

ОДБРАНА

Година X ■ Број 218 ■ 15. октобар 2014. ■ цена 100 динара ■ 1,20 евра

СВЕ ЈЕ СПРЕМНО ЗА ВЕЛИКУ
ВОЈНУ ПАРАДУ У БЕОГРАДУ

КОРАК ПОБЕДНИКА

Шема дефилеа војне

ЛЕГЕНДА

01. Командант војне параде
02. Команда војне параде, команданти оперативног и тактичког нивоа
03. Заставни вод
04. Подешелон ратних застава (бригаде КоВ и ВиПВО ВС, реплике застава из НОБ и реплике пуковских застава)
05. Подешелон припадника бригада КоВ
06. Подешелон припадника Команде за обуку
07. Подешелон припадника ВиПВО
08. Подешелон припадника речне флотиле
09. Подешелон припадника Војне полиције
10. Подешелон припадника специјалне бригаде
11. Подешелон припадника декларисаних јединица ВС
12. Подешелон припадника Војне академије
13. Подешелон припадника Гарде
14. Егзерцир Гарде
15. Репрезентативни оркестар Гарде и војни оркестар КоВ
16. Моторизовани подешелон припадника специјалне бригаде
17. Моторизовани подешелон припадника бригаде везе (средства ТКИ)
18. Моторизовани подешелон АРЈ за ПВД (ПАТ "БОФОРС" 40 Л70)
19. Моторизовани подешелон РЈ за ПВД (систем "КУБ" и "НЕВА")
20. Моторизовани подешелон артиљеријских ракетних средстава за подршку (СВЛР "ОГАЊ")
21. Моторизовани подешелон артиљеријских вучних средстава за подршку (ХТ "НОРА")
22. Подешелон моторних возила високе проходности (окопљено возило "ХАМЕР")
23. Подешелон оклопних борбених возила Војне полиције (ВПБ М86А)
24. Подешелон оклопних борбених возила (ПОЛО М83)
25. Средства у развоју
26. Подешелон моторних возила инжењеријских јединица
27. Подешелон оклопних борбених возила пешадије (БВП М80А)
28. Подешелон тенкова М84

29. Авиони ловци пресретачи (МиГ 29)
30. Авиони ловци пресретачи (МиГ 21)
31. Авиони ловци бомбардери (ОРАО J-22)
32. Школско-борбени авиони (СУПЕР ГАЛЕБ Г-4)
33. Транспортни авиони АН 26
34. Школско тренажни авион ЛАСТА
35. Транспортни хеликоптери (ХТ-40/48) у пратњи хеликоптера опште намене (Хо-42/45)
36. Наоружани хеликоптери (Хн-42/45 ГАМА) и хеликоптери опште намене (Хо-42/45)
37. Падобрански десант (на погодној локацији уз учешће транспортног авиона Ан 26 и 30 падобранаца)
38. Почасна паљба
39. Бина за посматраче - високе званице

параде „Корак победника“

Београд, Булевар Николе Тесле
четвртак, 16. октобар 2014.
у 15,30 часова

Мало ратно
острво
Malo Ratno
Ostrvo

Парк пријатељства
Park of Friendship

Музеј савремене
уметности
Museum of
Contemporary Art

Ушће
Ušće

УЧЕСНИЦИ

3500 - официра, подофицира и професионалних војника

330 - средстава ратне технике (моторна возила, борбена возила и оруђа)

40 - ваздухоплова (авиони и хеликоптери)

14 - пловних средстава

- 40. Речни патролни чамац (РПЧ-111)
- 41. Брод посебне намене „Козара“ (БПН-30)
- 42. Речна станица за размагнетисање бродова „Шабац“ (РСРБ-36)
- 43. Група речних миноловаца (РМЛ-341, 332, 336 и 335)
- 44. Група десантних јуришних чамаца (ДЈЧ-411, 412 и 413)
- 45. Група речних патролних чамаца (РПЧ-22, 213, 214 и 216)

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Стевица С. Карапанџин, пуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавџић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Мирјана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, капетан

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,

др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,

др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Будимир М. Попадић

Никола Остојић, Александар Радић, Влада Ристић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић

(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 218

Припреме за
војну параду
„Корак победника“
на београдском
Ушћу

Снимио

Душан АТЛАГИЋ

СПЕЦИЈАЛНИ
ПРИЛОГ

АРСЕНАЛ 94

6
Све је спремно
за велику војну параду
у Београду

КОРАК
ПОБЕДНИКА

14
Почаст жртвама
у Јајинцима

ГРАД НЕВИНО
СТРАДАЛИХ

16
Пуковник
доц. др Зоран Рајић,
дипл. инж. директор
Војнотехничког института

НА ПРАВОМ
ПУТУ РАЗВОЈА

24
Међународна вежба
„Комшије 2014“

ДОГРАДЊА
СПОСОБНОСТИ

- 22 Пешадијски батаљон у касарни „Петар Лековић”
ВОЈСКА ПОНОВО У ПОЖЕГИ
- 26 Међународна научна конференција
Први светски рат, Србија, Балкан и велике силе
У ДУХУ ЗАЈЕДНИЧКИХ ВРЕДНОСТИ
- 28 Погледи
ЗАШТО РЕВИЗИЈА?
- 32 Четврти Београдски безбедносни форум
ИЗАЗОВИ ИНТЕГРАЦИЈА
- 34 Десетогодишњица оснивања
Центра за студије САД
СТВАРАЊЕ БУДУЋИХ ЛИДЕРА
- 36 Додељена Нобелова награда за мир
ПАРАДОКС ПРЕСТИЖА
- 40 Представљена књига „На прагу зрелости”
ОДАБИР ВОЈНЕ ПРОФЕСИЈЕ
- 41 Интернационални фестивал
репортаже и медија ИНТЕРФЕР
НАГРАДА ФОТО-РЕПОРТЕРУ
„ОДБРАНЕ” ГОРАНУ СТАНКОВИЋУ
- 42 Монографија др Биљане Стојковић
БЕЗБЕДНОСТ КАО
ПРЕДУСЛОВ РАЗВОЈА
- 44 Деца у Великом рату (3)
СРПСКИ ЋАЦИ ПРЕЛАЗЕ АЛБАНИЈУ

Реч уредника

Војном парадом „Корак победника“, Србија, Министарство одбране и Војска Србије обележиће два велика јубилеја, 70 година од ослобођења Београда 1944. и 100 година од почетка Првог светског рата. Свечаности испред Палате Србија на Новом Београду присуствоваће државни и војни врх, бројни угледни гости, међу којима и председник Русије Владимир Путин, представници земаља чије су снаге учествовале у ослобођењу Београда, војно-дипломатски представници и хиљаде грађана који ће доћи да виде снагу Војске Србије и њена средства наоружања.

Поводом одржавања војне параде министар одбране Братислав Гашић истакао је да Србија и Војска Србије имају чиме да се поносе „и то желимо да покажемо нашим грађанима и свим нашим пријатељима у свету“.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић најављује да ће војна парада бити величанствен догађај, „какав заслужују грађани Србије, припадници војске и посебно наши и совјетски хероји који су ослободили Београд 1944. и славна српска војска из Великог рата“.

Број припадника Војске Србије који ће 16. октобра учествовати у паради биће око 3.000. Знак за почетак параде „Корак победника“ биће почасна артиљеријска палба из шест оруђа. Пешадијски ешелон биће састављен од десет подешелона и они ће носити пуковске заставе из Првог светског рата, заставе јединица које су учествовале у ослобођењу Београда у Другом светском рату и садашње заставе јединица Војске Србије.

Моторизовани ешелон чиниће 14 подешелона покретних средстава наоружања и војне опреме која се налазе у употреби Војске Србије, док ће последњи ешелон чинити системи који тек треба да се уведу у употребу.

Ангажоваће се више од 300 борбених и неборбених возила – тенкова, транспортера, средстава специјалне намене, артиљеријских оруђа, средстава за противваздухопловна дејства. Са Дунава „рубним поздравом“ огласиће се припадници Речне флотиле са бродова и чамаца. Простор изнад Булеvara Николе Тесле надлетаће авиони и хеликоптери ВиПВО, а најављено је и учешће чувене руске војне ваздухопловне акробатске групе „Стрижи“.

Падобранским десантом у ширем рејону споменика „Вечна ватра“ представиће се и 30 припадника 63. падобранског батаљона, што ће означити крај дефилеа.

Биће то велика смотра снаге, одлучности и поноса, какву заслужују хероји Другог светског рата и славни српски јунаци из Великог рата. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

СВЕ ЈЕ СПРЕМНО ЗА ВЕЛИКУ ВОЈНУ ПАРАДУ У БЕОГРАДУ

Први пут после 1985. године Војска ће у пуној снази и сјају продефиловати улицама главног града, у част 70. годишњице од ослобођења српске престонице у Другом светском рату и стогодишњице почетка Првог светског рата. Пред хиљадама грађана и високим гостима, кораком победника проћи ће ешелони Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Речне флотиле, распоређени у 26 полешелона.

Прото 3.000 припадника Министарства одбране и Војске Србије спремно је да, после интензивних припрема, 16. октобра продефилије новобеоградским Булеваром Николе Тесле, у част 70. годишњице од ослобођења српске престонице у Другом светском рату и стогодишњице почетка Првог светског рата. Биће то најмасовнија јавна војна манифестација у нашој земљи у последње три деценије. Први пут после 1985. године улицама главног града проћи ће толики број припадника Војске са ратном техником КоВ и ПВО, небом ће прелетети војни авиони и хеликоптери, док ће београдским рекама пловити бродови и чамци из састава Речне флотиле.

Одлука са највишег нивоа

Одлуку о одржавању војне параде, поводом 70 година од ослобођења Београда у Другом светском рату донео је председник Републике Србије Томислав Николић, а министар одбра-

Корак

победника

Програм војне параде

- Долазак председника Републике Србије и врховног команданта Војске Србије и председника Руске Федерације
- Почасна паљба
- Химна Републике Србије
- Говор председника Републике Србије
- Говор председника Руске Федерације
- Предаја рапорта команданта војне параде
- Падобрански скок – десант
- Дефиле пешадијског ешелона
- Егзерцир Гарде
- Дефиле бродова Речне флотиле
- Дефиле моторизованог ешелона
- Дефиле ваздухопловног ешелона
- Летачки програм Акро-групе „Стрижи“

Министар одбране Братислав Гашић

Србија се у два светска рата, по цену великих жртава, сврстала на страну слободног и праведног света. Овом војном парадом одајемо достојну почаст славним прецима. Данас, Србија и Војска Србије имају чиме да се поносе и то желимо да покажемо нашим грађанима и свим нашим пријатељима у свету.

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Ликовић

Војна парада „Корак победника“ биће величанствен догађај, какав заслужују грађани Србије, припадници војске и посебно наши и совјетски хероји који су ослободили Београд 1944. и славна српска војска из Великог рата.

Напорно увежбавање

Иако су припреме у јединицама Војске Србије за параду почеле знатно раније, заједничке пробе кренуле су од 8. октобра на неколико локација у ширем рејону Града Београда. Пешадијски ешелон увежбавао се на Војној академији, део моторизованог ешелона са возилима точкашима на аеродрому Батајница, док су гусеничари свој део посла око припреме реализовали од 12. октобра на локацији недалеко од Ушћа, где су на Дунаву увежбавале и њихове колеге из састава Речне флотиле. Ваздухопловни ешелон припремао се на батајничком аеродрому.

не Братислав Гашић наредио је организацију тог догађаја, на коме се очекује присуство високих државних и војних делегација из иностранства, председника Руске Федерације Владимира Путина као и десетина хиљада грађана.

Командант параде је начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић, а његов заменик генерал-мајор Војин Ч. Јондић, начелник Управе за оперативне послове Ј-3.

Највише државно и војно руководство било је сагласно у одлуци да Београд и Србија, а пре свега хероји који су изборили слободу у два светска рата заслужују да се у спомен њихових подвига одржи војна парада. Министар одбране Братислав Гашић више пута је у медијима подсећао на чињеницу да се наша земља у два светска рата, по цену великих жртава сврстала на страну слободног и праведног света. Војска ће, како је рекао,

одати достојну почаст славним прецима.

Број припадника Војске Србије који ће 16. октобра учествовати у паради биће око 3.000. Ангажоваће се више од 300 борбених и неборбених возила – тенкова, транспортера, средстава специјалне намене, артиљеријских оруђа, средстава за противваздухопловна дејства. Најављено је и учешће чувене руске ваздухопловне акробатске групе „Стрижи“.

Од плотуна до палобранског десанта

Знак за почетак параде „Корак победника“ биће почасна артиљеријска паљба из шест оруђа. Пешадијски ешелон биће саста-

Излог војне технике

У саставу моторизованог ешелона биће теренска моторна возила марки „Пух“, „Дефендер“ и „Пинцгауер“, средства телекомуникације и информатике представитиће се на моторним возилима „ТАМ 110“ и „ТАМ 150“. Булеваром Николе Тесле продефиловаће средства артиљеријских и ракетних јединица за противваздухопловна дејства: топ 40 милиметара А-70 „Бофорс“, носачи ракета за ракетне система „Куб“ и „Нева“ средства јединица артиљерије – самоходни вишецевни лансер ракета 128 mm „Огањ“ и топ-хаубица 152 mm М84 „Нора“, затим моторна возила високе проходности „НММВВ – НАМЕР“, полицијско борбено возило ВПБ М-86 и противоклопно артиљеријско оруђе ПОЛО М-83.

Представитиће се и средства инжињеријских јединица, наоружање и војна опрема у развоју Војно техничког института и Јавног предузећа „Југоимпорт – СДПР“ и на крају, ударна песница оклопних и механизованих јединица – борбена возила пешадије БВП М-80А и тенкови М-84.

Ваздухопловни ешелон састојаће се од ловачких авиона МиГ-29 и МиГ-21, јуришника „Орао“, школско-борбених авиона „Супергалеб Г-4“, транспортних авиона Ан-26 и школских авиона „Ласта“. Небом изнад Ушћа летеће и хеликоптери Ми-8, Ми-17 и „Газеле“.

У ешелону пловних објеката Речне флотиле биће речни патролни чамац, брод посебне намене „Козара“, речна станица за размагнетисање бродова „Шабац“, група речних миноловаца, десантних јуришних чамаца и речних патролних чамаца.

Историјат војних парада у Србији

У Краљевини Србији, Указом од 14. марта 1884. године, прописано је да се „општенародни празници и државне светковине прослављају у целој земљи, где има војске, уобичајеним церемонијалом и војничком парадом“. Одржавале су се на дан пуковских слава и поводом додељивања почасних назива батаљонима. Такође, одржаване су непосредно пре почетка рата и на бојиштима за време ратног стања. Успостављањем мира, победничке војске прослављале су тријумф великом војном парадом уз корачнице или маршеве.

Припадници Народноослободилачке војске Југославије одржавали су војне параде од 1941. до 1945. године, као смотре јединица или прославе поводом обележавања значајних догађаја. Први већи дефиле у послератном периоду одржан је на Бањици, 27. октобра 1944, седам дана после уласка партизана у Београд. Постројене јединице 1. пролетерског корпуса поздравиле су врховног команданта Јосипа Броза Тита, а после завршене смотре и одржаног говора извеле су свечани дефиле.

Прве масовније параде одржане су 1. маја 1945. у Београду, Крагујевцу, Нишу, Новом Саду, Сплиту и Сарајеву. Наредне две године, војне параде одржаване су у свим већим гарнизонима поводом обележавања Дана победе – 9. маја, затим Дана Републике – 29. новембра и Дана армије – 22. децембра. Касније, парадом је обележаван само 1. мај у главним градовима република, а од 1957. године одржавају се једино у престоници Србије. „Првомајска парада“ организована је у оквиру прославе Међународног празника рада и у њој су учествовале војне јединице, спортске, политичке и друге друштвене организације.

Од 1965. године параде се одржавају сваке пете године, поводом Дана победе. У наредне две деценије одржане су 1970, 1975. и 1985. године у Београду поводом обележавања победе над фашизмом. У Карловцу је 1971. године одржана парада у част завршетка маневра „Слобода 71“, а 1972. свечани дефиле Југословенске ратне морнарице поводом здружене тактичке вежбе „Подгора 72“.

Прва војна парада без присуства врховног команданта маршала Тита, а последња организована у СФРЈ, одржана је 9. маја 1985. године у Београду. На парадни је учествовало 6.690 припадника ЈНА, територијалне одбране, милиције и цивилне заштите. Том приликом извршена је смотра оружаних снага пред највишим државним званичницима и председником Председништва СФРЈ Веселином Ђурановићем. Командант параде био је генерал-потпуковник Здравко Димић. Парадни поредак бројао је 10 ешелона, а одржана је и изложба наоружања и војне опреме на Ушћу.

Ванредне војне параде одржаване су у част страних државника који су долазили у посету Југославији, те су приређене у част етиопијског цара Хајла Селасија, председника Турске Џелала Бајара, председника Владе Краљевине Бурме У Нуа, председника Владе Индије Џавахарлала Нехруа, грчког краља Павла и председника Египта Гамал Абдел Насера.

У данашње време, Министарство одбране даје предлог и надлежно је за организацију војних парада, а одобрава их председник Републике.

Учесници

Командант војне параде

Команда војне параде

Заставни вод

Пешадијски ешелон

Подешелон ратних застава
 Подешелон бригада Копнене војске
 Подешелон Команде за обуку
 Подешелон Ваздухопловства и ПВО
 Подешелон Речне флотиле
 Подешелон јединица војне полиције
 Подешелон Специјалне бригаде
 Подешелон декларисаних јединица
 Подешелон Војне академије и
 Подешелон Гарде

Моторизовани ешелон

Подешелон специјалних снага
Подешелон Бригаде везе
Подешелон јединица артиљеријско-ракетних јединица за ПВД
Подешелон ракетних јединица за ПВД
Подешелон јединица артиљерије
Подешелон моторних возила високе проходности „Хамви“
Подешелон полицијских борбених возила
Подешелон противоклопног артиљеријског оруђа ПОЛО М-83
Подешелон инжињеријских јединица
Подешелон средстава Војно-техничког института и ЈП „Југоимпорт – СДПР“
Подешелон борбених возила пешадије БВП-М80А
Подешелон тенкова М-84

Ваздухопловни ешелон

Први налет: авиони „миг-29“
Други налет: авиони „миг-21“
Трећи налет: авиони „орао“
Четврти налет: авиони „Г-4“
Пети налет: авиони „ласта“
Шести налет: авион „Ан-26“
Седми налет: хеликоптери различите намене (ХТ 40/48 Хо42/45 и Хн42/45)
Осми налет: ваздухоплови за падобрански десант

Ешелон пловних објеката Речне флотиле

Речни патролни чамац (РПЧ-111)
Брод посебне намене „Козара“ (БПН-30)
Речна станица за размагнетисање бродова „Шабац“ (РСРБ-36)

Група речних миноловаца (РМЛ-341, РМЛ-332, РМЛ-336 и РМЛ-335)

Група десантних јуришних чамаца (ДЈЧ-411, ДЈЧ-412 и ДЈЧ-413)

Група речних патролних чамаца (РПЧ-22, РПЧ-213, РПЧ-214 и РПЧ-216)

Падобрански десант (30 падобранаца)

Почасна чета Гарде за дочек председника Републике Србије

Репрезентативни оркестар Гарде и војни оркестар Ков

Почасна артиљеријска јединица Гарде за почасну артиљеријску паљбу (6 оруђа)

вљен од десет подешелона које ће чинити припадници Копнене војске, Ваздухопловства, Команде за обуку, Гарде, Специјалне бригаде и Војне академије. Они ће носити пуковске заставе из Првог светског рата, заставе јединица које су учествовале у ослобођењу Београда у Другом светском рату и садашње заставе јединица Војске Србије.

Моторизовани ешелон чиниће 14 подешелона покретних средстава наоружања и војне опреме која се налази у употреби Војске Србије, док ће последњи ешелон чинити системи који тек треба да се уведу у употребу.

Падобранским десантом у ширем рејону споменика „Вечна ватра“, између булевару Николе Тесле и Дунава, представиће се и 30 припадника 63. падобранског батаљона што ће означити крај дефилеа.

Пешадијски и моторизовани ешелони кретаће се Булеваром Николе Тесле из правца тржног центра „Ушће“. Ваздухопловни ешелон ће из правца Калемегдана прелетети простор који се налази између Палате Србија и реке Дунав, а дефиле ешелона пловних објеката Речне флотиле одвијаће се од Калемегдана до Земуна, десном обалом реке Дунав. ■

Александар ПЕТРОВИЋ
Снимили Душан АТЛАГИЋ и
Игор САЛИНГЕР

Сарадња министарстава одбране и привреде

У Државној лутрији Србије министри Братислав Гашић и Жељко Сертић потписали су споразум о пословно-техничкој сарадњи између Министарства одбране и Министарства привреде, који регулише права и обавезе у области развијања и имплементације новог информационо-пословног система Државне лутрије Србије.

Након потписивања, државни секретар Министарства финансија Ненад Мијаиловић уручио је директору Војнотехничког института пуковнику Зорану Рајићу решење о овлашћењу за испитивање и контролу техничких и функционалних карактеристика аутомата за приређивање посебних игара на срећу на аутоматима и контролу испуњености техничких и функционалних карактеристика штампача тикета за приређивање посебних игара на срећу – клађења.

Говорећи о значају сарадње две институције, министар Гашић нагласио је да се у протеклом периоду истиче интелектуални потенцијал Војске Србије, а један од носилаца њене модернизације и чувар њеног интелектуалног блага је Војнотехнички институт.

– Драго ми је да је поред свих притисака, ВТИ добио сертификат од Министарства привреде да може да се бави овим пословима. Није ни занемарљив безбедносни аспект свега што иде уз лутрију – нагласио је министар Гашић.

Према речима министра Сертића, на овај начин ће се омогућити да информациони системи активно подрже развој нових програма унутар Лутрије, јер је досадашњи систем омогућавао свега неколико најелементарнијих активности.

Како је истакао пуковник Рајић, споразум је потврда да ВТИ има знање, искуство и капацитете који нису примењиви само у области одбрамбених технологија, већ и у цивилном сектору.

Директор Државне лутрије Србије Александар Вуловић нагласио је да је овим потезом Влада на прави начин одговорила на стратегију у пословању у будућности, коју је Лутрија предложила ресорном министарству. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Подршка локалном економском развоју

Национална алијанса за локални економски развој НАЛЕД организовала је радни састанак на коме су учествовали министар одбране Братислав Гашић, државни секретар Зоран Ђорђевић као и начелник Управе за одбрамбене технологије генерал-мајор Бојан Зрнић, који су били у прилици да одговарају на питања представника општина и привредних субјеката чланова те асоцијације.

Говорећи о значају скупа, министар Гашић је истакао да је то била прилика да Министарство одбране изнесе податке који сведоче где се у овом тренутку налази Мастер план који је усвојен 2006. године. Одговарајући на питања, министар је, такође, указао на примере како добре, тако и лоше праксе у претходном периоду.

– Разговарали смо и о статусу наших караула, као и о конверзији дуга локалних самоуправа у капитал предузећа наменске индустрије, пре свега у Ужицу, Трстенику, Ваљево и Крагујевцу – нагласио је Гашић. Било је речи и о законским регулативама да се домови војске у градовима широм Србије понуде локалним самоуправама, како би имали корист за целокупну заједницу.

Највише питања која су упућена министру Гашићу и његовим сарадницима односила су се на проблематику конверзије војне имовине, а било је речи и о буџету намењеном систему одбране за 2015. годину, о могућностима пренамене објеката на караулама, као и потенцијалима одбрамбене индустрије. ■

Б. М.

Посета Батаљону војне полиције специјалне намене „Кобре“

Министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић обишли су Батаљон војне полиције специјалне намене „Кобре“, а обиласку је присуствовао и начелник Управе војне полиције бригадни генерал Дејан Јанковић и командант „Кобри“ потпуковник Виктор Добрић.

Након обиласка центра за обуку те јединице, министар Гашић је истакао да је током сусрета било речи о набавци опреме за ту најелитнију јединицу Војске Србије, како би се 2015. године обезбедило све оно што недостаје и како би наставили да свој посао раде професионално, обучено и предано, како су то и до сада чинили.

Том приликом припадници „Кобри“ приказали су део своје оспособљености, примењено борење, обезбеђење личности и наоружање и опрему с којом располажу. ■

Уручена хуманитарна помоћ

Министар одбране Братислав Гашић уручио је у Великој ратној сали новчану помоћ припадницима Министарства одбране и Војске Србије чији су објекти оштећени у мајским поплавама и војној службеници Снежани Живковић за наставак лечења њене кћерке, које су за своје колеге прикупили припадници Министарства одбране и Војске Србије у хуманитарној акцији. Уручивању помоћи су присуствовали и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Диковић и чланови Колегијума министра одбране.

– Поносно истичем да смо међу првима притекли у помоћ становништву у поплављеним подручјима. Нагласио бих и оно, што ви већ сигурно знате, да војска даноноћно помаже својим грађанима и ради на санирању последица од поплава које су погодиле нашу земљу – истакао је министар Гашић.

У акцији за прикупљање помоћи припадницима чији су стамбени објекти оштећени у поплавама, добровољним прилозима прикупљено је 6.005.960 динара. У протекле две године припадници Министарства одбране и Војске Србије учествовали су у укупно осам хуманитарних акција које су покретане због потреба финансирања трошкова за лечење болесне деце и том приликом прикупљено је 5.679.930 динара.

Други пут у овој години помоћ је прикупљена за Јовану Живковић, кћерку Снежане Живковић, војног намештеника у нишкој Војној болници.

– За Јованино лечење прикупљено је 2.755.000 динара. Овим хуманим гестом показујемо да у тешким тренуцима наши припадници нису сами и да на хуманитарну помоћ могу рачунати када им је она потребна – поручио је министар Гашић. ■

Б. МИЉИЋ
Снимио Д. БАНДА

Нови станови за припаднике система одбране

13

У Великој ратној сали старог Генералштаба министар одбране Братислав Гашић доделио је кључеве 30 станова у насељу „ Степа Степановић“, као и од девет станова стамбеним интересентима Фонда за социјално осигурање војних осигураника.

Од јула 2012. године Министарство одбране поделило је 1.081 стан, не рачунајући станове који се додељују преко Фонда СОВО и субвенционисаних стамбених кредита. Основним уговором са Грађевинском дирекцијом Србије, Министарству одбране припала су 723 стана у насељу „ Степа Степановић“. На име накнаде за уређење градског грађевинског земљишта и на име пословног и гаражног простора у том насељу прибављено је још 56 станова, што је укупно 779 стамбених јединица. До сада је усељено 682 стана.

За уступљену локацију касарне „ Војвода Степа Степановић“ прибављено је укупно 153 усељива стана у Нишу, Чачку, Ваљево, Горњем Милановцу, Пријеполу и Врању.

У Фонду за СОВО тренутно је 588 стамбених интересената, од тога 54 за станове, а 534 за доделу новчаног износа од 20.000 евра. Фонд за СОВО до сада је поделио 360 станова, а 1.424 породице добиле су по 20.000 евра како би решили стамбено питање.

Министар Гашић је рекао да постоји план да се на простору војних објеката у Земуну гради по сличном принципу као што је био случај и у насељу „ Степа Степановић“ и о томе је већ водио разговоре са директором Грађевинске дирекције Србије. ■

Б. М.

Помоћ деци са посебним потребама

Своју накнаду за рад у Управном одбору Директората цивилног ваздухопловства Републике Србије, министар одбране Братислав Гашић одлучио је да поклони Центру за особе са инвалидитетом у Крушевцу.

У писму захвалности из Центра у Крушевцу наводи се да је овај хумани гест министра Гашића „ од велике важности за децу са посебним потребама, којима је свака помоћ добродошла и непроцењива“. ■

ПОЧАСТ ЖРТВАМА
У ЈАЈИНЦИМА

Град невино страдалих

Државна комеморативна свечаност у знак сећања на више десетина хиљада брутално ликвидираних логораша, стрељаних у периоду од 1941. до октобра 1944. године, одржана је у Спомен-парку „Јајинци“, уз највише државне и војне почести.

На некадашњем стратишту, где је за три године на различите начине убијено више од 60.000 људи, највише Срба, Рома и Јевреја, венце су положили председник Србије Томислав Николић, представници Скупштине и Владе Србије, дипломатског кора, града Београда, борачких организација, удружења Рома и Јевреја, преживели логораша и њихови потомци.

Комеморацији су присуствовали председница Народне скупштине Маја Гојковић, чланови Владе, државни секретар у Министарству одбране Зоран Ђорђевић, начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић и бројни грађани.

Обраћајући се присутнима председник Николић је рекао да је историја Србије, историја сталног страдања, али да је наш народ током свих тих година исписивао историју слободарства, јер „никада није кренуо да осваја, није стварао робове, већ их ослобађао, бранио се и одбранио, доводећи себе до ивице биолошког опстанка“.

Он је подсетио на трагичне дане који су се Србији и народу дешавали у октобру, на стратишту у Јајинцима.

– Надомак Београда у Јајинцима било је друго по величини стратиште Срба, Јевреја и Рома, грађана Србије и бивше Југославије. Статистика о броју убијених се никада неће сложити јер су убијани непрестано, без смисла и неевидентирани, у покушају злочинаца да свој злочин сакрију – истакао је председник Николић.

– Сећање на град невино страдалих овде у Јајинцима, чуваћемо заувек. Њихово страдање је део нашег колективног памћења, историјски ожиљак на души државе и друштва, који нас обавезује да у име свих невино мучених и убијених Срба, Јевреја, Рома, останемо онај део свести и савести човечанства, који чини све да се овакви злочини ма где у свету више никада не понове. Ако ико има право да опомиње у име невино страдалих и да позива свет на мир, разум и помирење, онда је то Србија. Чинимо то поносни на претке, одговорни према потомцима – истакао је председник Николић.

На комеморацији је говорио и бивши заточеник бањичког логора Душан Стојиљковић.

Изведен је и уметнички програм под називом „Њих су одвели у Јајинце“.

М. ШВЕДИЋ

Српски војни санитет у Првом светском рату

Начелник Војномедицинске академије бригадни генерал проф. др Маријан Новаковић отворио је симпозијум о српском војном санитету у Првом светском рату, који су организовали Управа за војно здравство Министарства одбране и Академија медицинских наука Српског лекарског друштва.

Генерал Новаковић истакао је да су припадници српског војног санитета у Првом светском рату „својим екстремним напором и пожртвовањем, у најтежим условима, уз оскудицу у кадровима, лековима и санитетском материјалу, били поуздан ослонац Војсци, помажући јој да уз мање жртава извојује неке од значајних победа“. Кључ те значајне подршке, како је рекао, лежи у модерној организацији санитета, у ратној хирургији и ратној хируршкој доктрини, те високој етици санитетског особља, које никад није напуштало своје рањене и болесне, а на исти начин је лечило и српске војнике и заробљене непријатеље.

Уводно излагање на скупу имао је примаријус научни саветник др Александар Недок, који је подсетио да је српска војска мобилисала 409 лекара, од тога је било 25 хирурга, 203 медикара, 190 апотекара и 60 ветеринара. На 1.200 војника био је један лекар, што је недопустиво мало, а на једног хирурга долазило је 300–800 рањеника, зависно од војних операција.

Србија је у Првом светском рату изгубила, према његовим подацима, 1.247.435 људи, што је 28 одсто становништва. Помажући народу и војсци страдало је 128 лекара, ветеринара и апотекара. ■

М. ШВЕДИЋ

Научни скуп „ОТЕХ 2014”

У организацији Министарства одбране и Војнотехничког института у Београду је одржан дводневни међународни научни скуп истраживача из подручја одбрамбених технологија – ОТЕХ 2014.

Отварајући скуп, министар одбране Братислав Гашић истакао је да се инвестирањем у систем одбране јача свеукупни привредни потенцијал Србије.

– Увек смо конкретним мерама подржавали опстанак и развој одбрамбене индустрије кроз истраживачке и развојне пројекте у области наоружања – рекао је Гашић, најављујући да ће јавност моћи на паради 16. октобра да види део пројеката које ВТИ тренутно развија.

Директор ВТИ-а пуковник доц. др Зоран Рајић истакао је да је, у својој дугогодишњој традицији, Војнотехнички институт показао да је један од лидера у региону када је реч о развоју одбрамбених технологија.

– На предстојећој војној паради представимо осам већих средстава, од којих ће сигурно највећу пажњу привући модуларни ракетни систем, потпуно аутоматизована хаубица 122 mm и беспилотне летелице – рекао је пуковник Рајић.

Након отварања скупа министар Гашић обишао је трисонични аеротунел Т-38 и део лабораторијских капацитета.

ОТЕХ је међународни научно-стручни скуп истраживача из подручја одбрамбених технологија који се од 2005. године одржава са циљем да се свеобухватно и мултидисциплинарно сагледају актуелности у овој области. На овогодишњем скупу представљено је 157 научних радова аутора из више земаља. ■

М. КРСТОВИЋ
Снимио Г. СТАНКОВИЋ

Стабилизација пословања ваљевског „Крушика”

15

Војска Србије биће партнер „број један“ у свим будућим пословима Холдинг компаније „Крушик“, изјавио је министар одбране Братислав Гашић приликом посете тој фабрици одбрамбене индустрије у Ваљеву. Министар Гашић добио је уверавања од пословодства и представника синдиката да се договор постигнут приликом његовог претходног боравка у тој фабрици у јулу ове године, везан за организацију производње и решавања нагомиланих финансијских проблема, поштује.

– Више се не исплаћују минималне зараде, усаглашени су ставови око најниже загарантоване цене рада и потписан је колективни уговор. Разговарали смо и о неким новим развојним пројектима и о томе шта „Крушик“ треба да учини да би постао једна стабилна фирма – рекао је Гашић.

Он је истакао да је било речи и о конверзији дуга тог привредног друштва, исплати отпремнина радницима те решавању проблема око уплате стажа радницима који треба да иду у пензију.

Министар Гашић посетио је и привредно друштво „Крушик-акумулатори“ а.д. Београд, чији су производни погони смештени у Ваљеву. Ово привредно друштво је у ранијем периоду производило акумулаторе за средства наоружања и војне опреме, али је након приватизације производња обустављена због неизмирења обавеза према запосленима. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Нове инвестиције у „Застава-оружју”

Током посете најстаријем привредном друштву из Групације одбрамбене индустрије Србије, „Застава-оружју“ у Крагујевцу, министар одбране Братислав Гашић разговарао је са пословодством предузећа о ситуацији у тој компанији. Представљен је степен ангажовања производних капацитета и људских ресурса, а посебно је истакнута реализација инвестиционих улагања из сопствених средстава у савремену опрему, чиме је делимично осавремењен погон механичке обраде.

– Разговарали смо и о томе како да у будућности статусно буду решене све фабрике наменске индустрије и да договоримо поступак конверзије дугова, а пре свега како даље наставити процес производње, јер старосна структура запослених прелази 50 година. Морам да размишљамо о запошљавању младих – рекао је министар Гашић.

Директор „Застава-оружје“ Раде Громовић рекао је да је суштински проблем како да ово предузеће стане на „здраве ноге“, јер је држава спремна да уради конверзију, али од тог тренутка предузеће мора да измирује све обавезе према држави. Велики задатак је модернизација фабрике и подизање продуктивности. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

ПУКОВНИК ДОЦ. ДР ЗОРАН РАЈИЋ, ДИПЛ. ИНЖ.
ДИРЕКТОР ВОЈНОТЕХНИЧКОГ ИНСТИТУТА

На правом путу развоја

Када имаш буџетских средстава за текуће и истраживачке пројекте, а наменска индустрија је у проблемима и не може да те подржи. Кад муку мучиш са инвестиционим одржавањем па мораш да радиш и за трећа лица. Кад имаш опремљене лабораторије, а осипа ти се новопримљен кадар електроструке. Како је радити у таквим условима? Одговоре на та питања даје директор Војнотехничког института.

Основна делатност Војнотехничког института је сте истраживање и развој у области одбрамбених технологија. То су области које захтевају знатна финансијска средства, па смо директора те установе пуковника доц. др Зорана Рајића, на почетку разговора, упитали како успевају да их обезбеде.

– Када је реч о финансирању развојних и истраживачких задатака у ВТИ-у, од пре четири године ми немамо проблема. Институт добија довољно финансијских средстава од Министарства одбране за реализацију својих пројеката. Али, ми се суочавамо са

другим проблемом, кога узрокује тешко стање у нашој одбрамбеној индустрији – по питању кадра и технологија са којима располажу, тако да војна индустрија не може да нам пружи све услуге за планирана финансијска средства. Дешава нам се да та буџетска средства остану неискоришћена јер се не могу пренети у наредну годину.

Q Све то изгледа као зачаран круг. Има ли излаза из њега?

– Морам да подсетим да одбрамбену индустрију чини ланац од низа фактора. На почетку је ВТИ, као научноистраживачка институција. Ту су и

Технички опитни центар, Војна контрола квалитета, предузећа одбрамбене индустрије Србије и приватне фирме које учествују у процесу производње средстава НВО. Ако је у том ланцу неки од фактора ослабљен или недостаје, не може се у потпуности реализовати процес производње НВО. Зато је потребно да држава подједнако води рачуна о Институту, али и о капацитетима ТОЦ-а, Војне контроле квалитета и предузећа војне индустрије. Једино је решење да се свеобухватном, осмишљеном и систематски промишљеном акцијом изграде заједнички капацитети свих тих фактора који су у ланцу производње НВО, како бисмо на крају имали ефе-

кат. Охрабрујуће је да сви ми, који смо у том ланцу, имамо „критичну масу“ – знања и довољно искустава да можемо у тај процес укључити и младе људе, нове технологије, како би се цела држава подигла на виши технолошки ниво, а наши производи били конкурентни на међународном тржишту, и по цени и по квалитету.

Q Да ли финансијска средстава намењена за ваше истраживачке и развојне задатке могу да се уишребне и за пренос технологија из бивших република СФРЈ, које су, оиеш, ишребне за неке пројекте Института?

– Финансирање и улагање у нове технологије у фабрикама наменске индустрије није нити може бити у надлежности Института. Држава мора да нађе начина како да помогне фирмама да инвестирају и да нове инвестиције улажу у развој нових технологија. Чињеница је да нам је потребно да индустрија технолошки подржи пројекте на којима радимо. Али, с друге стране, потребна је помоћ и произвођачима јер све што они производе, а пројектовано је у ВТИ-у, сем за потребе наше војске, могу да пласирају на међународном тржишту и врате уложена средства. Тако да је то улагање у нове технологије и у људе, инвестиција за будућност, а нису трошкови.

Q Ошкуд Војношехнички инстишут и иослу са Државном лушријом Србије?

– Говорили смо о буџетским трошковима за непосредну реализацију истраживачких и развојних пројеката, али ВТИ има и других трошкова, а посебно су велике потребе за инфраструктурним и текућим инвестиционим одржавањем комплекса који се простира на 83 хектара и има 155 објеката, 177.000 квадратних метара лабораторија и канцеларија, 24 лабораторије, две топлане, трафо-станице, километре водоводне, топоводне и канализационе мреже итд. Коначно, касарна у Жаркову је наша највећа касарна и објекат је од посебног

значаја за систем одбране у који се мора улагати. Знамо да нема довољно буџетских финансијских средстава за инфраструктуру, одржавање лабораторијске опреме, усавршавање запослених, стручну литературу, службена путовања... Можемо их једино зарадити радећи, поред истраживачких и развојних задатака за потребе наше војске, и за трећа лица у земљи и у иностранству.

Управо ће сарадња са Државном лутријом бити још један од начина да се дође до средстава потребних за све те намене, а оквир за ту сарадњу је недавно потписан споразум између Министарства одбране и Министарства привреде. Напомињем да је Министарство финансија именовало ВТИ, такође недавно, као сертификационо тело за сертификацију свих приређивача игара на срећу у Републици Србији, што ће бити један од значајнијих извора прихода Института. Предвиђања су да ће ВТИ само по том основу приходовати више милиона евра на годишњем нивоу. Наравно, и даље ћемо зарађивати развојем НВО за потребе трећих лица, првенствено из иностранства.

Q Да се врашимо на шекуће и иштраживачке пројекте Инстишута. Која средстава НВО ћемо ускоро моћи да промовишемо као завршена?

– Сада се у Институту ради на 38 развојних пројекта, 15 истраживачких задатака, четири задатка модернизације и 53 функционална задатка, за потребе јединица Војске. Тренутно је на завршним испитивањима у ТОЦ-у 11 средстава НВО, која је развио ВТИ. Очекујемо да ће релативно брзо да се дође до фазе њиховог усвајања у НВО, а потом и до серијске производње. Последње средство које смо предали на завршна испитивања јесте радио-гониометар. То је прилично софистицирано средство, производ домаће памети са којим се не могу похвалити ни неке много развијеније земље. Осим тога, у ТОЦ-у је на завршним испитивањима и фамилија различитих упаљача, затим теренска

возила марке ФАП, концепције 8x8 и 6x6, униформа летња маскирна М12, модуларни војнички ранац. На испитивању су и два прототипа из система веза интегрисаног на тактичком нивоу, па теренски аутомобил „Застава камиона“, концепције 4x4, и ракета 90 милиметара са фугасном бојевом главом.

До краја године припремамо за предају ТОЦ-у још неколико средстава. Највеће од њих је ракетни систем ЛРСВМ „морава“, заједно са логистичким возилом. У истом периоду савсим сигурно ћемо предати на испитивање и модернизовану противтенковску мину ТМРП 6. Модернизација је урађена до нивоа решења која се налазе и у армијама најразвијенијих земаља. До краја године предаћемо комплет стрелишне опреме са радио-вођењем – КОРС и противтенковски ракетни систем „бумбар“ с модификованим уређајем за вођење и лансирање, а према захтеву наше војске.

Q Предвиђена је и модернизација авиона Г-4.

– У току су интензивне припреме интегралног тима, састављеног од припадника ВТИ, Министарства одбране и Војске Србије за припрему тендера за модернизацију авиона Г-4, који је такође својевремено пројектован у Институту. Показало се током експлоатације да је тај авион одлична платформа. Пре неколико година продужен му је век употребе, а наше ваздухопловство има потребу за таквим авионима, тако да су разлози за његову модернизацију потпуно оправдани. Тендером би требало да се изабере стратешки партнер Института за модернизацију авиона и од следеће године да почне реализација тог пројекта. Министарство одбране настоји да обезбеди сва потребна финансијска средства.

Q Хоће ли се насшавиши развој бесшилошне лешелице дугог долеша „пегаз“?

– Реализација „пегаз“ није прекидана. Ове године смо мало успорили са финансирањем тог пројекта и

акцент дали неким другим, управо оним која би требало да буду предата ТОЦ-у до краја године на испитивања. Наравно да ћемо наставити са његовом реализацијом јер је то перспективан пројекат, а постоји и интересовање неких земаља за заједнички развој или куповину тог средства, што ће додатно потврдити економску оправданост за његову реализацију.

Q *Лабораторијски капацитети ВТИ-а, стварани више од 60 година, управо су богатство. Неке од лабораторије су од међународног значаја, друге јединствене у региону, а већина превазилази војни значај. Како успевају данас да их одржавају и одржавају?*

– Институт је до скоро имао 22 лабораторије, а сада има 24. Једна од најновијих јесте Лабораторија за сертификацију приређивача игара на срећу, за коју смо опрему добили од Министарства финансија. Она је инсталирана у Институту и већ је у функцији, јер смо почели са сертификацијом прерађивача игара на срећу преко интернета. Новијег датума је и Лабораторија за авионску опрему, која ће нам, између осталог, послужити и као подршка модернизацији авиона Г-4.

Q *Лабораторија за горива и мазива добила је од Института за међулабораторијске ситуације (IIS) из Холандије потврду о изврсним резултатима на пољу испитивања. Која вриједност вам је остварила?*

– Та лабораторија је стално упушљена и Холанђани су нам дали Certificate of Excellence. Тачније, лабораторија је сертифицирана код Акредитационог тела Србије, али се референтни материјали, који служе за међулабораторијско поређење, шаљу у Холандију и тамо се врши поређење. До сада су нам резултати били задовољавајући, тако да та сертификација важи и даље. И још нешто. Капацитети те лабораторије биће вишеструко ангажовани и у наредном периоду, јер је ВТИ, у оквиру пружања услуга трећим лицима, склопио уговор са фир-

мом СГС, која је са Министарством енергетике уговорила услугу маркирања и мониторинга горива у нашој земљи. Ми смо њихови партнери, а

– Планирамо да на паради 16. октобра у колони буде модулари ракетни систем „морава“ са својим логистичким возилом, самоходна хаубица СОРА, беспилотна летелица „пегаз“ на теренском возилу ФАП 1118, систем мултисензорских интелигентних платформи на возилу „дифендер“ и приколици „мип-11“, беспилотна летелица „врабац“, теренски аутомобил „Застава камиона“ 5+1 и ФАП 2228.

очекујемо да се, у складу са потписаним уговором са СГС-ом, наша лабораторија доопреми, тако да ћемо имати опрему за испитивање узорака свих горива и мазива која се налазе на нашем тржишту, како за цивилне потребе, тако и за потребе наше војске.

Q *Хоће ли модернизација и осавременење аеро-тунела потврдити трисоничног Т-38?*

– Аеро-тунел Т-38 је потпуно срећен. У току је модернизација рачунарског система и пребацивање на РС платформу и то радимо корак по ко-

рак, јер је тај аеро-тунел врло ангажован па не желимо да прекидамо реализацију текућих пројеката и уговора. Када је реч о подзвучном аеро-тунелу Т-35, до сада смо уложили одређена финансијска средства у његово сређивање. Планирамо да га следеће године комплетно реновирамо. Покушаћемо да реновирамо и један од мањих аеро-тунела, вероватно Т-32, за потребе школовања наших и иностраних студената, којих тренутно има 17 из Алжира, и то на мастер и докторским студијама. Очекујемо да се тај број повећа у наредном периоду.

Q *Каква је опрема и опрема осавременења лабораторија?*

– Све наше лабораторије раде пуним капацитетом. У претходних пет година већину лабораторијских капацитета смо зановили и додатно формирали три нове лабораторије, две које сам већ поменуо и Лабораторију за текстил, кожу и обућу, коју смо припремили за сертификацију. Имамо и нову опрему за Лабораторију за оптику, оптоелектронику и ласере и за Лабораторију за металне материјале. Поменуо сам већ да смо у потпуности реновирали трисонични аеро-тунел Т-38 и почели са улагањем у подзвучни, Т-35. Такође, реновирали смо и Опитну станицу за ракетне моторе, а од већих улагања, у наредном периоду, преостаје нам да изградимо и опремимо нову „чисту собу“, односно Лабораторију за електроинерцијалне системе. Када то завршимо, моћи ћемо да кажемо да су нам све лабораторије обновљене новом опремом, што ће нам олакшати рад и омогућити боље резултате.

Q *Више од 80 одсто запослених у Војнотехничком институту чини истраживачки кадар. Како ће га ојачати?*

– Све наше лабораторије раде пуним капацитетом. У претходних пет година већину лабораторијских капацитета смо зановили и додатно формирали три нове лабораторије.

– Поред финансијских средстава за реализацију пројеката, лабораторијских капацитета, трећи и најважнији стуб научноистраживачког рада јесте кадар. Охрабрују нас став и конкретни кораци које предузима наше министарство да се реши питање подмлађивања научноистраживачког кадра у Институту. Тренутно приводимо крају конкурс за пријем младих инжењера из цивилства. Ових дана очекујемо да се заврше све процедуре предвиђене конкурсом и врло брзо, најдаље у наредних месец дана, у ВТИ ће доћи 21 нови инжењер. Пре неколико дана расписан је и нови конкурс за пријем још 13 инжењера. Конкурс је у току и трајаће 30 дана. Очекујемо добар одзив кандидата и даље попуњавање и подмлађивање научноистраживачког кадра.

Q *Шта је потребно урадити да млади инжењери остану у ВТИ-у и да им Институт буде угодна станица до боље плаћеног посла?*

– Познато је да плата инжењера у систему одбране није стимулативна – око четрдесетак хиљада динара, што је у садашњим условима недовољно да бисмо их задржали. У то смо се на личном примеру уверили јер је један број младих инжењера које смо протеклих година примили отишао из ВТИ-а. Најчешће је реч о инжењерима информатике, програмерима и уопште инжењерима електроструке, који могу да нађу боље плаћене послове у цивилству.

Q *Шта ми можемо да урадимо да стимулишемо младе инжењере да остану?*

Институт младим инжењерима омогућава да учествују у реализацији

Наравно да ћемо наставити са реализацијом беспилотне летелице „пегаз”, јер је то перспективан пројекат, а постоји и интересовање неких земаља за заједнички развој или куповину тог средства.

реалних пројекта, а не пројеката на папиру. Радам на таквим пројектима, са искусним инжењерима, најбрже се и највише учи и стиче потребно искуство. Осим тога, наши млади инжењери о трошку Института похађају стручне курсеве у земљи и иностранству, учествују на домаћим и међународним научним конференцијама, обилазе светске сајмове НВО. Ми младе инжењере укључујемо и у реализацију пројеката које финансира Министарство просвете и науке, што им представља додатни мотив за напредовање и усавшавање. Међутим, чињеница је да све горе наведене мере, које је Институт у могућности да предузме ради стимулације својих младих истраживача, нису увек довољне да се перспективни инжењери задрже. Неопходно је да се на нивоу система одбране тај проблем системски реши. Надам се да ће се, у склопу интенција Министарства

Мислим да су наши проблеми више административне природе, него финансијске или неке друге. Чини ми се да су сазрели услови да се системски на нивоу система одбране реорганизујемо у области истраживања и развоја.

одбране да се форсира домаћа памет и домаћа производња, доћи до позитивног померања у том смислу.

Q *Да ли је решење повратак на инжењерски догађај? На овај начин систем одбране двојструко губи – и људе и паре уложене у њих?*

– Мислим да је данас једини прави стимуланс додаток на плату и у том смислу треба размишљати. Не би требало да будемо далеко од идеје да не морају све плате у систему одбране да буду једнаке. Ми се сада сусрећемо са недостатком кадра из области електротехнике и електронике. Можда је начин да задржимо људе тог профила да додаци за њих на пла-

Предвиђања су да ће ВТИ као сертификационо тело за сертификацију свих приређивача игра на срећу у Републици Србији прихоловати више милиона евра на годишњем нивоу.

ту буду већи. Сутрадан ће то бити за машинске инжењере или технологе. Има пуно разлога да наш систем одбране флексибилније реагује на изазове времена и да тако управљамо ризицима.

Q *Насупрот томе може се рећи да цвешају међународна војна сарадња и контакти са иностраним фирмама које се баве и одбрамбеним технологијама?*

– Иницијативе које долазе из иностранства за сарадњу показатељ су да смо на добром путу и да треба у томе да истрајемо. Пре неколико дана стигло нам је писмо Владе Аустралије са позивом на сарадњу у области беспилотних летелица. У току је заједнички пројекат ВТИ-а и белоруског Државног универзитета из Минска, такође на тему беспилотних летелица. Током мог скорашњег боравка у Белорусији, директор њихове војне академије, која обједињава и наставне и научноистраживачке капацитете белоруске војске, понудио је потписивање споразума о научно-техничкој сарадњи између наше две институције. Усаглашавање споразума је у току. Недавно, у Пољској, на сусрету директора ваздухопловних фирми, ремонтних завода и института југоисточне Европе понуђена нам је сарадња у области развоја од стране две пољске фирме и њиховог института. У складу са договором, упутили смо им позивна писма и очекујемо њихов долазак. Поред тога, пре неколико дана добили смо позиве за сарадњу из Катарa и Велике Британије. У просеку једном недељно ВТИ посети нека званична страна делегација. Много тога лепог се дешава. ■

Мира ШВЕДИЋ

Допринос мировним напорима УН

На састанку министра одбране Братислава Гашића и представника Генералног секретара УН и шефа Канцеларије УН у Београду, Питера Дуеа било је речи о учешћу припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама као и о предстојећем регионалном састанку земаља контрибутора снага у Уједињеним нацијама.

Гашић је истакао да је сарадња Министарства одбране са УН, веома важна за наставак процеса реформи и напредак наше земље у процесу европских интеграција. Министар одбране нагласио је и важност присуства УНМИК-а, као и КФОР-а, на Косову и Метохији, истакавши да су међународне снаге главни гарант за безбедност. Захвалио је на помоћи и брзом укључивању УН у решавању проблема насталих поплавама у Србији.

Питер Дуе је истакао да је Србија постала лидер у региону када је реч о активном учешћу у мировним операцијама.

Гашић и Дуе сагласни су да је предстојећи Регионални састанак земаља контрибутора снага у Уједињеним нацијама, који ће 20. и 21. октобра бити одржан у Београду, најбоља потврда компетентности и кредибилитета Министарства одбране и Војске Србије у међународној заједници. ■

Сарадња са Анголом

Државни секретар Зоран Ђорђевић истакао је у сусрету са амбасадором Анголе Токо Диакенга Сераом да је Ангола један од стратешких партнера Србије у Африци. Он је пренео захвалност одлазећем амбасадору Анголе за његов лични допринос развоју односа две земље.

– Радује нас најавио да ће, поред 21 кадета који се већ налазе на школовању на Војној академији и 11 официра који су ове године завршили усавршавање у војнообразовним установама наше земље, школовање на основним студијама почети још 35 кадета из Анголе – рекао је државни секретар Ђорђевић и истакао да ће Министарство одбране, испред Владе Србије, подржава наступ српских фирми у Анголи, изградњу војне болнице и фабрике лекова у Лубанди, као и реконструкцију аеродрома у Лубангу. ■

Сусрет државних секретара Ђорђевића и Илонга

Државни секретар Зоран Ђорђевић у разговору са замеником сталног државног секретара Министарства одбране Намибије, Абрахамом Илонгом, нагласио је да је неопходно унапређивати сарадњу у области одбране која се огледа у војномедицинској и војнообразовној сарадњи, односно школовању намибијских кадета у нашим војнообразовним установама.

Споразум о сарадњи у области одбране између влада Србије и Намибије, потписан 2010. године, представља правни оквир за развој сарадње у свим областима од заједничког интереса. ■

Одбрамбене консултације са Чешком

На билатералним одбрамбеним консултацијама у Министарству одбране Чешке Републике, заступник начелника Управе за међународну војну сарадњу пуковник Милан Коњиковац и начелник Управе за политику одбране Јозеф Оплушил оценили су да је билатерална војна сарадња између два министарства одбране добра.

Највећи број активности реализован је у периоду два мандата Чешке као контакт амбасаде за сарадњу Србије са НАТО. Сарадња ће бити настављена у тежишним областима – војном образовању и размени кадета, АБХО, логистици и стандардизацији. ■

Разговори о кодификацији

У организацији Дирекције за стандардизацију, кодификацију и метрологију Управе за одбрамбене технологије одржани су експертски разговори представника Националног кодификационог бироа Србије и Националног кодификационог бироа Црне Горе. Основни циљ експертских разговора је сагледавање достигнутог степена имплементације НАТО кодификационог система у два министарства као и међусобна размена искустава.

Закључено је да је Србија постигла значајан успех јер је постала једна од укупно десет земаља, изван чланица НАТО, које самостално обављају послове кодификације. Тиме производи одбрамбене индустрије Србије постају видљиви у целокупном НАТО кодификационом систему којег данас чини 68 земаља света. ■

Сарадња Војске и Београда

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић и градоначелник Београда Сениша Мали разговарали су о припремама за војну параду поводом Дана ослобођења Београда у Другом светском рату, као и о подршци коју Град може да пружи приликом извођења инфраструктурних радова и уређења касарни Војске Србије у Београду.

Састанку су присуствовали државни секретар Зоран Ђорђевић и командант Команде за обуку генерал-мајор Ђокица Петровић. ■

Генералу Диковићу Повеља Града Ужица

Поводом Дана Ужица, начелнику Генералштаба Војске Србије генералу Љубиши Диковића додељена је Повеља. Уручујући признање градоначелник Тихомир Петковић подсетио је на проблем пијаће воде са којим је Ужице било суочено током ове године и захвалио Влади и Војсци Србије на изградњи алтернативног водовода и снабдевању грађана Ужица водом за пиће.

За заслуге у решавању проблема водоснабдевања и организовању обележавања Дана Војске Србије у Ужицу, генералу Диковићу уручена је Повеља Града Ужица, а Другој бригади Копнене војске додељена је захвалница за несебичну помоћ и ангажовање у снабдевању пијаћом водом. У име бригаде признање је примио командант бригадни генерал Маринко Павловић. ■

Још једна донација Руске Федерације

Представнике Министарства одбране Русије, који су авионом „Иљушин 76“ допремили нову хуманитарну помоћ за становнике Србије пострадале у мајским поплавама, на београдском аеродрому „Никола Тесла“ дочекао је бригадни генерал Предраг Бандић. Он је у име свих грађана Србије захвалио руском народу на још једној у низу донација коју су упутили нашој земљи након мајских поплава.

Заменик директора Департамента за цивилно-војну сарадњу у Министарству за ванредне ситуације Руске Федерације, Александар Сергејевич Томашов изразио је задовољство што је у прилици да уручи хуманитарну помоћ намењену Министарству одбране, Министарству здравља и Црвеном крсту. ■

М. К.

Санитетске мисије у Првом светском рату

У Нишкој Војној болници, поводом обележавања сто година од почетка Првог светског рата, откривена је Спомен-плоча руским санитетским мисијама и отворена Спомен-соба Војне болнице Ниш.

Спомен-плочу открили су управник Војне болнице пуковник Радиша Витас и председник Удружења потомака ратника Србије 1912–1920. године града Ниша Бранислав Радовановић. Пуковник Небојша Ђенић је подсетио на епидемију тифуса у Србији током Првог светског рата и улогу лекара Моравске војне болнице и страних санитетских мисија у санирању те страшне болести. ■

З. М.

Донација обреновачким вртићима

Обреновачки вртић „Зека“ отворен је након вишемесечне паузе због последица мајских поплава. Помоћ вртићима, коју је недавно обећао министар одбране Братислав Гашић, малишанима је уручио државни секретар Зоран Ђорђевић, у његово име. Реч је о донацији у играчкама компаније „Пертини“.

Градоначелник Обреновца Мирослав Чучковић захвалио је Министарству одбране и Војсци Србије, а портпарол компаније „Пертини“ Милица Шапоњић подсетила је да је та компанија међу првима, одмах након поплава, у прихватним центрима делила играчке најмлађима. „Пертини компанија“ донирала је играчке за четири обреновачка вртића у вредности од око 200.000 динара. ■

М. К.

ПЕШАДИЈСКИ
БАТАЉОН У
КАСАРНИ
„ПЕТАР ЛЕКОВИЋ”

После девет година, војска се поново вратила у Пожегу. Иако је пре неколико година било предлога да се простор касарне „Петар Лековић” искористи за друге намене, од те идеје се одустало након оштре реакције житеља вароши која има богату војну традицију.

Војска ПОНОВО у Пожеги

Средства за реновирање објекта, прилично оронулих и препуштених зубу времена, обезбедили су Влада Србије и Министарство одбране. Простор на коме су раније била стационирана возила бивше пожешке бригаде, добио је нови

садржај – пешадијске препреке. Старешине и део професионалних војника имају пуне руке посла, како би све активности биле готове до планираног рока – 5. децембра. Као саставни део Друге бригаде Копнене војске, чије је седиште у Краљеву, у касарни „Петар Лек-

овић” у Пожеги биће стациониран 22. пешадијски батаљон. Из мировне мисије у Либану, на дужност команданта те јединице и гарнизона Пожега дошао је мајор Небојша Вујанац.

– Пожега је позната као град који воли војску и где осећамо да смо добро дошли. С друге стране, отвара се могућност да житељи овог и суседних градова дођу до радног места, а користи ће имати и наша војска и локална заједница – каже мајор Вујанац.

За позив професионалног војника конкурисало је више стотина кандидата. У ужи избор ушло је око четири стотине, али ће само 205 моћи да заснује радни однос. Додатни подстицај старешинама и војницима којима је припала улога да „оживе” гарнизон у Пожеги представља и чињеница да је као млади поручник у истој касарни некада служио и војвода Степа Степановић. ■

П. СТОЈКОВИЋ

Мајор Небојша Вујанац

Сећање на жртве ратова

Делегација Војске Србије коју је предводио начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић положила је у Ужицу венац на споменик погинулим из ужичког краја у ратовима од 1991. до 1999. године.

Спомен-обележје открили су ужички градоначелник Тихомир Петковић и председник градског Удружења ветерана и ратних инвалида ратова од 1990. године, Ранко Обрадовић. На споменику, који је на Тргу Светог Саве подигло ово удружење у сарадњи са Народним музејом из Ужица, уз 23 исписана имена погинулих уклесана је порука: „Тајна слободе почива у храбрости“.

Б. У. П.

Нови мобилни центар ВОЈ

Припадници 126. бригаде ВОЈИН реализовали су, у присуству команданта пуковника Предрага Ђорђевића, радионицу о оперативној употреби и руковању новим мобилним центром ваздушног осматрања и јављања М-11.

Реч је о средству развијеном у сарадњи Војске Србије и Института „Михајло Пупин“, које умногоме олакшава рад посаде и које је далеко мобилније од постојећег произвођачког решења. Припадници јединице демонстрирали су превођење центра ВОЈ из маршевског у борбени рад и могућности новог софтвера, чијом су уградњом отклоњени недостаци старог система и створени предуслови за даљу надградњу.

Гађање циљева у ваздушном простору

У250. ракетној бригади за ПВД изведено је контролно-тренажно гађање циљева у ваздушном простору. Реализовано је на мирнодопским локацијама јединица у садејству са 204. и 98. ваздухопловном бригадом и 126. бригадом ВОЈИН. Циљ ове активности је провера и оцењивање степена обучености команде и јединица бригаде за извођење противваздухопловних дејстава.

Генерал Павловић почасни грађанин Краљева

23

На свечаној седници Скупштине Града Краљева, поводом Дан Града – Краљевдана, градоначелник Томислав Илић уручио је признања најзаслужнијим грађанима и организацијама.

Звање почасног грађанина Краљева за 2014. годину додељено је команданту Друге бригаде Копнене војске бригадном генералу Маринку Павловићу, у знак захвалности за помоћ у отклањању последица мајских поплава.

Генерал Павловић је заједно са припадницима бригаде учествовао у спасавању мештана Грдице и постављању тешких механизованих мостова у селима Раваница, Годачица и Богutowaц.

Конференција о Концепту оперативних способности

Годишњу конференцију о Концепту оперативних способности према НАТО стандардима, која је окупила представнике земаља Програма „Партнерство за мир“, отворио је генерал-мајор Војин Ч. Јондић, начелник Управе за оперативне послове Генералштаба Војске Србије.

– Основни циљ конференције је размена информација о тенденцијама развоја Концепта оперативних способности, једног од најзначајнијих и најефективнијих механизма партнерске сарадње, као и планирање активности за 2015. годину – рекао је генерал Јондић и додао да су међусобно поверење и осећај заједништва основа сарадње. Он је нагласио да Србија исказује јасну намеру да допринесе очувању мира у региону и свету учешћем у мултинационалним операцијама и подсетио да је 236 припадника наше војске у овом тренутку ангажовано у 10 мировних мисија широм света.

А. ПЕТРОВИЋ

МЕЂУНАРОДНА ВЕЖБА „КОМШИЈЕ 2014”

Доградња способности

Припадници Прве бригаде Копнене војске и Пете бригаде Оружаних снага Мађарске припремили су и извели билатерална вежбу „Комшије 2014“ („Neighbours 2014”), на којој су увежбавали радње и поступке у току контроле приликом ангажовања чете у мултинационалној операцији

Вежби у касарни „Аеродром“ у Ковину присуствовали су начелник штаба Прве бригаде пуковник Ненад Сретеновић и начелник Одељења за оперативне послове и обуку команде Здружених снага Оружаних снага Мађарске Ласло Гараш, који су се том приликом

сложили у оцени да је вежба успешно и стручно изведена, као и да оперативне способности које су кроз вежбу на дограђене обе војске могу успешно користити у мисијама УН.

– Без обзира што се ова вежба већ традиционално организује, сваке године сценарио је другачији. Ового-

дишње супозиције су реалне, управо онакве какве се и могу срести у мултинационалној операцији, а произишле су из наших искустава из мировних операција на Кипру и у Либану – рекао је пуковник Сретеновић, додајући да учесници вежбе нису били раније упознати са задатим супозиција-

Снимко Игор САВИЊЕЦ

ма, те је самим тим ситуација била реалнија.

– Као један од ранијих планера ове вежбе, задовољан сам што могу да видим да су војници достигли ниво обучености и увежбаности за мултинационалне операције. Мислим да је одржавање добрих комшијских веза врло битно, те зато желим да се ове вежбе и у будућности реализују – рекао је пуковник Гараш.

Према сценарију вежбе, мултинационална чета састављена од једног српског и једног мађарског стрељачког вода и вода за подршку, ангажована је под окриљем УН у фиктивној земљи захваћеној грађанским ратом. Тема је била „Мултинационална чета у контроли територије“, те су припадници оружаних снага двеју земаља демонстрирали претрес терена, контролу територије, покушај насилног и ненасилног преласка на пункту, напад на органе патроле и медицинску евакуацију.

Ово је пета заједничка вежба двеју земаља од 2010. године, у којој је учествовало 76 старешина и војника из Војске Србије и 31 припадник Оружаних снага Мађарске. ■

Мирјана КРСТОВИЋ

У духу заједничких

У организацији Института за стратегијска истраживања Министарства одбране и Историјског института из Београда у Дому Војске Србије одржана је, 24. и 25. септембра 2014, Међународна научна конференција „Први светски рат, Србија, Балкан и велике силе“ коју је отворио начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић. Подсећајући да је Србија у рат ушла решена да брани право на сопствено постојање, али и демократске тековине свог друштвеног уређења, генерал Диковић истакао је да је Србија, иако територијално и по економској моћи један од најмањих учесника у рату, и тада стајала иза напредних идеја које су Друштву народа послужиле као прва степеница ка изградњи праведнијих односа међу народима и државама.

– Међународне научне војноисторијске конференције представљају прилику да се научно заснованим отварањем спорних питања допринесе релаксацији најчешће оптерећујућег историјског наслеђа, ради стабилизације Балкана и постављања заједничких интереса и вредности, као и боље сарадње у области безбедности – рекао је генерал Диковић. На међународној научној конференцији „Први светски рат, Србија, Балкан и велике силе“ учествовало је 19 научника из Србије и исто толико научника из иностранства (Италија, Мађарска, Словенија, Аустрија, Јапан, Русија, Бугарска, Румунија, Грчка, Белгија, Француска и Немачка). Планирано је да организатори после Конференције објаве зборник радова.

У оквиру осам панела на конференцији су поднета 34 саопштења у којима су цивилни и војни стручњаци представили резултате својих истраживања. У оквиру панела „Историографија“ говорили су др Миле Бјелајац, научни саветник у Институту за новију историју Србије, и доцент др Јерг Ехтернкамп из Центра за војну историју и друштвене науке Бундесвера. У саопштењу „Непрекинута дискусија о Балкану као узро-

Четрдесетак историчара из Србије и иностранства покушало је да одговори на нека и данас актуелна питања из историје Великог рата и односа зараћених држава на Балкану

чнику Првог светског рата“, др Бјелајац анализирао је литературу која се бави расправама и контроверзама о ратној кривци као и разлозима за избијање Првог светског рата. У саопштењу „У сенци Другог светског рата: сећање, историја и представа Првог светског рата у Западној Немачкој“, др Ехтернкамп је сећање на Велики рат анализирао на три нивоа: политичком, научном и културном.

Кад дипломатија нема решење

У оквиру другог панела – „Рат и дипломатија“, представљено је пет саопштења: др Снежана А. Радојева из Војне академије у Софији говорила је

о бугарско-српским односима у фокусу европске дипломатије у периоду од 1913. до 1915. године. Биљана Стојић, истраживач сарадник у Историјском институту, говорила је о француској политици на Балкану у предвечерје Првог светског рата, а Космин Јоница, докторанд на Универзитету у Букурешту, бавио се политиком неутралности на почетку Првог светског рата на примеру руско-румунских односа током јулске кризе 1914. године. Дирек-

тор Војног архива Директората за војну историју у Атини др Ефпраксија Пасхалиду је у анализи политике неутралности Краљевине Грчке посебну пажњу обратила на њене ставове према Србији, док је Том Симоенс, с Краљевске војне академије у Бриселу, представио саопштење под називом „Храбра мала Белгија. Једна неутрална држава између великих сила“.

У оквиру трећег панела – „Србија и савезници“, говорили су др Василиј Каширин из Руског института за стратегијске студије („Борбена вредност српске војске на почетку Првог светског рата према оценама руских војних представника на основу искустава из балканских ратова“), др Гордана Јовић Кривокапић, научни саветник у Инсти-

Вредности

туту за новију историју Србије („Француски југословенски пројекат на почетку 20. века: француска славистика у служби цивилизаторске мисије“), др Алексеј Тимофејев, научни сарадник у Институту за савремену историју („Руско-српска војна сарадња почетком Првог светског рата“), др Надин Акунд, научни сарадник у институту IRICE у Паризу („Карнегијева фондација за мир у свету у Првом светском рату. Перцепције и утицај на Балкан“) и др Андреј Л. Шемјакин из Института за славистику Руске академије наука („С Крфа у Русију: Никола Пашић у Петрограду и Москви 1916.“).

Панел „Српска војска у Првом светском рату“ био је резервисан за теме у којима је указано на нове чињенице о српској војсци током Првог светског рата. Пуковник др Стеван Радојчић, потпуковник др Саша Т. Бакрач и потпуковник сци Дејан Ђорђевић из Војногеографског института Војске Србије говорили су о Географском одељењу у Првом светском рату. Потпуковник доцент др Слободан Ђукић с Војне академије у Београду анализирао је командовање српском војском у рату 1914. године, а мајор др Далибор Денда из Института за стра-

тегијска истраживања Министарства одбране анализирао је положај српских ратних заробљеника у аустроугарским, немачким и бугарским логорима током Првог светског рата. Научни сарадник у Историјском институту др Милић Ј. Милићевић говорио је о старешинском кадру и командовању српском војском у бици на Чеврнтији (Легету) 1914. године, док је др Данило Шаренац, научни сарадник у Институту за савремену историју, анализирао рад српског војног судства на Солунском фронту.

Нерешено национално питање

У панелу „Друштво“ проф. др Божица Младеновић с Филозофског факултета у Нишу бавила се привредним приликама у Војногенералном Гувернману Србија у периоду од 1916. до 1918. године. Барбара Ахамер указала је на основне карактеристике пропаганде у Првом светском рату, а др Ана Столић, научни сарадник у Историјском институту, представила је истраживање – „С родољубљем српских жена имаће свет још да рачуна. Патриотизам Српкиња и

питање промењивости родних улога током великог рата“. Научни сарадник у Историјском институту др Биљана Вучетић говорила је о америчком јавном мњењу о Србији у Првом светском рату, док је проф. др Тецуја Сахара с Универзитета Меиђи анализирао македонске корене организације „Црна рука“ и сарајевски атентат.

Национално питање током Првог светског рата обрађено је у истоименом панелу. Српско-хрватске односе у Српском добровољачком корпусу у Русији 1916. године анализирао је проф. др Јарослав В. Вишњаков из Института за међународне односе (Москва). О положају словенских народа, Срба и Словенаца, у Аустроугарској током ратних година говорили су мајор др Звездан Марковић, директор Војног музеја Словеначке војске у Марибору („Словенци у аустроугарској војсци у Првом светском рату“), др Блаж Торкар, директор Војног музеја у Пивки („Сочки фронт и словеначка територија у току Првог светског рата“, др Марк Стефан Петерс („Добри стари Срби“). Генерал Саркотић, јужнословенско питање и српски народ у Првом светском рату“), те др Милан Гулић, научни сарадник у Институту за савремену историју, који је анализирао политичке прилике и положај српског народа у Далмацији пред почетак Првог светског рата.

Два значајна питања која су била актуелна после Првог светског рата обрађена су у последњем панелу „Након рата“. Најпре је италијански историчар др Милован Пизари говорио о раду Међусавезничке комисије за испитивање бугарских злочина у Србији у Првом светском рату, а затим је проф. др Арпад Хорњак с Универзитета у Печују обрадио напоре мађарске владе за успостављање независности и очување интегритета Мађарске последњих месеци 1918. године. ■

Миљан МИЛКИЋ

Мемоари и истина

Значај мемоарске литературе, споменичког наслеђа и народног сећања о Првом светском рату представљен је у оквиру панела „Сећања“. Истраживања су представили др Софија Божић, виши научни сарадник Института за новију историју Србије („Први светски рат у сећањима др Милана Печића и др Милутина Велимировића – осврт на две необјављене аутобиографије), др Момчило Исић, научни саветник у Институту за новију историју Србије („Две године ратовања Милоша Московљевића 1914–1916.“), др Милан Мицић

(„Историјско памћење потомака српских добровољаца на догађаје Првог светског рата“) и докторанд Универзитета у Београду Ненад Л. Лајбеншпергер из Републичког завода за заштиту споменика културе Београд („Споменик и костурница на Гучеву – део историјата“). Професор и истраживач из Службе за историју одбране Министарства одбране Републике Француске др Александар Шелдон Дуплекс анализирао је географски и политички значај Балкана током Првог светског рата и говорио о утицају који је Француска преко своје морнарице желела да оствари на том подручју.

Др Миле БЈЕЛАЈАЦ

До појаве радова Фрица Фишера и његових сарадника и следбеника, важеће тумачење узрока Првог светског рата у Савезној Републици Немачкој сводило се на интерпретацију да је у јулској кризи 1914. године Немачка водила изнуђену политику самоодбране и да је из очајања повела превентивни рат. Или, да се радило о „офанзивно вођеном одбрамбеном рату“.

Постојала је и нешто „умеренија“ струја која је тумачила немачку политику као „калкулисан ризик“ у једној „дипломатији кризе“. Такође, неколико истакнутих немачких историчара (Момзен, Хилдербранд) покушали су „сузити одговорност“ немачких елита, тврдећи да је постојала „поликратија снага“ и „одсуство могућности управљања“ или „хаос у управљању“. Данас присталице њиховог тумачења траже оправдање у психолошком профилу појединца или самог цара.

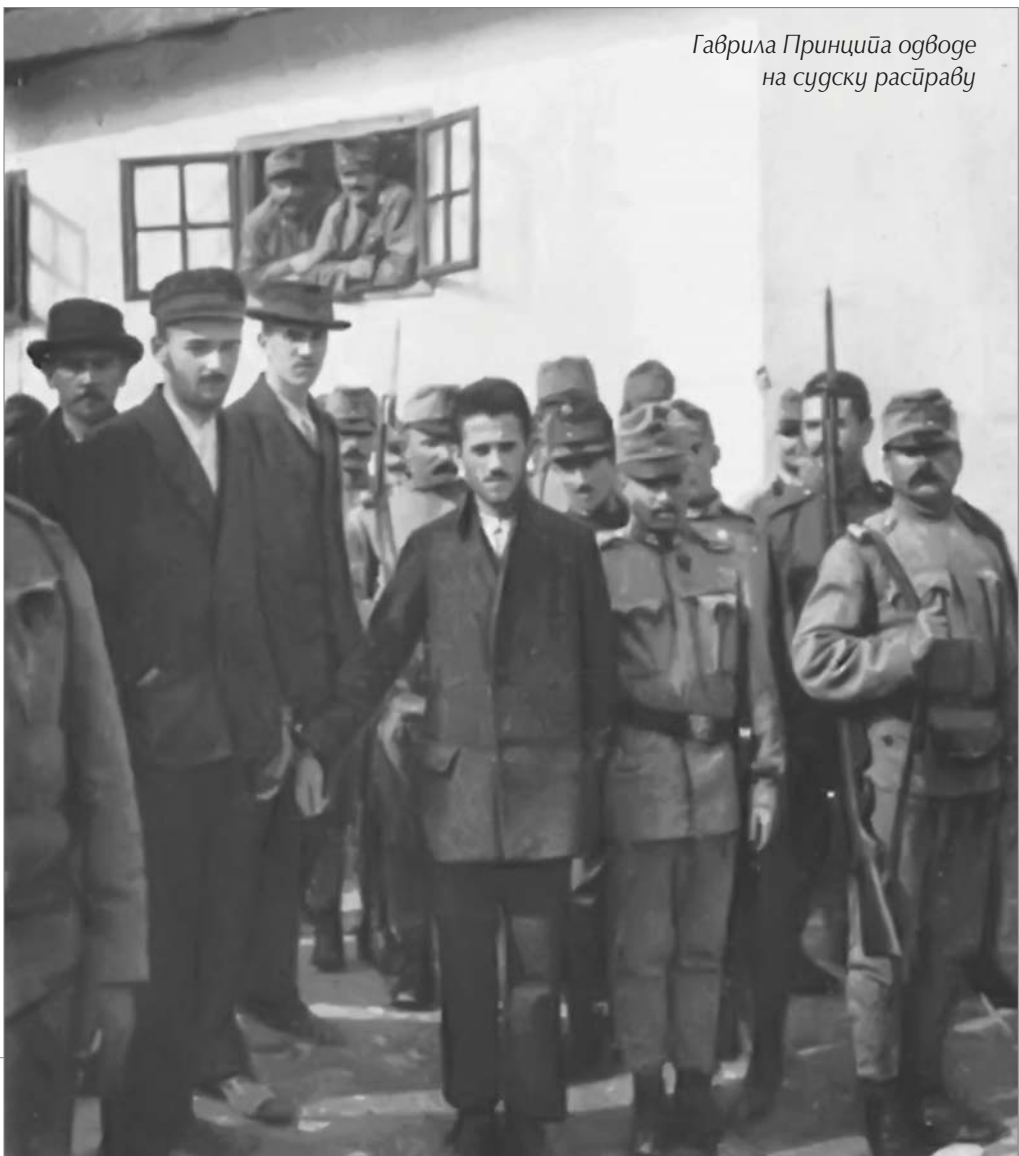
У књизи коју је недавно објавио Медија центар „Одбрана“, „1914–2014: Зашто ревизија?“ подсетили смо како је политичка пропаганда креирана за оправдање или изговор за улазак у рат дуго остала као „чињеница“, уместо правих историјских чињеница о дуготрајној и перфидној припреми Великог рата.

Скривање истине

Шта се жели склонити из видокруга нових и будућих генерација? Једна од првих таквих ствари је по-

Зашто ревизија

Шта се жели склонити из видокруга нових и будућих генерација? Једна од првих таквих ствари је постојање потпуне свести међу немачким и аустроугарским руководиоцима да ће у случају рата на Балкану доћи до европског сукоба. То је била свесна намера и са њом усклађени поступци.

Гаврила Принципџа одводе на судску расправу

стојање потпуне свести међу немачким и аустроугарским руководиоцима да ће у случају рата на Балкану доћи до европског сукоба са вероватноћом од 90 посто. То ни један теоретичар или практичар политике не би ни у сну могао назвати „калкулисаним ризиком“. То је била свесна намера и са њом усклађени поступци.

Фриц Фишер је писао да је у фебруару 1913. године немачки канцелар Бетман-Холвег, у кризној ситуацији када је Аустроугарска инсистирала да нападне Србију, био изричит у одвраћајући Монархију од таквог корака, говорећи да би „Сазонов и Ковцов, представници мирољубиве струје у Петрограду, просто били одувани олујом која би настала у руској јавности уколико би они покушали да се тој јавности супротставе“, јер се сваким објективним испитивањем мора доћи до резултата „да је за Русију, с обзиром на њене традиционалне односе с балканским државама, скоро немогуће да без огромног губитка престижа просто мирно посматра како Аустроугарска с војском наступа против Србије“.

Био је ту још један моменат. Канцелар није желео да угрози шансе побољшавања односа са Великом Британијом у том тренутку. Али, исти тај човек, Бетман-Холвег, само годину дана касније поступа другачије. Сигурно да није могао да у међувремену заборави ово што је говорио и проценивао почетком 1913. Мада је немачко руководство било подељено у процени каква став ће заузети Велика Британија у случају рата, сам Бетман је гајио варљиву наду да ће се Британија измакнути. Сматрало се да је њена улога неважна у брзом копненом рату који се намеравао водити и у чију ефикасност (победу) су они били убеђени.

Да се тачно знало како ће ствари ићи, пише Фишер, објаснили су немачки представници специјалном изасланику аустроугарског цара, грофу Хојосу, 5. јула 1914, на његово питање о ризику рата: „То 90 посто значи рат са Русијом“. Фишер констатује да таква вероватноћа не може да се тумачи као ризик већ као свесна намера и жеља да се крене у рат са Антантом. О „нежељеном“ ризику могло се говори-

ти само ако је у питању 10 или 20 посто вероватноће. Дакле, у тренутку када је Аустроугарској дат „карт бланш“, они који су га дали тачно су знали шта ће се десити. Током јулске кризе чиниће све да се мирном решењу ускрати шанса. Од првог тренутка су знали да се пише „неприхватљив“ ултиматум Србији. Немачкој постојећа равнотежа више није одговарала.

Троструки смисао рата

У Немачкој оног времена, према белешкама најпућенијих, видео се „троструки смисао рата: одбрана од тадашње Француске, превентивни рат против „будуће Русије“ и борба са Енглеском око владавине светом. Касније су носиоци ове политике, после слома, говорили да се погрешило у проценама Британије и да се прерано ступило с њом у сукоб, док све припреме нису обављене.

Али, 1914. године желела се коначна доминација светом. Циљ је био и да се Француска искључи из реда великих сила, војно, привредно и финансијски, и да се она, заједно са Луксембургом, Белгијом и Холандијом, увуче у привредни систем „Средње Европе“, где би доминирали немачки интереси. У овој заједници биле би Аустроугарска и од Русије откинута Пољска, евентуално и Румунија. На овим пројектима раде представници привреде, првенствено хемијске и лаке индустрије. Француска је морала бити онемогућена и војно и привредно. Немачка индустрија била је раздражена француским отпором против „мирног продирања“ и сматрала је, како пре рата тако и током рата, неминовним да анектира француски рудни базен Лонгви-Брије. Цар, влада Рајха и интересне групе, пише Фишер, били су огорчени тиме што се управо Француска усудила да се супротстави немачком привредном и политичком продору у Турску. Како су савременици приметили и записали, немачке елите биле су иритиране француским супротстављањем немачкој хегемонији у Европи и жељама Рајха за новим колонијама, односно њиховом прерасподелом.

Погрешна уверења

Мора се упозорити да постоји доста мањкавости у знањима међу историчарима, чак и на престижним светским универзитетима, када су у питању знања о Србији. Ствари се мешају, праве се симплификације. Често се праве уопштавања, један официр обавештајне службе идентификује се са целом службом и њеном функцијом, други члан „Црне руке“ постаје представник целе једне фракције. Испушта се из вида да када је на југ стигао захтев Апис да другови под одређеним околностима преузму целокупну војну и цивилну власт, они то унисоно одбијају. Превиђа се када је Апис изложио друговима да је допустио Танкосићу да помогне у пребацивању омладинаца у Босну, који би „да нешто покушају“, да су ови одмах скочили против такве непромишљене акције и да је потом Апис послао Ђуру Шарца да се атентатори (а он их је познавао) спрече. Омладинци, али ни Танкосић, човек на своју руку, то не желе. Превиђају се, дакле, најпростије чињенице. Озбиљан план једне службе подразумевао би ангажовање озбиљних и проверених бораца, највероватније у рату проверених комита којима рука не би задрхтала.

И у најновијим дискусијама које се настављају обнављају се многе непрецизности и старе предрасуде, као на пример да су Русија и Француска дале „бланк чек“ Србији да се успротиви Аустроугарској. Све само не тачно реконструисан след догађаја на линији Београд–Петроград у тим критичним данима. Било је управо супротно, Русија је саветовала помирљивост и непружање отпора. Србија до свог одговора на ултиматум, 25. јуна у 18 часова, није имала никакве гаранције сила од којих је очекивала помоћ и заштиту.

Који су циљеви ревизије?

Међутим, на крају, оно што потврђује нашу забринутост која је изражена у књизи „1914–2014: Зашто ревизија?“ јесте чињеница да сви рационални историчари, критичари ревизионизма, не могу да сањају тираже какве постиже књига Кристофера Кларка „Месечари. Како је Европа склизнула у рат 1914“. Књига, која је само у Немачкој до сада продата у 300.000 примерака, која је поред енглеског (базичног) издања, преведена на француски, италијански, а ускоро треба да изађе и српско издање. Књига која примењује метод ћутања и маргинализације необоривих аргумената Фрица Фишера, а обнавља некадашњу међуратну пропаганду, као и ону из времена Другог светског рата. Немачки дневни лист „Франкфуртер Алгемајне Цајтунг“ је недавно славодобитно објавио да је „доказано да нема везе између немачке предратне политике и Јулске кризе, и да нема повезаности Јулске кризе и немачких ратних циљева, тако да Фишер и цео његов рад могу сада бити одбачени“.

Недељник „Шпигл“ је отишао још даље: „ако је клаузула о ратној кривици била неправична, онда је и Версај био неправичан, а онда је можда Хитлеров напад на Пољску после свега био оправдан.“

Наводећи ове чињенице о новој еуфорији у домовини Фрица Фишера, еминентни британски историчар Џон Рел са страхом констатује: „да је данашње стање духова у Немачкој такво да ни један студент истраживач не би добио стипендију да истражује намере генерала, адмирала и политичара из периода вилхелминске Немачке у дугом периоду који је пред нама“.

Заиста, да ли ћемо као драгоценост чувати књиге Анике Момабауер о генералу Молткеу млађем или Фолкера Бергана о адмиралу Тирпицу?

Потискивање Русије

Други општи циљ рата био је потискивање Русије што више на исток и у трајном слабљењу царевине путем отцепљења „неруских вазалних народа“. Пре свега, како је то утврђено 1914, требало је од Русије откинути Пољску, Финску, Кавказ и Украјину. Већ 11. августа 1914. дате су инструкције немачком посланику у Бечу да треба радити на побунама у Пољској и Украјини. Између Русије и две немачке царевине требало је после рата формирати тампон државе.

„Русија мора постати безопасна. Да би она то постала, морају јој се одузети западне покрајине, области с неруским народима, а првенствено морска обала. Њиховим прикључењем Русија је постала европска велика сила, а њиховим губљењем, повезано с губитком Финске, Литве, Пољске и Малорусије (Украјине), Бесарабије и црноморске обале, она ће престати да буде европска велика сила и постаће оно што је била пре Петра Великог.“

У Немачкој су знали да је после слома Турске, 1912. године, Велика Британија опоменула Берлин да за разлику од 1870. она неће без мешања гледати како Немачка гази Француску, пошто би се у таквом случају и сама нашла суочена са једном надмоћном силом која влада Европом. Но, та недвосмислена опомена није довела до промена немачких стратегијских планова и општих политичких циљева. Берлин је само кренуо у још веће јачање копнене војске ради брзе победе. После британске опомене, када је цар сазвао ратни савет, 8. децембра 1912, само је тадашња неспремност немачке флоте (и недовршен килски канал) одгодили сукоб. Војни врх је уверавао цара и политичаре о нужности и могућности да Немачка води рат истовремено са две, па чак ако треба и са три велике силе истовремено. Да су и желели, политичари се овим аргументима нису могли супротставити. Рат се сматрао неизбежним, али је тада, 8. децембра 1912, био одложен за годину и по дана.

Та набеђеност у брзу победу на копну, пад Француске и Русије, једино може да објасни зашто се пренебрегло јасно британско упозорење из

децембра 1912, када је речено „да је принцип баланса снага једноставно ‘аксиом’ британске спољне политике и да је повезује са Француском и Русијом“. Британски министар је лично, 4. децембра 1912, упозорио немачког амбасадора Линовског да Русија не би могла да поново отрпи понижење као 1909. у време анексије Босне. О томе је Греј информисао руског и француског амбасадора. И Молтке и други 1914. су знали да ће Британија ући у рат са истим претекстом из децембра 1912, али су веровали да њен улазак неће имати практични ефекат.

Светски примат

Подсетимо, јер се данас много тога жели прикрити, да је генерал Молтке писао свом пријатељу фелдмаршалу Голцу, 1916. године, како је он припремао и иницирао рат. Адмирал Тирпиц је у говору вишим официрима ратне морнарице у октобру 1913. рекао: „Питање да ли Немачка треба да се бори против Енглеске, ако је потребно, за своју позицију у свету (са огромним напором који ће та борба укључивати) – или се унапред свести само на европску континенталну силу другог реда, у крајњем је питање убеђења. Чини се вреднијим за велику нацију да се бори за високе циљеве и можда славно пропадне, него да нечасно одустане од будућности.“

На ове непомерљиве и некима непријатне чињенице скренуо је пажњу британски историчар Џон Рел на виртуелном округлом столу аутора „Кембриџ преса“ на тему избијања Великог рата, који је одржан 25. јуна ове године.

Дакле све наведено, утемељено на изворној основи без премца, што је Фриц Фишер изложио у књигама „Посезање за светском моћи. Политика ратних циљева Царске немачке 1914–1918“, „Рат илузија, немачка политика од 1911 до 1914“ или „Савез елита“, затим Имануел Гајс у књизи „Јулска криза“ или Фолкер Берхан у књигама о Вилхелминској Немачкој, Гордон Крејг у књизи о пруском милитаризму, да набројимо само неке, морају бити или прећутани или омаловажавани (без правих аргумената) само да би „ревизија“ могла несметано да се промовише. ■

Остварен сан младих потпоручника

Жеља најбољег у рангу 135. класе Војне академије, потпоручника Александра Боровчанина, уједно је била и остварење сна двоје његових класића, брачног пара потпоручника Николе и Теодоре Ђокић.

– Потпоручник Боровчанин је био код начелника Генералштаба Војске Србије генерала Љубише Диковића на разговору, поводом његовог постављења на прву официрску дужност, пошто први у рангу има право да бира место службовања. На питање генерала Диковића да ли треба, према његовом мишљењу, још некеме изаћи у сусрет, он је предложио нас двоје – каже Теодора.

Начелник Генералштаба је подржао идеју и двоје младих потпоручника данас раде у истом гарнизону – Никола у 41. пешадијском батаљону у Бујановцу, а Теодора у 42. пешадијском батаљону у Врању.

– Нама је само било важно да добијемо исти гарнизон, без обзира на место. Одушевљена сам Врањем, атмосфером и људима и све је на крају испало одлично – каже Теодора.

– Ми смо приликом попуњавања листе жеља, за прво место службовања написали да смо у браку и да бисмо волели да добијемо исти гарнизон – додаје Никола.

Теодора је Београђанка, а Никола је родом из села Малошишта код Ниша. Обоје су на Војној академији завршили смер пешадија.

– Пошто смо студирали исти смер, познавали смо се од почетка Војне академије. Везу смо започели на полигону САС Међа, 5. јуна 2013. године, док смо били на терену. Верили смо се у новембру исте године, а наредне, у марту, и венчали.

– Наш живот на Академији се после венчања није много разликовао од дотадашњег. И даље је свако живео са својим цимерима у соби, мада смо нас двоје слободно време проводили заједно. Чак смо и на настави седели једно поред другог. Наше обавезе током студија остале су исте, само смо једно другом били много већа подршка и ослонац него иначе. Самим тим смо били у предности у односу на остале класиће – каже Теодора. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ

Поглед с врха Атоса

31

Ученици 41. класе Војне гимназије неће заборавити лето 2014. године, када су посетили манастир Хиландар, раскошну Немањићку задужбину на Светој Гори Атонској и друга места српске традиције и духовности.

Након молитве у храму Светих архангела Михаила и Гаврила, група војних гимназијалаца кренула је, како су назвали, „Стазама Светог Саве“, на узбуђиво путовање ка „трећем прсту“ Халкидикија. Први сусрет са српским светињама имали су у хиландарском метоху, манастиру Каково, где је крштен Свети Сава.

Боравак у, по многим, највећој српској светињи, манастиру Хиландар, ђаци никада неће заборавити јер су на извору српске духовности видели светињу коју су Немањићи завештали српском роду.

Очарала их је лепота манастира, живописне фреске и иконе посебно Исус Пантократор и Богородица Тројеручица, а истичу и да су молитве у манастиру непоновљив доживљај.

Посебно искуство младићима донело је пењање на Атос, врх Свете Горе, на 2.033 метара надморске висине, до кога је ваљало пешачити 25 километара. Да се не поколебају и не скрену с пута помагали су им грчки и руски монаси, који су им давали воду и бодрили их да, након деветочасовног пењања,

стигну на врх, на ком је, како младићи истичу, радост због успеха одагнала умор.

– Поглед с врха Атоса је незабораван, и чини ти се да ти треба само мало да дотакнеш небо. Испод се пружила Света Гора на једној, и поглед ка прелепом плаветнилу Егејског мора, на другој страни – кажу поклоници, који су те ноћи преспавали у врећама на заравни недалеко од врха.

У повратку са Свете Горе гимназијалци су у Солуну обишли Српско војничко гробље *Зејтинлик*, цркве Светог Димитрија и Свете Лидије, један од највећих женских манастира у Грчкој. ■

Н. ЈЕВРИЋ

ЧЕТВРТИ БЕОГРАДСКИ БЕЗБЕДНОСНИ ФОРУМ

Изазови интеграција

На Четвртом београдском безбедносном форуму „Европа 2014: завршетак и/или нови почетак?“, који је одржан од 30. септембра до 2. октобра, више од 450 учесника разматрало је низ безбедносних и спољнополитичких тема значајних за Србију, регион и Европску унију. Кључна порука овогодишњег скупа је да Србија може допринети проналажењу решења за тренутну европску кризу тако што ће поспешити дијалог Уније и Русије.

Организатори Форума – Београдски фонд за политичку изузетност, Европски покрет у Србији и Београдски центар за безбедносну политику – окупали су представнике домаћих, иностраних и међународних институција, независне експерте, представнике организација цивилног друштва и медија. Скупу су присуствовали и премијер Александар Вучић, шефица Преговарачког тима са Европском унијом Тања Мишчевић, шеф Делегације Европске уније Мајкл Девенпорт, амбасадор САД Мајкл Кирби и председник Комитета за спољне послове Европског парламента Елмар Брок.

На тродневном скупу посвећеном горућим питањима регионалне и међународне спољне политике, безбедности и економије у години важних јубилеја – стогодишњице почетка Првог светског рата, великог проширења ЕУ и пада Берлинског зида, учесници Форума, политичари и експерти за спољ-

ну политику и безбедност, дискутовали су о томе на који су начин поменути процеси променили Европу и регион и колико смо данас спремни да одговоримо изазовима.

Србија може допринети проналажењу решења за тренутну европску кризу тако што ће поспешити дијалог ЕУ и Русије – кључна је порука Четвртог београдског безбедносног форума. Током 19 дискусија истакнуто је да су међународне норме и европске вредности суочене с бројним изазовима. Европски модел доведен је у питање и понашањем чланица ЕУ, Русије и осталих међународних актера.

Учесници Форума сагласили су се да проширење ЕУ остаје политика која најбоље оживљава европске вредности у пракси и да је важно да се намера даљег проширења у правцу Западног Балкана уверљиво демонстрира. Западни Балкан мора преузети иницијативу и допринети дебати о будућности ЕУ, међународним правилима и јачању међународних организација.

Најбољи пут за Србију

Отварајући скуп, премијер Александар Вучић истакао је да Србија чини све за добробит својих грађана, а пут европских интеграција, без двоумљења, најбољи је могући за Србију.

– Чули смо изјаву Јоханеса Хана да нема шансе за Србију да постане чланица ЕУ у наредних пет година. Није велико изненађење, очекивали смо ту одлуку, али ћемо свакако наставити реформе, као и пут ка Унији, те учинити најбоље са нашим обавезама пре краја 2018. и почетком 2019. године. По-

сле ће све бити у рукама других – нагласио је премијер Вучић, додајући да ће Србија свој пут ка ЕУ наставити без обзира на разочаравајуће ставове које долазе из Брисела, првенствено због умора од ширења који влада у појединим земљама чланицама. Он је навео да Србија има своје обавезе које ће испунити не због Уније, већ због Србије и њених грађана, и да зато мора да се бави тешким поглављима 23. и 24. за које се нада да ће бити отворени почетком идуће године.

Према његовим речима, Србија је апсолутно посвећена регионалној стабилности и то није само ствар регионалног мира већ и економске стабилности, стабилних политичких веза, и у том контексту подсетио да ће премијер Албаније ускоро доћи у Београд. То ће, како је додао, омогућити стварање нове атмосфере и нових односа две земље.

– Србија је последњих пет месеци учинила најбоље да започне, односно спроведе многе реформе које нису лаке – нагласио је премијер, а економија је, према његовим речима, најважније питање за све у региону, због чега је предложено много инфраструктурних пројеката који треба да створе бољу атмосферу за економску сарадњу.

Србија своју политику не мења, њена оријентација је пут ка Европској унији али жели добре односе са Руском Федерацијом.

– Без регионалне, политичке стабилности, у Србији нећемо моћи да градимо другачију и бољу економију него што је данас – оценио је Вучић, додајући да је Србија стуб стабилности и то ће остати.

Регионална сарадња као императив

Форум је започео академским скупом о повезаности колективних сећања и међународне безбедности, узимајући у обзир важне годишњице које се 2014. обележавају. Теме првог дана односиле су се на будућност ОЕБС-а, миграциону политику ЕУ и перспективу проширења, регионалну сарадњу и сајбер безбедност, а представљен је и извештај „Трансатлантски трендови 2014“.

Другог дана Форума дебатовало се о трансатлантској и евроазијској агенди, али и о суседској политици ЕУ и примени Резолуције 1325 Савета безбедности УН. Било је речи и о будућности српско-албанских односа, доприносу организација цивилног друштва реформама у региону и цивилним капацитетима Западног Балкана за учешће у мировним мисијама.

Један од панела био је посвећен питањима родне равноправности и заштити женских права у оружаним конфликтима, а завршницу Форума обележили су разговори о потреби за новом Балканском комисијом, регионалном сарадњом у реаговању на ванредне ситуације, утицају украјинске кризе на Европу и шире, о енергетској безбедности и улози омладине у глобалном грађанском друштву.

Београдски безбедносни форум је ове године, како наводе организатори, привукао досад највећу пажњу публике из Србије и иностранства. ■

Биљана МИЉИЋ

Светско војно првенство у Холандији

Маратонска репрезентација Министарства одбране и Војске Србије учествовала је од 9. до 14. октобра на 46. светском војном првенству у Ајндховену у Холандији и пласирала се на 17. место. Такмичило се више од сто маратонаца из 21 земље.

Међу представницима из Србије најуспешнији су били мајор Александар Нешевски, који је стазу истрчао за 2:41:50 и заузео 50. место, капетан Дејан Поповић, с резултатом од 2:47:09 и пласманом на 58. позицију и капетан Блажо Максимовић који се пласирао на 60. позицију резултатом 2:48:49. Тренер наших маратонаца је старији водник прве класе Чегар Горан. ■

Г. Ч.

Одржан Новосадски маратон

На 22. новосадском маратону, одржаном 12. октобра, у три такмичарске трке учествовало је 30 припадника Министарства одбране и Војске Србије.

У Штафетном маратону, стазу од 42,195 километара, претрчале су екипа Војне гимназије и две екипе Војске Србије – из „Кобри“ и Прве бригаде. „Кобре“ су се избориле за прво, а спортисти Војне гимназије за друго место. Екипа маратонаца Прве бригаде освојила је четврти пласман.

Старт и циљ свих маратонских трка, које су ове године окупиле 396 такмичара из Албаније, Аустрије, Босне и Херцеговине, Чешке, Црне Горе, Финске, Француске, Холандије, Хрватске, Италије, Израела, Јапана, Кине, Македоније, Румуније, Русије, Словачке, САД, Велике Британије и Србије, био је на централном новосадском Тргу слободе, а маратонске стазе водиле су улицама града и Дунавским кејом. ■

Б. М. П.

ДЕСЕТОГОДИШЊИЦА
ОСНИВАЊА ЦЕНТРА
ЗА СТУДИЈЕ САД

Стварање будућих лидера

Поводом десетогодишњице рада Центра за студије Сједињених Америчких Држава Факултета политичких наука, који је основан уз подршку амбасаде САД у Србији, одржана је конференција под називом „Политика САД према региону Западног Балкана и Републици Србији“. Конференцију су свечано отворили декан проф. др Илија Вујачић, амбасадор САД у Србији Мајкл Кирби и проф. др Драган Р. Симић, оснивач и директор Центра. Отварању је присуствовао и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

– Центар за Америчке студије представља свеобухватан програм америчких вредности, идеја, институција, политичког и економског система који омогућава бављење различитим аспектима јавних политика – истакао је декан др Илија Вујачић отварајући дводневну конференцију. Он је истакао да Факултет у сарадњи са Центром за америчке студије формира будуће лидере политичких странака, новинаре, уреднике, дипломате и да се на тај начин ствара стуб демократије у друштву.

Проф. др Драган Р. Симић, оснивач и директор Центра за студије САД

Резултати за још бољу перспективу

Центар за студије Сједињених Америчких Држава основан је 27. септембра 2004. као научно-истраживачки центар у оквиру Универзитета у Београду – Факултета политичких наука. Подсећам да је формирање Центра резултат заједничког улагања Факултета и Одељења за односе са јавношћу амбасаде САД у Србији и да је то јединствена установа из области подручних студија у нашој земљи и региону Западног Балкана.

Са задовољством истичем да је у току првих десет година рада Центар постао интелектуално језгро за изучавање америчке спољне и безбедносне политике, друштвене историје и повести политичких идеја, политичког, привредног и правног система САД, америчких вредности и популарне културе и српско-америчких односа. Својом укупном делатношћу стремимо продубљивању међусобног разумевања, развијању сарадње и пријатељства између Србије и САД, као и реафирмацији дуге традиције блиских односа две земље.

Важан разлог за формирање Центра је што се у нашој земљи деценијама, а посебно током деведесетих година двадесетог столећа, осећала празнина у изучавању и познавању историје, друштва, политике и културе водеће земље света, САД. У глобализованим међународним односима скоро је незамисливо целовито друштвено образовање без познавања Американистике.

Зато смо реализовали низ научно-истраживачких пројеката, а запажене резултате имамо и у области превођења и издавања књига и друге литературе неопходне студентима америчких студија.

Овом приликом подсећам и на дугу традицију добрих односа и пријатељства Србије и САД. Следећи ту традицију, свих ових година рада Центра настојали смо да знања приближимо свима који су заинтересовани.

Као део настојања да се оснажи међународна сарадња Центра, у јуну прошле године потписан је Меморандум о разумевању између Факултета политичких наука (Центра

Амбасадор Мајкл Кирби оценио је да је постојање оваквог Центра у Србији основа просперитета и корак ка бољој будућности.

– Ово је институција која може да научи младе људе да боље раде у сарадњи са осталим земљама и да размењују искуства у различитим доменима. Постоји много разлога за сарадњу наше две земље, а један од њих је пружање помоћи Србији да постане економски стабилнија и политички ефикаснија држава – објаснио је Кирби.

Професор Драган Р. Симић истакао је да је на идеју да утемељи један овакав центар дошао током боравка на Универзитету Јужне Каролине, у оквиру Фулбрајтовог програма о америчкој спољној политици, у лето 2003. За десет година рада Центар је постао језгро окупљања студената са свих факултета који су заинтересовани за анализу америчких студија.

– У протеклих десет година, организовали смо бројне научне скупове, конгресе, летње академије, и угостили више од три стотине научника, угледних личности и водећих политичара – рекао је професор Симић и додао да је ово једини центар у оквиру државних универзитета у Србији и региону који организовано изучава америчке студије.

Свечано отварање конференције било је увод у дводневна предавања и панеле, на којима је разговарано о спољној и безбедносној политици САД према Србији и региону Западног Балкана, улози САД у стварању Југославије и актуелним односима Србије и САД. ■

за студије САД) и Универзитета Клемсон из Јужне Каролине. То је први корак у сарадњи две установе која би већ на пролеће 2015. године требало да омогући да студенти са Универзитета Клемсон проведу један семестар на Факултету политичких наука у Београду, где би похађали наставу из предмета које они одаберу. Настава би се одржавала на енглеском језику. Настојаћемо да створимо могућност да и наши студенти оду у САД на школовање и усавршавање, чиме би унапредили сарадњу започету са најбољим намерама у обостраном интересу. ■

>>> У НИШКОЈ касарни „Мија Станимировић“ припадници 250. ракетне бригаде за ваздухопловна дејства и 35. артиљеријско-ракетног дивизиона за ПВД Треће бригаде Копнене војске обележили су Дан рода АРЈ за ПВД – 30. септембар. Заменик команданта ВиПВО генерал-мајор др Миодраг Гордић подсетио је да је 250. ракетна бригада одликована највећим признањем – Орденом народног хероја. ■

>>> ТЕХНИЧКИ ремонтни завод у Чачку обележио је 89. годишњицу постојања и свој дан. Директор ТРЗ „Чачак“ потпуковник Срђан Петковић рекао је да је ТРЗ мењао организацију, статус и капацитете на основу потреба и захтева Војске, али никада није мењао своју основну делатност, највиши ниво одржавања средстава наоружања и војне опреме у Војсци Србије. ■

>>> У ОРГАНИЗАЦИЈИ Управе за стратегијско планирање, делегација Министарства одбране Норвешке боравила је у Србији у циљу реализације пројекта „КОСТМОД“. Сврха експертских разговора била је примена метода, алата и техника у планирању одбране, као и унапређење способности за употребу овог софтвера. ■

>>> СРПСКИ војномедицински тим придружио се снагама војне операције Европске уније у Централноафричкој Републици (EUFOR RCA) у Бангију. У тиму су један лекар и пет војномедицинских техничара Војске Србије. Србија је овим постола четрнаести учесник у EUFOR RCA. ■

>>> У ЦЕНТРУ за усавршавање кадрова АБХ одбране Војске Србије у Крушевцу одржан је петодневни тренинг инспектора Организације за забрану хемијског оружја (OPCW). ■

>>> ТРОНЕДЕЉНИ курс за војне посматраче Уједињених нација, који похађа 20 официра Војске Србије одржава се у Центру за мировне операције. Циљ курса је оспособљавање слушалаца за рад на дужностима војних посматрача у мултинационалним операцијама. ■

>>> КУРС „Детекција и мерење јонизујућег зрачења“, који похађају учесници из Македоније и Црне Горе, одржан је у Центру АБХО у Крушевцу. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Четврте бригаде Копнене војске отворили су капије касарне „Први пешадијски пук књаза Милоша Великог“ осми пут у акцији „Отворени дан“. После приказа делова обуке и средстава наоружања гости су обишли Спомен-собу Четврте бригаде. ■

>>> КОМАНДА Централне логистичке базе, у сарадњи са Институтом за трансфузиологију и хемобиологију ВМА, организовала је акцију добровољног давања крви у којој је прикупљено 25 литара драгоцене течности. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Мешовите артиљеријске бригаде и Војне болнице Ниш у акцији добровољног давања крви прикупили су 41 литар драгоцене течности за потребе Војне болнице Ниш и нишких здравствених служби. ■

>>> МОНОГРАФИЈА „Перфорантне вене ноге“ аутора доц. др Лепосаве Секуловић, начелнице Института за радиологију ВМА и др Слободана Секуловића, представљена је на Војномедицинској академији. ■

>>> ПРИПАДНИЦИ Првог центра за обуку у Сомбору, у сарадњи са Црвеним крстом и Месном заједницом Селенча, реализовали су акцију „Војни лекар на селу“ у селу Чичови. ■

>>> МЕДИЦИНСКИ тим Друге бригаде Копнене војске, у оквиру пројекта цивилно-војне сарадње „Војни лекар на селу“, пружили су лекарску помоћ мештанима села Заовине и Јагошница у општини Бајина Башта. ■

Додељена
Нобелова награда за мир

Парадокс престижа

Ове године забележен је рекордан број кандидата пријављених за награду за мир. На адресу Нобеловог института у Ослу стигло је чак 278 пријава из свих крајева света, од чега је пријављено 47 организација. Према речима директора Института Геира Лундестада „број предложених кандидата је сваке године све већи, што показује снажан интерес за мир”. Ове године награда је додељена пакистанској девојци Малали Јусафзај и индијском борцу за права детета Кајлашу Сатијартију. Малала је постала најмлађи добитник Нобелове награде у историји.

Изборни комитет навео је да је награда додељена због њиховог несебичног рада у борби против насиља и угњетавања деце и младих, као и за непрестану борбу за право сваког детета на образовање. Малала Јусафзај (17) истакнути је борац за образовање девојчица у Пакистану још од 2009. године, када је с 12 година писала блог под псеудонимом Гул Макаи. „Упркос младости, Малала се већ годинама бори за право девојчица на образовање и својим примером је показала да деца и млади могу да допринесу побољшању ситуације“, наведено је у образложењу награде.

Други лауреат Кајлаш Сатијарти (60) истакнути је борац за право деце и предводник протеста против њиховог израбљивања због финансијске добити у Индији. Његова организација ослободила је више од 80.000 малишана из радног заточеништва и помогла њихову реинтеграцију у друштво. „Сатијарти је наставио традицију Махатме Гандија и предводио је бројне мирне протесте фокусиране на борбу против експлоатације деце“, наводи Комитет.

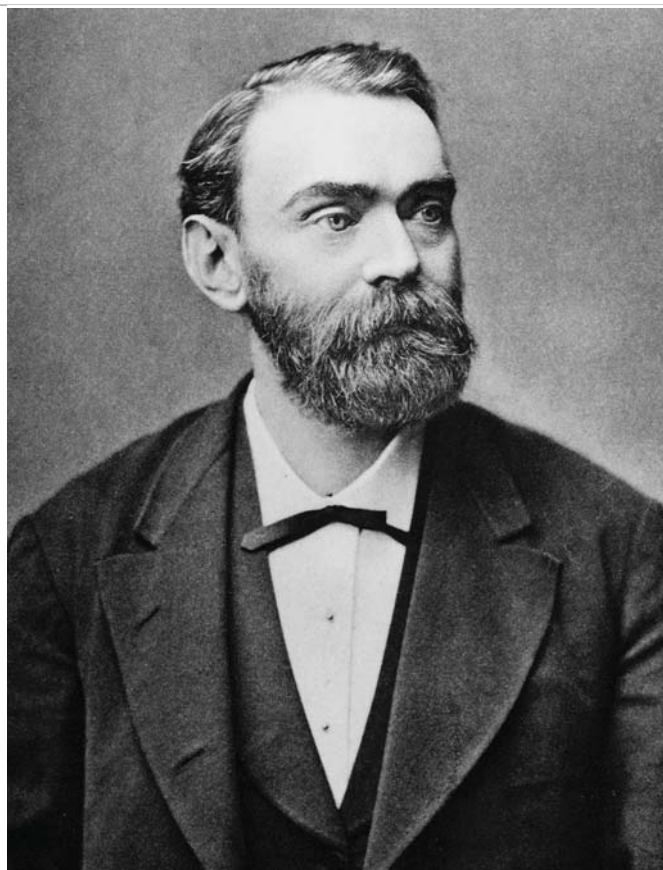
Нестабилне ситуације у Украјини, Ираку, Сирији, Ирану, Израелу и Либану примери су друштава и народа који ратују и не доприносе „одржавању света мирним местом за живот“. С друге стране, рекорд номинованих кандидата за овогодишњег „Нобела“ може се протумачити као повећан број оних који се залажу за мир или су у својој досадашњој каријери „послужили као пример“ оних којима је мир у свету највећи интерес. Можда је и потврда да има много жељних престижа, јер је награда и даље највише и најзначајније признање за рад и постигнуте резултате.

Нобелова награда за мир је признање за посебне заслуге у областима спајања народа, разоружања или смањења светских или регионалних војних потенцијала, политичког и другог образовања, те одржавања мировних конференција. Награда је донација шведског проналазача динамита Алфреда Нобела, и сваке године се, од 1901, додељује 10. децембра у Ослу, на дан његове смрти.

Процедура је једноставна – све кандидатуре морају бити поднете најкасније до 1. фебруара, а листа с именима кандидата чува се у тајности 50 година. Име добитника престижне награде саопштава се 10. октобра у Ослу.

Прошле године за награду за мир било је пријављено 259 кандидата, а признање је уручено Организацији за забрану хемијског оружја (Холандија), због „великог залагања за уништавање хемијског наоружања“. Основна функција Организације јесте да контролише да ли земље потписнице Конвенције о забрани хемијског оружја то и поштују. Основана је 29. априла 1997. и има 190 земаља чланица.

Светски познато реномирано признање је до 2013. године додељено 94 пута, а 126 признања „отишло је у руке“ 101 појединца и 25 организација. Награда се први пут спомиње у тестаменту Алфреда Нобела од 27. новембра 1895, у ком регулише своју заоставштину од 31 милиона шведских круна. Новац је уступљен посебној задужбини којом је управљао савет од шест директора. За разлику од осталих награда које се додељују у шведском главном граду Стокхолму, Нобелова награда за мир додељује се у главном граду Норвешке, у Ослу.

Алфред Нобел

Од укупног броја додељених Нобелових награда за мир, 64 признања уручена су једном лауреату, 28 награда поделила су два лауреата, а две награде отишле су истовремено у руке по тројци награђених. То се догодило 1994. године када су „за напоре у стварању мира на Блиском истоку“ признање добили Јасер Арафат (Палестина), Шимон Перес (Израел) и Јицак Рабин (Израел), као и 2011. године када су награђене Елен Џонсон Серфил (Либериа), Тавакул Карман (Јемен) и Лејма Гбови (Либериа) због „њихове ненасилне борбе за сигурност жена и женска права за пуно учешће у изградњи мира“. Наградни износ може бити подељен између две или три особе које награду заслужују, али се ни у ком случају не може делити на више од три особе.

Критике, негодовања и скандали

Већ деценијама, најчешће замерке упућиване су на избор добитника Нобелових награда за мир и књижевност. Део кри-

Најпопуларнији лауреати

Према списку на званичној интернет страници Нобелове награде, прво место, од десет најпопуларнијих, заузео је Мартин Лутер Кинг (САД), а за њим следе Мајка Тереза (Индија), Нелсон Мандела (Јужноафричка република), Ели Визел (САД), Теодор Рузвелт, затим Аунг Сан Су Ћи, Џејн Адамс, Лестер Боулс Пирсон (Канада), Ригоберта Менчу Тум и Дезмонд Туту.

тичке јавности тврди да је у последње време награда политикована и некоректна, док остали верују да „иде у праве руке“, заслужним појединцима или организацијама, сматрајући је најпрестижнијом наградом свих времена. На адресу Нобеловог института, у неколико случајева, упућене су критике и због оних који је нису добили, а према мишљењу јавности су је заслужили. Прошлогодишња Нобелова награда за мир подигла је праšину због ситуације у Сирији и затегнутих односа светских сила око тамошњих дешавања. Такође, јавност је оценила да је амерички председник Барак Обама незаслужено добио награду 2009. године, јер је у Белој кући био само 11 дана када су пристигле све номинације, те многи нису разумели како је Обама могао да допринесе миру у свету за само неколико дана.

Међу лауреатима чије је награђивање такође оспоравано су Арафат, Рабин и Перес, затим дипломата Марти Ахтисари (Финска), некадашњи државни секретар Хенри Кисинџер (САД) и бивши амерички потпредседник Ал Гор. Међутим, критике су долазиле и „изнутра“. Члан комитета је 1994. године поднео оставку јер се није сложио с одлуком да Јасер Арафат буде награђен.

Неколико делегација одбило је да присуствује церемонији доделе признања. Лију Сијаобо, кинески борац за људска права, дисидент и затвореник, за време доделе награда 2010. године, за пекиншке власти био је криминалац. Због тога Кина није послала делегацију на церемонију уручивања награда, као ни неколико десетина земаља које су тиме желеле да укажу поштовање најмногољуднијој држави. На свечаности доделе награда 2012. године, неколико европских лидера одлучило је да не присуствује уручењу признања за мир Европској унији, што је био показатељ њене нестабилности, кризе и нејединства на дипломатском плану. Двојица претходних лауре-

Аукцијска продаја

Медаља која је 1936. године додељена добитнику Нобелове награде за мир, продата је у марту ове године на аукцији у Балтимору за 1,16 милиона долара. Награду је добио Карлос Саверда Ламас (Аргентина), први Јужноамериканац коме је припало престижно признање. Иначе, то је друга медаља за мир која је продата на аукцији. Пре 14 година, признање из 1903. продато је за мање од 17.000 долара. Нобелова награда за мир тада је припала Вилијаму Рандалу Кримеру (Уједињено Краљевство).

ата, Дезмонд Туту (Јужноафричка Република) и Лех Валенса (Пољска), изразито су критиковали тадашњи избор Нобеловог комитета. Такође, норвешка јавност оштро је протествовала јер се награда додељује у земљи која је два пута одбила чланство у Европској унији.

Ни скандали нису заобишли то престижно признање. Норвешка државна телевизија је 2009. и 2012. године, када су награђени Барак Обама и Европска унија, информације о томе објавила неколико сати пре званичног саопштења председника Нобеловог комитета.

Занимљивости о награди

Нобелова награда за мир није додељена 19 пута – током 1914–1916, 1918, 1923, 1924, 1928, 1932, затим 1939–1943, 1948, 1955–1956, 1966–1967 и 1972. године. У статутима Нобелове фондације пише – „ако се утврди да ни-

један од разматраних радова није од изузетне важности, признање не може бити додељено, а износ ће бити намењен специјалном фонду награде”.

Досадашњи вишеструки лауреати „Нобела“ за мир су Међународни комитет Црвеног крста (Женева), који је награђен три пута, и Канцеларија Високог комесаријата Уједињених нација за избеглице (Женева), која је признање добила два пута.

Џејн Адамс (САД) номинована је 91 пут у периоду од 1916. до 1931. године, када је и добила награду. За разлику од ње, Емили Грин Болч (САД), Фритјоф Нансен (Норвешка) и Теодор Рузвелт (САД) добили су „Нобела“ прве године када су и номиновани.

Постхумно је додељена једна награда, 1961. године, Дагу Хамаршелду (Шведска). Међутим, 1974. године Статутом Нобелове фондације прописано је да награда не може бити додељена постхумно, осим ако лауреат није преминуо после објављивања имена добитника.

Број жена лауреата „Нобела“ за мир је 15, а прва награда додељена је 1905. године Берти фон Сутнер (Аустрија). Просечна старост лауреата била је 62 године. Најмлађи добитници, до данас, били су Тавакул Карман, која је признање добила с 32 године, затим Марејд Кориган (Ирска) такође награђена у 32. години живота и тридесет трогодишње Ригоберта Менчу Тум (Гватемала) и Бети Вилијамс (Ирска). Најстарији добитник је Џозеф Ротблат (Пољска/Велика Британија), који је имао 87 година. Најчешћи датуми рођења добитника Нобела за мир су 21. мај и 28. фебруар.

Три лауреата била су у затвору у време проглашења имена награђених – новинар пацифиста Карл фон Осјецки (Немачка) 1935, политичарка Аунг Сан Су Ћи (Бурма) 1991, и активиста за људска права Лију Сјаобо 2010. године.

Задовољни и незадовољни државници

Само један добитник признања одбио је награду. Ле Дук То (Вијетнам) одбио је Нобелову награду за мир 1973. године, додељену њему и Хенрију Кисинџеру за мировни споразум у

Номиновани из Србије

Иако се номинације чувају у строгој тајности, у медијима се могу пронаћи подаци о Србима номинованим за Нобелову награду за мир. На списку су председник СФРЈ Јосип Броз Тито, председник СРЈ Слободан Милошевић и социолошкиња Весна Пешић. Бивши српски премијер Ивица Дачић, косовски премијер Хашим Тачи и висока представница Европске уније за спољну политику и безбедност Кетрин Ештон номиновани су за овогодишњег Нобела за мир, на иницијативу представника српског и албанског кокуса у америчком конгресу, због „кључне улоге у нормализацији односа Београда и Приштине”.

Вијетнаму. Он је рекао да „није био у позицији да прихвати Нобелову награду”, наводећи као разлог ситуацију у тој азијској држави.

У претраживачу базе података званичне интернет странице Нобелове награде за мир, најчешће тражена имена добитника су Адолф Хитлер (Немачка), Махатма Ганди (Индија) и Јосиф Стаљин (СССР). Они јесу номиновани, али никада нису добили награду. Стаљин је номинован 1945. и 1948. године за напоре у окончању Другог светског рата. Ганди, као један од најснажнијих симбола ненасиља у 20. веку, номинован је чак пет пута – 1937, 1938, 1939, 1947 и 1948. године. Чак је Комитет званично признао да су направили пропуст тиме што Гандију није додељено признање. Хитлерова номинација 1939. године ипак је повучена 1. фебруара, последњег дана примања имена номинованих.

Неки од светских државника који су предложени за награду за мир никада је нису добили – Томаш Масарик (Чехословачка), Невил Чембрлен (Уједињено Краљевство), Френклин Д. Рузвелт (САД), Хари Труман (САД), Двајт Ајзенхауер (САД), Конрад Аденауер (Немачка), Хуан и Ева Перон (Аргентина), Цавахарлал Нехру (Индија) и Бенито Мусолини (Италија).

Многи верују да је Винстон Черчил (Уједињено Краљевство) добио Нобелову награду за мир. Међутим, он је 1953. године добио „Нобела“ за књижевност, за којег је био номинован 20 пута, док је само два пута његово име било на списку номинованих за „Нобела“ за мир. Награда Черчиловим „Меморима из Другог светског рата“ додељена је „за умешност у изношењу историјских и библиографских описа као и за бриљантно говорничко умеће које је користио у одбрани узвишених људских вредности”. Мада, и око те награде су се појавиле гласине „да их није он написао, него тим стручњака”.

Како до Нобела?

Предлоге кандидата за добитнике Нобелове награде за мир, осим чланова комисије и бивших добитника награде, могу доставити сви чланови норвешке владе или Међународног суда правде, професори на катедрама за социологију, историју, филозофију, право и политичке науке, као и руководиоци одговарајућих института. Лауреати добијају новчану награду у износу од 1,2 милиона евра, златну медаљу с ликом Алфреда Нобела и диплому. Накнадно одузимање Нобелове награде за мир није могуће. Одбор који одлучује о добитнику чини пет чланова, које бира норвешки парламент, а чланови се бирају на шест година. Састав одбора представља однос снага политичких партија у парламенту. Од 1936. године усвојено је правило да чланови норвешке владе не могу бити и чланови Нобеловог комитета.

Прва свечаност доделе Нобелових награда за књижевност, физику, хемију и медицину одржана је на Краљевској музичкој академији у Стокхолму, 1901. године. Од наредне године, награде формално додељује краљ Шведске, осим „Нобела“ за мир који лауреатима уручује председник Изборног комитета. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ

ПРЕСТАВЉЕНА КЊИГА „НА ПРАГУ ЗРЕЛОСТИ“

Одабир војне професије

Књига „На прагу зрелости – психолошки аспекти одабира војне професије“ ауторке мр Аните Ђорђевић, представљена је у Дома Војске Србије. Основу публикације чини текст магистарског рада „Афективна везаност, васпитни стилови и професионално опредељење адолесцената“ који је одбрањен 2009. године, на Катедри психологије Филозофског факултета у Нишу.

О важности деловања психолошке службе у војсци, школовању у систему војног образовања, о образовно-стручним профилима који се не могу добити школовањем у грађанству, говорили су проф. др Десимир Пајевић, рецензент књиге, проф. др Јелисавета Тодоровић, др Јелена Минић и ауторка, која је истраживач-сарадник Института за стратегијска истраживања Министарства одбране.

Присутнима се обратила и директорка Института за стратегијска истраживања проф. др Јованка Шарановић, истичући значај оваквих истраживања за систем одбране.

Др Десимир Пајевић нагласио је да монографија представља

квалитетан емпиријски рад који је, у теоријском смислу, утемељен на теорији афективне повезаности за породицу и даје нови теоријски основ за истраживање фактора који утичу на избор професије, пре свега војне професије.

Ауторка мр Анита Ђорђевић објаснила је потребу да се истражи доминантна снага наше војске – човек који пресудно утиче на њен квалитет, те је и значај избора кандидата за позив официра додатно обавезујући.

– Монографија је настала као резултат рада током селекције људства за потребе војне професије, али и могућности да практични психолошки рад преточи у методолошку скицу, емпиријско истраживање и закључке научно-истраживачких радова. Идеја да истражујем карактеристике породица ученика Војне гимназије настала је после бројних интервјуа са кадетима Војне академије, који су желели да буду генерали, пуковници, да носе униформу као њихови преци и да им се људи диве. Проблем повезаности породичног контекста с одабиром будуће професије до сада у војном систему није истраживан и због тога бих захвалила свим сарадницима који су допринели објављивању ове књиге – рекла је Анита Ђорђевић. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимимо Р. ПОПОВИЋ

Херцеговина у Великом рату

У Дому Војске Србије у Београду одржана је трибина „Херцеговина у Великом рату“, у организацији Удружења Невесињаца, а повод је стогодишњица страдања и војевања. Трибину је отворио Зоран Јањић, председник Извршног одбора Удружења Невесињаца у Београду.

– Без амбиција да преиспитујемо историју, организујући овај скуп желели смо да укажемо на неке недовољно обрађене теме које се тичу Херцеговине, да се сетимо и одамо почаст нашим заборављеним херојима, талентованим умовима и невиним жртвама – рекао је Јањић.

Програм је водила Снежана Лукић, а говорили су академик књижевник Рајко Петров Ного и историчари др Данило Шаренац, др Предраг Пузовић и др Милан Гулић. Програм је песмом обогатио хор цркве Светог цара Константина и царице Јелене на Вождовцу.

Трибина је имала хуманитарни карактер, јер су посетиоци дали прилог за обнову спомен-храма у Пребиловцима, месту великог страдања Срба у Херцеговини. ■

Д. Б.

Представа за припаднике Речне флотиле

Чланови драмске секције „Велимир Сандић Вељко“ Дома културе из Сивца, за припаднике Речне флотиле извели су поклон представу, монодраму „Сањо сам ономад“, аутора Будимира М. Попадића, новинара и публицисте, сталног сарадника магазина „Одбрана“. Од аутора је и потекла иницијатива за гостовање и премијерно извођење монодраме у Новом Саду управо пред овим војничким колективом.

Монодраму је режирао Максим Мудринић, надалеко знани гајдаш из Сивца, али и дугогодишњи прегалац на пољу културе, посебно у области етномузикологије. Уз наратора, глумца Николу Пејина, као аудио-визуелна илустрација, јављају се и музичари и део фолклорног ансамбла Дома културе из Сивца.

После представе, уприличени су обилазак спомен-собе Речне флотиле, кратка пловидба речним миноловцем из састава Првог речног одреда и дружење са панонским морнарима. ■

Б. П.

Награда фото-репортеру „Одбране“ Горану Станковићу

Фоторепортер Медија центра „Одбрана“ Горан Станковић освојио је друго место на престижном 19. интернационалном фестивалу репортаже и медија ИНТЕРФЕР Златна Ника, у Апатину, у категорији фото-репортажа.

Значајан успех на ИНТЕРФЕР-у постигла је и новинарка Медија центра „Одбрана“ Сања Анђелковић, чија је репортажа „На крову Шумадије“ уврштена у званичну селекцију од 12 најбољих новинских репортажа.

Станковић је награду добио за репортажу под називом „Спас из међаве“, састављену од неколико фотографија забележених током снежних међава у Србији почетком 2014. године.

На овогодишњи фестивал пријављено је око 180 радова из Србије и иностранства, који су се такмичили у пет категорија – телевизијска, радио, новинска, фото и друштвено-одговорна репортажа.

Према одлуци жирија, Гран при ИНТЕРФЕРА 2014. додељена је Зорану Шапоњићу („Курир“) за репортажу „Сузе старог бабе“ и серију фотографија из Крупња погођеног недавним поплавама. Годишња награда за репортерски рад припала је Јовану Мемедовићу, новинару РТС-а, аутору емисије „Сасвим природно“. Годишња награда за истраживачко новинарство „Славен Крањц“ припала је емисији „Инсајдер“ (ТВ Б92) док је награда за допринос жанру путописне репортаже додељена Слободану Мићићу, за серијал путописних репортажа „Свет на длану“.

Фото-репортер „Танјуга“ Срђан Илић освојио је прво место у категорији фото-репортажа, новинар ПРВА ТВ Дејан Јеловац тријумфовао је у категорији телевизијске, Александра Бабић (Радио Крушевац) награђена је за радио репортажу, а новинарка „Вечерњих новости“ Милена Марковић за новинску репортажу. У категорији друштвено одговорне репортаже, прва награда припала је новинару Младену Мијатовићу (РТВ Пинк).

Скоро две деценије фестивал ИНТЕРФЕР представља јединствени медијски скуп у земљи и свету посвећен новинарском жанру – репортажи. Први пут, ове године, фестивал је одржан у два града, Апатину и Сомбору. ■

Концерт ансамбла „Бинички“ у Бијељини

Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“ одржао је концерт у касарни „Војвода Степа Степановић“ у Бијељини, у Републици Српској. На свечаности одржаној поводом освећења обновљеног Спомен-храма светог мученика кнеза Лазара и свих светих мученика српских, као и поводом обележавања стогодишњице Великог рата, учествовао је и хор „Свети краљ Стефан Дечански“ из Брчког.

Под диригентском палицом Павла Медаковића, уз Ансамбл су наступили и солисти Дејан Пешић и Данка Стојиљковић, као и глумца Народног позоришта из Бањалуке Горан Јокић. ■

С. А.

Дани ирачке културе

У оквиру „Недеље ирачке културе“, која је у Београду одржана пети пут, у Дому Војске Србије приређене су изложбе сликара Хусеина ел Јемена и Вере Марковић, уз оријентални инструментални наступ Саада Аладина.

Манифестацији су присуствовали амбасадор Палестине Мухамед Набхан, амбасадор Туниса Мађид Хамалави и амбасадор Марока Абдулах Загур, а госте је поздравио амбасадор Ирака Фалах Абдулсада.

– Ове године определили смо се да приредимо заједничку изложбу једног ирачког сликара и једне српске сликарке, да бисмо изградиле заједнички мост који ће спајати наша два пријатељска народа. Такође, оба народа карактерише храброст, стрпљење и љубав према животу. Политички их повезује то што су прошли кроз сличне недаће као што су рат и санкције. Географски, кроз Ирак протичу две реке Тигар и Еуфрат, а кроз Србију Сава и Дунав. Ирак има цивилизацију Вавилонa, Ашура и Сумера, Србија има цивилизацију Винче – истакао је амбасадор Абдулсада. ■

Д. Б.

Горан Станковић и Сања Анђелковић

МОНОГРАФИЈА ДР БИЉАНЕ СТОЈКОВИЋ

Безбедност као предуслов развоја

Монографија др Биљане Стојковић „Безбедност као предуслов развоја“, која је недавно промовисана у Београду, након испуњења услова прописаних курсом за избор најбоље докторске дисертације у области безбедности, изашла је у оквиру едиције „Посебна издања“ Задужбине Андрејевић. Настала је на темељима докторске дисертације „Безбедносни аспекти националне стратегије развоја“ која је одбрањена прошле године на Војној академији Универзитета одбране.

Реч је о вредном научном делу које нас уводи у промишљање будућег стратегијског развоја Републике Србије, а посебно у области безбедности, препоручујући решења која су довољно конкретна и провокативна да покрећу јавне дебате у сфери науке и политике, чије би исходите требало да буде унапређење одбране и безбедности у друштву.

Ово је пета по реду ауторска књига ове, својевремено, војне новинарке и уреднице рубрике „Свет“ у „Народној ар-

мији“ и у листу „Војска“, а сада војног службеника у Управи за стратегијско планирање Сектора за политику одбране.

Монографија садржи 13 поглавља, од чега су четири кључна, односно тематска по-

главља која се односе на: Утицај различитих теоријских приступа безбедности на политичку праксу (стр.14-29); Анализу постојеће праксе у Републици Србији и могућности за њено унапређење (стр. 30-49); Концепт интегралне безбедности (стр. 50-77) и Могућности за унапређење система националне безбедности у Републици Србији (стр. 78-100).

У књизи се истичу савремени изазови, ризици и претње са којима се суочава већина земаља у свету, али се указује и на специфичне изазове, ризике и претње са којима се суочава Република Србија попут: проблема територијалног интегритета и суверенитета земље; питања имовинских и људских права избеглица и интерно расељених лица; проблема граница и недовршеног деобног биланса биших југословенских република; имовине Републике Србије на Косову и Метохији; права Срба у окружењу и у расејању итд.

Монографија садржи теоријска разматрања о безбедности представника најважнијих теоријских школа данашњице, које представљају незаобилазно штиво за кадете и кадеткиње Војне академије, као и за студенте безбедности. Фокус је на проблематизацију реформе система безбедности, али и на проналажење решења за отворена питања са којима се суочава Србија у домену безбедности нарочито на њеном стратешком, организационом и нормативном нивоу. Поред анализе постојећих стратегијских докумената усвојених у Србији у периоду од 2000-2013. године и мерењем ефеката њихове примене у пракси, ауторка сагледава и искуства стратегијског развоја најразвијенијих земаља света и трендове развоја у свету, али и објективно процењује постојеће националне ресурсе. Она предлаже модел националне стратегије развоја и модел националне стратегије интегралне безбедности истовремено нас упућујући на потребу изградње интегралног система безбедности са одговарајућим подсистемима у Србији. ■

РЕКЛИ СУ О МОНОГРАФИЈИ

Проф. др Неђо Даниловић: Рад др Биљане Стојковић „Безбедносни аспект националне стратегије развоја“ на основу којег је настала ова монографија сигурно ће наћи своје место у плејади научноистраживачких дела која се односе на стратегију и дати значајан допринос развоју теорије стратегије, науке о безбедности и менаџменту, у земљи и иностранству.

Проф. др Радомир Милашиновић: Као ретко који рад у друштвено-хуманистичким наукама овај рад плени егзактношћу и преношењем емпиријских модела из математичких, организационих и економских наука у науку одбране.

Проф. др Драган Симеуновић: Монографија може имати практичну примену у свим истраживачким и научним институцијама, које се баве стратегијским развојем, менаџментом, одбраном и безбедношћу, као и у органима државне управе који се баве изградом политичких, стратегијских, доктринарних и нормативних докумената.

Проф. др Бранко Крга: Ауторка је тематском одређеношћу и квалитетом текста успела да монографију претвори у активан стваралачки чин, који подстиче и друге ауторе на даљи развој научне мисли, посебно у области стратегије и безбедности.

Промоција издања МЦ „Одбрана“ у Инђији

У Народној библиотеци „Др Ђорђе Натошевић“ у Инђији 9. октобра представљена је Издавачка делатност Медија центра „Одбрана“. Промоција је организована као део програма Библиотеке посвећеног обележавању значајног јубилеја за нашу свеколику, а посебно војну историју – 100. годишњицу од почетка Првог светског рата. Имајући у виду тај тематски оквир, јавности су представљене две књиге из богате продукције Медија центра:

„1914–2014. Зашто ревизија? Старе и нове контроверзе о узроцима Првог светског рата“, чији је аутор др Миле Бјелајац и „Српска војска у великом рату 1914–1918“ чији је аутор Душан Бабац.

Промоција је била добра прилика да главни и одговорни уредник Издавачке делатности Медија центра „Одбрана“ Драгана Марковић представи нове наслове којима ће се Медија центар представити на 59. Међународном сајму књига у Београду. ■

Химне на концерту у Охају

Оркестар Београдске филхармоније и Војни оркестар Националне гарде Охаја заједнички су одсвирали химне САД и Србије, на почетку концерта у Северанс холу у Кливленду. Као симбол америчко-српског пријатељства, музичари су удруженим снагама с поштовањем извели државне химне, а публика је бурним аплаузом наградила извођаче.

– Одушевљена сам што сам овде са Београдском филхармонијом. Будући да је ова Филхармонија тако изванредна, прилика да музичари Националне

гарде Охаја наступе са њима била је јединствена. Ово је значајан догађај не само за Кливленд већ и за Охајо, који ће допринети развоју сарадње између Националне гарде Охаја и Србије – изјавила је после концерта генерал-мајор Дебора Ешенхурст, командант Националне гарде Охајо.

Београдска филхармонија је у Кливленду извела Хачатурјанову „Маскараду“ и „Охридску легенду“ Стевана Христића, оснивача и првог шефа-диригента овог оркестра. ■

КУЛТУРНИ ВОДИЧ ■■■■■■■■■■

15–31. октобар 2014.

**ДОМ
ВОЈСКЕ
СРБИЈЕ**

Браће Југовића 19
тел. 3234-702

Ликовни програм
тел. 3234-712

Галерија Дома Војске Србије
(радно време: сваког дана сем недеље
од 11 до 19 часова)

Велика и Мала галерија: Изложба таписерија „Седам уметника: паралеле сликарства и таписерије“, у сарадњи са „Атељеом 61“ из Новог Сада и Поклон збирком Рајка Мамузића.

Књижевни програм
тел. 3201-728

17. 10. у 12, Атријум – Промоција књиге „Свештеници у историји српске војске (1800–1920)“, генерала у пензији мр Милисаву Секулића. О књизи говоре: проф. др Веселин Ђуретић, пуковник др Борисав Гроздић, уредник Милорад Средојевић, Љубомир Марковић, председник Савеза потомака ратника Србије 1912–1920 и аутор.

23. 10. у 14, Свечана сала – Промоција књиге „Случај Александар Ранковић – из архива КОС-а“, Ирене Поповић Глигоров, Светка Ковача и Бојана Димитријевића. О књизи говоре: рецензенти проф. др Андреја Савић, Милош Јанковић, помоћник министра одбране и аутори.

24. 10. у 13, Атријум – Промоција књиге „Срби на Корзици“ Зорана Радовановића. О књизи говоре: Зоран Кулунџија, уредник и издавач, др Милош Ковић, Љубомир Марковић, председник Савеза потомака ратника Србије 1912–1920 и аутор.

28. 10. у 13, Атријум – Монодрама „Челичне ратнице – жене добровољци у I светском рату и балканским ратовима“, у извођењу Јелене Миле, Удружење добровољаца 1912–1918. и њихових потомака и поштовалаца.

31. 10. у 13, Свечана сала – Свечана академија „Бизерта у срцу Србије“, Удружење добровољаца 1912–1918. и њихових потомака и поштовалаца. ■

Српски ђаци прелазе Албанију

Повлачење наших савезника Срба, у околностима под којим је извршено, превазилази по страхотама све што је у историји до сада као најтрагичније забележено”, записао је, инспирисан и трагедијом најмлађих Срба, француски маршал Жофр

15. октобар 2014.

Деветог октобра 1915. године 900 питомаца војне школе добило је наређење за повлачење у правцу Урошевца. Половином месеца питомачка колона стигла је у Урошевац где им је подељено следовање хране – три килограма некуваног кромпира. После попуне муницијом, извршене на једвите јаде, јер ни ње није било довољно, питомци су кренули за Суву Реку, Призрен, Бицане, Пишкопеју, Дебар, Стругу, Охрид, Ресен, Битољ и низ Црну реку, десном обалом ка селу Бача. Услед продора Бугара питомци су повучени на положај Обломово, а затим су, крећући се по дубоком снегу, заузели положај Пљаке, записао је у дневницима Драгутин М. Васиљевић, један од питомаца.

„После седам дана без хлеба, под налетима бугарске Рилске дивизије, пешачећи и борећи се по дубоком снегу, заузели смо положај Пљаке, где се већ налазио 2. пешадијски пук. Снег је био велики, а густа магла задржавала се готово цео дан. За храну смо сваки трећи дан добијали по које парче проје. На врху Пљаке поставили смо мртву стражу, која се смењивала сваких шест часова, стражари сваког са-

та, а патролна веза с 2. пешадијским пуком на сваких шест часова.

Једне ноћи, по великој хладноћи, нова смена страже упутила се на врх Пљаке. Око поноћи, по густој магли, нека бугарска патрола, вршећи вероватно извиђање, неопажено је напала и заробила нашег стражара, а после тога се приквала мртвој стражи, опколила је и без иједног пуцња је заробила.”

Борба на Пљаки

„Нова смена мртве страже већ је била изашла на врх положаја, који је, због јаког ветра, био готово без снега. Ту се изненада помешасмо са Бугарима и нашим заробљеним друговима из мртве страже. У општем метежу који је настао видео сам како се наш командир рве са једним бугарским поручником. Кундаком ударих првог Бугарина који се нађе према мени. Остали питомци, који баш тада пристигоше, повикаше углас: „Удри, удри, не дајте се. Пушке на готовс!”

Недалеко од мене један питомец стење рвући се са Бугарином, кад ме неко удари кундаком у леђа. Чух како неко јакну: „Јао, уби ме!”. Мозак ми је брзо радио. Помислио сам да ћу бити заробљен, када зачух глас поручника Божовића: „Трећа чета у стрелце. Правац, за мнош!”. Моје другове питомце бугарска патрола потерала је ка нашој чети. Упали смо у ноћ и густу маглу, па је настао општи метеж с пуцњавом, али ниједан питомец није био погођен, нити заробљен.

Још исте ноћи, нас двадесетак добровољаца упућено је до четног бивака да донесемо четну архиву и осталу опрему. Крећући се опрезно уском стазом, стигосмо надомак биваку у коме је седела око ватре група од тридесетак бугарских војника претурајући нашу архиву и претресајући наше ствари. Док смо се договарали шта да учинимо, један од наших другова неопрезно стаде на суву грану која се преломи. Бугари нису ништа чули, али се огласио њихов пас вучјак. Његов лавез упозорио је Бугаре, који су одмах скочили на ноге вичући: „Уре, уре, уре!” Морали смо се повући. Наредне ноћи имали смо нов положај на коме се нисмо могли оријентисати због непрозирне магле. Сутрадан по подне добили смо по пола килограма говеђег меса, следовање од пре три дана. Појели смо га непечено, без соли. Те ноћи повукли смо се на положај села Свињиште, а идуће ноћи кренули смо у правцу Охридског језера, с јужне стране Охрида, јер су бугарске трупе већ биле на путу испред града. Искористили смо ноћ и неопажено се извукли из

бугарских канџи. Тако је завршена наша борба на Пљаки. Пут нашег питомачког батаљона завршио се у Бизерти. Од 900 питомца, колико нас је кренуло деветога октобра, у Бизерту је стигло само 425.”

Сви младићи рођени 1896. године, последњи регрутни контингент Србије, под заставу су позвани 1. октобра 1915. године. Сврстани су у 4. пук „Стеван Немања”. Зборно место било је у Ужицу. После осам дана јединица је пешке упућена за Чачак, где је примила прво следовање – мало проје, четвртину хлеба и неку чорбицу. Затим су регрутима подељене пушке „берданке” с по 50 метака. А онда је почело одступање, записао је у својим сећањима Адам В. Илић.

„Правац нашег одступања водио је преко села Заблаће ка Краљеву, Рашкој, Новом Пазару и Косовској Митровици, у којој је извршено формирање јединице. Добили смо, неко цокуле, копоран и чакшире, а неко блузу или шињел. Од хране двопек, некад мало качамака, а некада и мало варива. Из Митровице, преко Косова, кренули смо 15. или 16. новембра. Претходне ноћи и целог дана падала је киша са су-

снежицом. Дувао је јак северозападни ветар. Били смо мокри до голе коже, док је одећа на нама била слеђена. Код једног прелаза преко некаквог дубоког канала направи се гужва, јер се морало прелазити један по један. Многи су пали у воду. Неки нису могли ни глас да изусте – прогутала их је хладна вода. Ако је неког нужда натерала да скине одећу, тај после није био у стању да је закопча.

Сутрадан смо из Приштине кренули за Призрен. Ујутро само наставили марш ка југу, преко села Бицана, поред куле Исе Бољетинца за Дебар. Ноћивали смо под ведрим небом, често и на

минус двадесет степени испод нуле. Ујутро су на пут кретали они који су остали живи. Глад је била страшна, а хладноћа велика. Од умора једва смо вукли израњавеле ноге. Сви удови су нас болели. Неки моји другови су, да би утолили глад, пекли копита мртвих коња, затим их стругали и јели. Наша јединица се све више осипала.”

Последњи српски регрути у одступању

„Пут нас води преко Струге за Охрид. Ноћ уочи полака је била страшна. Дрхтимо од зиме притежући оно мало одела на себи. Многима су цокуле у стању распадања, а неки су боси. Испред Струге настадоше праве муке. Дрим се излио из корита и прекрио цело Струшко поље и пут који иде преко њега. Преко таквог поља газимо хладну воду до изнад појаса. С времена на време хватала ме је вртоглавица,

ПОСЛЕДЊИ РЕГРУТНИ КОНТИНГЕНТ

Сви младићи рођени 1896. године, последњи регрутни контингент Србије, позвани су у јединице 1. октобра 1915. и распоређени у 4. пешадијски пук „Стеван Немања”. Осам дана по мобилизацији јединица је из Ужица отишла за Чачак, где је примила прво следовање – мало проје, четвртину хлеба и ретку чорбу од поврћа. Наоружани пушкама „берданкама” с по 50 метака, регрути су добили наређење за одступање ка Краљеву, Рашкој и даље преко Косова.

Средином новембра, по незамисливој хладноћи и леденој суснежици, мокри до голе коже, слеђене и отежале одеће, упутили су се ка албанским гудурама. Ноћивали су под ведрим небом, често и на минус двадесет степени испод нуле. Гладни, од умора су једва вукли израњавеле ноге. Глад је била толико велика да су неки од њих пекли копита мртвих коња, затим их стругали и јели. Регрутна јединица се све више осипала.

што од глади, што од умора, па сам се плашио да се не срушим у воду и удавим. Како су Бугари већ пресекли пут за одступање преко Охрида и Битоља, кренули смо за Елбасан, а одатле за Тирану. Из Тиране пешке кренусмо за Валону. Не знам колико смо путовали, јер смо готово сви добили тифус или температуру с проливом. Ми мученици, који смо још само носили људски лик, или боље речено, сенке људског лика, наставили смо пут ка Фијерију, где смо одвојени за болницу. После десетак дана пребачени смо у Валону где се прикупило све оно што је остало живо. Из Валоне, нас болесне, пребацили су на острво Видо, где су нас сместили под пољске шаторе у којима је била прострта слама на голој земљи. Тамо сам боравио од 12. фебруара до 12. августа 1916, када сам пребачен у реконвалесцентно одељење на Крфу. Касније, у Солуну, када је постројен наш пук, видех да је десеткован. Био је то жалосни данак нашег двомесечног одступања.”

Тужну судбину српске војске и избеглица, заједно са малим војницима, делили су и српски ђаци, њих око 3.000. Они су, у малим групама, ређе уз родитеље, чешће уз случајне познанике, прелазили Албанију преко Пишкопеје и Битоља за Солун, или преко Св. Јована Медовског, подносећи храбро сву беду, студен и оскудицу. Из Солуна су се ти ђаци по групама укрцавали на руски брод „Одесу” и француске бродове „Сант Ана” и „Прованса” и са другим избеглицама стигли у Марсеј, крајем децембра 1915. године. Једна група укрцана је на италијански брод.

Из Марсеја и Екс-Ле-Бена око три хиљаде њих распоређивани су по француским школама, у осамдесет разних места. У четрнаест француских универзитета било је 1.116 српских студената, од којих 184 студенткиње, а поред њих 31 на посебним вишим стручним течајевима. Средњешко-

лаца је по Француској било смештено 1.151, од којих 360 девојчица, распоређених у 19 лицеја, 25 колеџа, три посебна течаја, две учитељске школе, десет грађанских и две приватне школе. Основаца је било 193, у четири школе на Корзици, а деведесеторо деце боравило је у српско-америчком Орфелинату у Ници. Преко 300 наших младића примила је у своје школе Велика Британија распоредивши их у Оксфорд, Кембриџ, Денди, Глазгов, Единбург и Абердин.

Мада збринути, очински прихваћени, ти дечаци су у дну срца остајали сетни и несрећни, о чему сведочи и исповест шеснаестогодишњег Сিনিше Здравковића.

„Пели смо се полако на Чакор. Дан се клонио крају, и пред нама се видела само дуга, бескрајна, црна вијугава поворка. То су били бегунци – старци, жене, деца. Све остало је било бело, прекривено снегом који је полако падао. Ветар је фијукао, решен да у овим кланцима доврши овај остатак несрећног српског народа. На сваких стотинак корачаја по један леш, војника, жене или детета... Тамо далеко, иза ових планина, била је некад једна земља где је владала велика радост, љубав и једнакост, а где сад царује тиранија, бол, хапса и смрт... Тамо, на обалама Дунава и Саве српска војска је чувала стражу, а ево сад ти горди борци умиру од глади у снегу.”

После два месеца мукотрпног повлачења кроз најсуровије пределе Албаније, изнемогле и напаћене мале ратнике и нејаку децу прихватили су савезници. Многе наде голобрадих дечака, који су тек закорачили на животну стазу, остале су само завејани пусти снови на трновитом путу који је Србија прошла од 1914. до 1918. године. ■

(Крај)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–31. октобар

Православни

19. октобар – Свети апостол
Тома – Томиндан

20. октобар – Свети мученици
Сергије и Вакхо – Срђевдан

27. октобар – Преподобна мати
Параскева – Света Петка

31. октобар – Свети Петар
Цетињски

Исламски

25. октобар – Исламска Нова година

СВЕТИ МУЧЕНИЦИ СЕРГИЈЕ И ВАКХО – СРЂЕВДАН

Сергије и Вакхо су били великаши на двору цара Максимилијана који их је поштовао и уважавао због њихове храбрости, верности и мудрости. Када је цар сазнао да су они хришћани сва његова љубав претворила се у гнев, нарочито када су отворено одбили да учествују у свечаностима жртвоприношења идолима. Наредио је да им се одузму војничка одела и сви знаци части, достојанства и чина. Потом их је послао у изгнанство у Азију свом намеснику Антиоку. Намесник је покушао да их убеди да се одрекну Христа како би себе спаси бешчашћа, мука и смрти. Али оба светитеља су остала чврста у својој вери.

Свети Вакхо је издахнуо под батинама намесникових војника, а свети Сергије је, потом, мучен и посечен у граду Росафу у Сирији. Свети мученици и витезови вере Христове страдали су 303. године. ■

ЦРКВА СВЕТЕ ПЕТКЕ У БЕОГРАДУ

Света Петка – Параскева је славна светитељка српског порекла рођена у Епивату, између Силинаврије и Цариграда. После смрти родитеља, девица Петка напустила је њихов дом и започела, Христа ради, подвижнички живот какав је увек желела. Отишла је најпре у Цариград, а потом, све до своје старости, живела у Јорданској пустињи у посту и молитви пролазећи бројна искушења и патње. У старости, глас с неба позвао је у родни крај. Упокојила се у 16. веку а њене чудотворне мошти, током времена, преношене су из Цариграда у Трново, па натраг у Цариград, а одатле у Београд. Сада почивају у румунском граду Јашу.

У Београду, на Калемегдану, изграђена је црква њој у част. Смештена међу зидинама Калемегдана, Црква Свете Петке привлачи пажњу не само православних верника већ свих људи који траже спас у невољи. Познате су исцелитељске моћи воде (агаизме) која извири испод њених темеља. Вода се пије у самој цркви, али и носи кући како би се да-нима потом узимала. ■

Седам деценија од ослобођења престонице

Београдска операција

Од 11. до 20. октобра 1944. изведена је највећа операција у којој се до тада ангажовала Народноослободилачка војска Југославије

После ослобођења западне и источне Србије и Шумадије уследила је Београдска операција, изведена у садејству јединица Народноослободилачке војске Југославије, под командом генерала Пека Дапчевића, и јединица Трећег украјинског фронта Црвене армије, којим је командовао генерал Владимир Жданов. У непосредним борбама за ослобођење Београда учествовали су Прва армијска група у саставу девет дивизија, с 55.000 бораца и Четврти совјетски ојачани механизовани корпус с 17.022 војника, као и три стрељачке и једна гардијска дивизија, с по 7.500 војника. Напад су подржавали Девети авио-корпус Седамнаесте ваздухопловне армије и делови Дунавске речне флоте Црвене армије.

Београд и његово шире подручје бранила је корпусна група генерала Вилија Шнекенбургера јачине више од 30.000 војника. Немачка команда организовала је одбрану Београда у два одбрамбена појаса. Спољни појас одбране, с ослонцем на Саву и Дунав, организован је у виду полукруга у дужини око 30 километара линијом Остружница – Жарково – Кнежевац – Ресник – Пиносава – Авала – Винча, с истуреним положајима испред и иза те линије. Унутрашњи појас одбране формиран је на спољној ивици града и ослањао се на јако утврђена упоришта на Чукарици, Бановом брду, Кошутњаку, Дедињу, Бањичком вису, Коњарнику и Великом Врачару. Скелет одбране чинило је шест добро утврђених одбрамбених рејона на простору Велики Врачар, шири рејон Калемегдана, Главна железничка станица са Савским мостом, Сењак, Чукарица и Баново брдо, Топчидер, Дедиње, Бањички вис и шири рејон Теразија према Немањиној улици и згради Скупштине, Главне поште и Техничког факултета.

У периоду од 11. до 13. октобра јединице Народноослободилачке војске и Црвене армије про-

биле су спољни појас одбране у рејону Авале. Фронталним ударом 14. октобра на Бањици и Дедињу пробијен је и унутрашњи одбрамбени појас, након чега су почеле борбе у самом граду. У периоду од 15. до 18. октобра савладана је немачка одбрана у рејону Карађорђевог парка, блока болничких зграда у Делиградској улици, Славије, Теразија, Главне поште, Техничког факултета, Скупштине, Ташмајдана, Старог двора, Немањине, улице кнеза Милоша, Главне желе-

зничке станице, Сењака, Чукарице и Топчидера.

Истовремено, из правца Смедерева пробијала се корпусна група генерала Валтера Штетнера с око 30.000 војника с намером да помогне немачким снагама у Београду. Због тога су југословенско-совјетске снаге образовале полукружну одбрамбену линију Врчин – Зуце – Лештане – Велики и Мали Мокри Луг – Велики Врачар. Након неуспешног покушаја пробоја, група генерала Штетнера упутила се према Авали где је 18. октобра разбијена. У наређењу команданта Београда Љубодрага Ђурића од 18. новембра наведено је да је „већи део нашег града ослобођен од фашистичке гамади“.

Ослобађање Београда завршено је у петак 20. октобра 1944, око 8 сати ујутру, чиме је пропао немачки план о формирању чврстог фронта на Балкану на линији Ђердап – Ниш – северна Албанија. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
УПРАВА ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ (Ј-1)
расписује

ИНТЕРНИ КОНКУРС

за пријем на службу у Војску Србије на неодређено време
у својству војних службеника

у Управи за људске ресурсе (Ј-1) ГШ ВС
(пријаве се достављају ВП 1084 Београд)

1. Деловођа-оператер у Канцеларији Одсека за оперативне и опште послове, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Београд, један (1) извршилац;
2. Деловођа-оператер код Војно дисциплинског тужиоца Нови Сад, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Нови Сад, један (1) извршилац;
3. Записничар у Првостепеном војно дисциплинском суду – Ниш, ССС, ЕС 63201, група радног места 08 и 550 бодова, место службовања Ниш, један (1) извршилац.

Општи услови конкурса:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије,
- да се налазе на служби у Министарству одбране или Војсци Србије у својству професионалног војника,
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци,
- да немају негативних службених оцена.

Посебни услови:

- да имају завршену одговарајућу врсту и степен стручне спреме (ССС у четворогодишњем трајању – гимназија, правна или економска школа) предвиђену за формацијско место за које конкуришу,
- за радно место деловођа-оператер у Канцеларији Одсека за оперативне и опште послове да имају положен ECDL (модул 3, 4, 6 и 7),
- за радно место деловођа оператер код Војно дисциплинског тужиоца Нови Сад потребно је знање из дактилографије (Ia класа),
- за радно место записничара у Првостепеном војнодисциплинском суду – Ниш потребно је знање из стенографије.

Начин конкурисања:

Кандидати молбе подносе јединицама-установама у којима се налазе у служби, са назнаком за које формацијско место конкуришу. У пријави мора да буде недвосмислено наглашено на које радно место конкуришу. Кандидат, зависно од тога на колико радних места конкурише, доставља један примерак оригиналне документације и потребан број копија (исте оверава овлашћено лице у команди јединице у којој се кандидат налази на служби). Пријаве у којима није наведено за које радно место кандидат конкурише неће се разматрати.

Команде јединица-установа примљене молбе службеном поштом достављају Управи за људске ресурсе (Ј-1) Генералштаба Војске Србије.

Уз молбу прилажу:

- биографију (са наведеним основним личним подацима, адресом и телефоном за контакт),

- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест (6) месеци.

Јединица, команда или установа у којој је кандидат на служби, у обавези је да достави оверене копије докумена та из њихових досијеа персоналних података, као и остала потребна документа, по следећем:

- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- диплома о завршеном образовању,
- налаз, оцена и мишљење о здравственој способности,
- попуњен и оверен образац и сагласност за извршење безбедносне провере (исти тражити у команди јединице у којој се налазе на служби).

У току изборног поступка, комисија за избор ће, са кандидатима који испуњавају опште и посебне услове конкурса, обавити интервју ради процене оспособљености, знања и вештина. У току поступка, овлашћене здравствене установе, извршиће психолошку процену кандидата. О месту, дану и времену интервјуа и психолошке процене кандидати ће бити накнадно обавештени.

За кандидате који задовоље критеријуме за проверу оспособљености, знања и вештина, уз њихов писани пристанак, биће извршена безбедносна провера.

Предност приликом избора имаће супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије (погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе) и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Рок за подношење пријава за пријем на службу је осам (8) дана од дана објављивања конкурса.

Неблаговремене, неразумљиве и непотпуне пријаве неће бити разматране. Конкурсна документација се неће враћати кандидатима који не буду изабрани.

Сва лица која буду примљена на службу подлежу пробном раду у трајању од шест месеци. Пробни рад прати непосредно претпостављени, који после окончања пробног рада руководиоцу даје писмено мишљење о томе да ли је лице задовољило на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа. ■

ОБАВЕШТЕЊЕ

Поводом 35 година завршетка Средње војне школе КоВ, питомци 24. класе организују у Београду, 1. новембра 2014, генерацијско дружење „Хоћемо ли се препознати“.

Позивамо све питомце 24. класе СВШ КоВ да се јаве Организационом одбору. Контакт: Васо Гуњ, тел. 064/1700-681. ■

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ

Управа за кадрове
расписује

ЈАВНИ КОНКУРС

у Војнограђевинској установи „Београд“ Управе за инфраструктуру Сектора за материјалне ресурсе
Министарства одбране Републике Србије, пријемом лица из грађанства, у својству цивилног лица у радни
однос на неодређено време

Место службовања Београд

1. Директор Војнограђевинске установе „Београд“, ВСС (С2С), дипломирани економиста – 1 извршилац.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да су кандидати држављани Републике Србије,
- да су здравствено способни за службу у Министарству одбране и Војсци Србије,
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа,
- да нису кривично осуђивани казном затвора у трајању дужем од шест месеци.
- да се против њих не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- Завршене академске студије II степена у трајању од најмање 4 године, односно завршен одговарајући факултет са звањем дипломирани економиста, најмање 7 година радног искуства у струци, од чега најмање 5 (пет) година на руководећим дужностима, познавање рада на рачунару по ECDL стандарду (модули 3, 4, 6 и 7).

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор, уз њихову писану сагласност биће извршена безбедносна провера.

Сва примљена лица која се први пут примају у службу на неодређено време у државном органу подлежу пробном раду у трајању од 6 (шест) месеци. Пробни рад прати њихов претпостављени, који ће по окончању истог надлежном руководиоцу дати писано мишљење о томе да ли је примљени војни службеник задовољио на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- CV са кратком аутобиографијом;
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- оверену фотокопију дипломе о стеченом образовању са просечном оценом (оверена у суду или општини);
- оверену фотокопију радне књижице;
- уверење надлежног суда да се против кандидата не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности;
- уверење надлежног органа МУП-а да кандидат није кривично осуђиван казном затвора у трајању дужем од шести месеци;
- писани доказ о стеченом радном искуству у струци;
- оверену фотокопију сертификата или другог доказа (потврда од факултета или од лиценцираних установа за издавање одговарајућих уверења) о познавању рада на рачунару који обухвата ниво знања од 4 модула и то: MS Word, MS Excel, MS PowerPoint и интернет и комуникације

Сви докази о испуњености услова за пријем достављају се као оригинали или оверене фотокопије (овера од стране надлежног државног органа). Уверења која се прилажу уз молбу, ако нису трајног карактера, не могу бити старија од 6 месеци.

За кандидате који испуњавају опште и посебне услове конкурса биће организовано психолошко тестирање. Кандидати који не задовоље процену психолошких капацитета, не учествују у поступку избора кандидата.

Кандидати који уђу у најужи избор, пре пријема у радни однос доставиће лекарско уверење о здравственој способности.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурисали.

Са свим кандидатима, међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршиће њихово рангирање према одобреним критеријумима. Позив за разговор и остале преписке упућују се кандидату на адресу коју наведе у пријави за јавни конкурс.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених на вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Молбе са наведеном документацијом по конкурс, достављати поштом, препоручено, на адресу:

**Управа за инфраструктуру
Немањина бр.15
11000 Београд
са назнаком „за конкурс“.**

У пријави за конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на коју се кандидату достављају обавештења, број телефона, досадашње радно и стручно искуство кандидата, подаци о посебним знањима и вештинама и доказ у смислу члана 125. Закона о Војсци Србије.

Неблаговремене, недопуштене, неразумљиве или непотпуне пријаве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази, неће се узимати у разматрање и биће одбачене без права на жалбу.

Крајњи рок за подношење пријава је 15 дана од дана објављивања конкурса у неком од дневних јавних гласила које излази у целој Републици Србији.

Информације о конкурс могу се добити позивом на телефон 011/ 2059-014. ■

ОБАВЕШТЕЊЕ

Дружење припадника 42. класе ВА КоВ одржаће се 15. новембра 2014. у Београду. Скуп је у 18 часова у хотелу „Слодес“, Борска 92ф, Раковица. Потребно је потврдити долазак. Контакт: Јадранко Јукић, тел. 064 2908141. ■

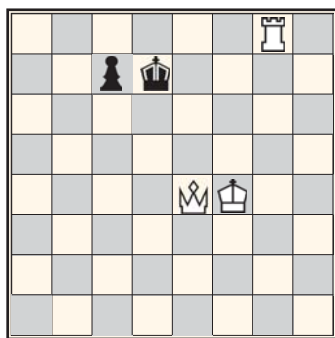

ИЗАБРАНИ ПРОБЛЕМИ СКРИВЕНИ МАНЕВРИ АЛЕКСАНДРА ГАЛИЦКОГ

Александар Галицки (1863–1921) класик је руске шаховске композиције који је објавио 1.850 проблема разних врста. Превасходно је правио тропотезе, а представљамо га једним двопотезом и тропотезом, са скривеним првим потезом, маневром који ће вас одушевити. Решења доносимо у следећем броју.

Проблем број 1. – Мат у 2 потеза

Александар ГАЛИЦКИ
– „Schachminiaturen“ 1903.

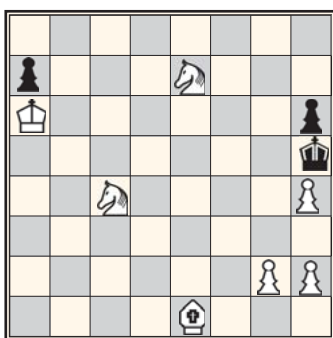
Позиција:

Бели: Kf4, Dd4, Tg8
(3 фигуре)

Црни: Kd7 пешак: c7 (2 фигуре)

Проблем број 2. – Мат у 3 потеза

Александар ГАЛИЦКИ
– „LaStrategie“ 1911.

Позиција:

Бели: Ka6, Le1, Sc4, Se7 пешаци:
g2, h2, h4 (7 фигура)

Црни: Kh5 пешаци: a7, b6
(3 фигуре)

Припремио Владимир ШАРИЋ

С
У
Д
О
К
У

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3x3.

4	6		2	3	
	8		4		2
		1			
		7	9		2
3	4			6	8
1			3	7	
				1	
	4	2			8
		9	5		7
					4

Решење коњићевих скокова: У радише свега бише, у штедише свега више; Ко се дуга не одужи, та' се туге не отужи.

GRAND // TOURS **GRČKA Ostrvo EVIA - EDIPSOS**
Tel.: 011/361 60 48, 021/422 324 www.grandtours.co.rs

SPECIJALNA PONUDA ZA ZAPOSLENE U VOJSCI
Hoteli: HERMES Spa i KAPOLOS Spa - Polupansion, cena 16€ - 18€
PLAĆANJE DO KRAJA GODINE!

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио: Жарко ЋОКИЋ

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
17								18							19	
20									21							22
23			24							25						
26					27						28					
29						30							31			
32								33							34	
35			36							37						
38				39							40					
41					42							43				
44						45								46		
47								48								
49			50							51						

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО:

7. октобар, марксист, Леа, ц, ракеташ, Абукирке, с, Ека, асимилат, ранилист, навој, попарити, Еминем, трапави, Аталанта, Мока, атлетичар, Макарска, ст, ра, ритати се, емитовати, зека, иницијал, Миланчи, Анагол, теократа, Ишана, односити, неажуран, дар, б, трогодац, Парагово, к, Уку, роварити, анасонка.

ВОДОРАВНО:

17. Не прихватати, 18. Ликовна уметница, 19. Атлетски савез Србије (скр.), 20. Звање асесора, 21. Раствање, 23. Празилук, 24. Опрати се водом, 25. Одисејева жена (мит.), 26. Рђаве, зле, 27. Ципела са потковом, 28. Оливерин имењак, 29. Место обележавања годишњице Кумановске битке у Првом балканском рату 1912. године, од 23. до 24. октобра, 30. Архитектонски украс у облику човечје главе, 31. Морске рибе, гирице, 32. Украсити дворану завесама (стр.), 33. Татомирова имењакиња, 34. Основна тарифа (скр.), 35. Ауто-ознака Рашке, 36. Писац анала, 37. Узрочници издатака (екон.), 38. Сеоско подручје, 39. Град на падинама Шар-планине, 40. Мушкарац наглашене мушкости, мачо, 41. Превозно средство, 42. Жалити због неког свог поступка, 43. Зимски центар у Швајцарској, 44. Становница Иријана, 45. Алкалоид из корена једића, 46. Град у Либану, 47. Област у Ирану, 48. Град и лука у Сирији, 49. Ходати, 50. Стричеви одмила, 51. Заједљива.

УСПРАВНО:

1. Одговорити на поздрав, 2. Мангуп, скитница, 3. Исток-север (скр.), 4. Руски песник, Сергеј, 5. Ауто-саобраћајно предузеће (скр.), 6. Торокач, 7. Држава у Азији, 8. Врста минерала, морска пена, 9. Ирена одмила, 10. К, према, 11. Лек против упале зглобова, 12. Ирска радиотелевизија, 13. Наука о правилима спознаје, 14. Анелин имењак, 15. Стара мера за течност (мн.), 16. Трговкиња старинама, 18. Научник који се бави атомистиком, 19. Врста крокодила, 20. Хирург, 21. Саставни део целине, састојак, 22. Цепни ножићи, 24. Нешто скрпљено, крпеж, 25. Име глумице Гојковић, 27. Врста минерала, 28. Мерило електричног отпора, омметар, 30. Гурати, терати, 31. Становник Раче, 33. Име суперталентоване одбојкашице Бошковић, 34. Оно чиме је нешто омотано, 36. Политичка уточишта, 37. Корална острва, 39. Име редитеља фон Трирера, 40. Засићени, 42. Кола за спавање и ручавање (скр.), 43. Било ко, 45. Атлетски клуб (скр.), 46. Исток-југ (скр.).

ДВА ВЕКА ВОЈСКЕ У БРАНИЧЕВУ

Миливоје Пајовић и Јасмина Николић

Ретко која област у Србији је тако богато извориште српске војничке традиције као што су то град Пожаревац и Браничевски округ. Само у Браничеву и на подунавским и поморавским странама које га захватају, око 15.000 родољуба положило је своје животе у десет ратова, од којих два светска. Већ 1825. године у Пожаревцу је почела обука првих војника Пожаревачке, Смедеревске и Ресавске нахије. Пет година касније, на Ђурђевдан 1830, формирана је Гарда. У Пожаревцу је основана и војна музика, формирана војна болница, а свој рад започела је и војна академија.

Броширано / ф. 23×23, 225 стр. / шифра: 111285
цена: **са попустом: 1.134,00**

МЕДИЈА ЦЕНТАР
ОДБРАНА

НАРУЧБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Два века војске у Браничеву“ по цени од **1.134,00** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац

ЈМБГ

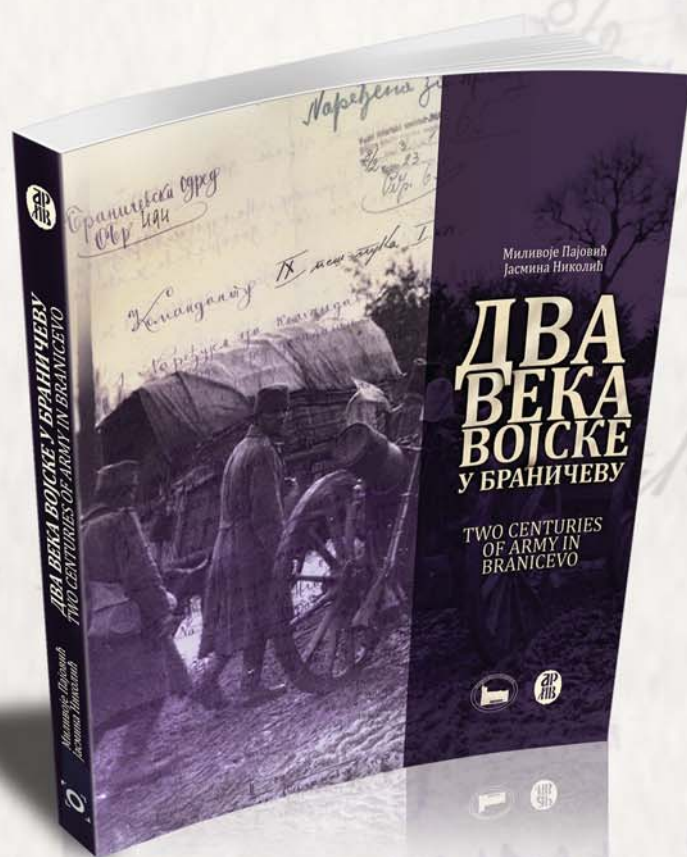
Адреса становања, улица и број:

Место

Телефон

Потпис наручиоца

Плаћање наручених издања врши се унапред. Доказ о упућеној целокупној износи доставивши МЦ „Одбрана“, након чега испоручујемо књиге. Купљена издања биће достављена путем Поште експреса, на терет купца

Медија Центар „Одбрана“

Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3201-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs / medijacentar@mod.gov.rs

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВЕ ТИПОВЕ ВОЗИЛА

БЕЗ

ЖИРАНТА
УЧЕШЋА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ ЗА
ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
ПУТЕМ
АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ

КОТИК Д.О.О

Панчево,
Жарка Зрењанина бр.14
Тел: 013/344-321
Моб: 063/370-138
Факс: 013/345-930
E-mail: kotikdoo@gmail.com

НАПОМЕНА:

-ОБРАЗАЦ АДМИНИСТРАТИВНЕ ЗАБРАНЕ
ДОСТАВЉАМО:
ПОШТОМ / ЕЛЕКТРОНСКОМ ПОШТОМ
-МОГУЋА ОРГАНИЗОВАНА ИСПОРУКА ПО ДОГОВОРУ.

У нашем широком асортиману се налазе:

бицикли, кациге, резервни делови, пратећа опрема,
аутомобилске гуме, акумулатори, моторна уља,
аутоделови за сва возила свих реномираних произвођача,
програм „Villager“, косилице, тримери, моторне тестере,
електрични ручни алат, рачунари и рачунарска опрема,
бела техника и телевизори...

ОДБРАНА

ПРОМОЦИЈА КЊИГЕ

СЛУЧАЈ РАНКОВИЋ

АУТОРИ

СВЕТКО КОВАЧ

БОЈАН ДИМИТРИЈЕВИЋ

ИРЕНА ПОПОВИЋ ГРИГОРОВ

О књизи говоре:

проф. др Андреја Савић

Милош Јанковић,

помоћник министра одбране

и аутори

23. октобар 2014. у 15 часова

Дом Војске Србије, Браће Југовића 19

Специјални прилог АРСЕНАЛ

94

Поводом 70 година од ослобођења Београда

ОРУЖЈЕ СЛОБОДЕ

У Београдској операцији 1944. године, борбена техника, као кључни чинилац материјалног фактора рата, имала је огроман допринос у ослобађању главног града.

Нарочито су значајну улогу одиграли тенкови Т-34, самоходна оруђа 85 и 122 милиметара, артиљерија и чувене „каћуше“, ловачка и јуришна авијација, те бродови Дунавске ратне речне флотиле Црвена армије.

Без тих средстава, слобода би била плаћена многоструко већим жртвама бораца. Наравно да је људски фактор, као чинилац оружане борбе, кључни елеменат рата, али и ратна техника има посебан значај.

Тенкови Т-34 на паради победника 23. октобра 1944. године

Геополитичку ситуацију на Европском ратишту у лето и јесен 1944. године карактеришу приближавање стратегијских фронтава савезничких снага, са истока и запада Европе ка Немачкој. На југословенском ратишту, скоро две трећине територије Југославије налази се у рукама НОВЈ, где се успостављају и нови органи власти. У Србији се убрзано развија НОБ и формирају многе јединице НОВЈ (бригаде, дивизије и два корпуса). У Румунији, Бугарској, Мађарској и Словачкој профашистичке снаге на страни Вермахта све мање показују расположење за даље учешће у рату. Долази до промена политичког режима, а њихове армије прелазе на страну Црвене армије (ЦА). У Србији почиње сарадња НОВЈ и отечествофронтловске бугарске армије у ослобађању југоистока Србије, Космета и Санџака, а воде се борбе и са снагама немачке групе армија (ГА) „Е“, које започињу повлачење из Грчке.

На североистоку јединице ЦА прелазе Дунав и у садејству са НОВЈ ослобађају Тимочку крајину. У неповољном стратегијском положају немачка ГА „Ф“ („Команда ГА Србија“), по одлуци Хитлера, организује одсудну одбрану преосталог простора Србије и Београда, као кључног ослонаца за прегруписавање снага две ГА и спајање фронта на линији Дрина–Срем–Мађарска. Настоји да онемогући продор ЦА на запад и спречи евентуално искрцавање западних савезника на јадранску обалу Југославије.

Августа 1944. године Краљевска влада Југославије у Лондону усвојила је Декларацију, којом је осуђена јавна или прикривена сарадња са окупатором, као највећи злочин и издајство народних интереса, а народи Југославије позвани су да се окупе у јединствени борбени фронт под вођством маршала Тита.

У таквој ситуацији одлука Врховног штаба НОВЈ да се припреми и изведе Београдска наступна операција, у садејству са снагама 3. украјинског фронта (УКФ) – делови 57. армије и 4. гардијског механизованог корпуса са ојачањима – била је велики изазов и ризик, посебно када се знало да се немачка ГА „Ф“ и 2. оклопна армија, интензивно припремају за одбрану

остатка Србије и утврђују Београд, као кључни објекат.

Одласком Тита у Москву 18. септембра 1944. договорена је завршна заједничка операција на тлу Србије, а касније су маршали Тито и Толбухин, у два сусрета, утврдили прецизнија решења и усагласили ставове о заједничкој операцији и пружању материјалне помоћи ЦА (посебно у тежем наоружању).

ОПЕРАТИВНИ САСТАВ ЈЕДИНИЦА ЦРВЕНЕ АРМИЈЕ

Четвртим гардијским механизованим корпусом ЦА (4. ГМК) командовао је генерал-лајтнант тенковских јединица В. И. Жданов. У саставу тог корпуса биле су следеће формацијске јединице: 13. 14. и 15. гардијска механизована бригада (гмбр) са по три мотострелачка батаљона, минобацачким батаљоном и артиљеријским дивизионом; 36. гардијска тенковска бригада (гтбр) са три тенковска батаљона (тб) и батаљоном аутоматичара; 252. самостални самоходни артиљеријски пук (САУ-122 мм са 24 оруђа); 292. самостални гардијски самоходни артиљеријски пук (САУ-85 мм 24 оруђа и 10 тенкова Т-34); 527. самостални минобацачки пук (36 оруђа МБ-120 мм); 1512. самостални ловачки ПТ пук (42 оруђа 76 мм); 740. самостални ПАА пук (20 оруђа 37 мм); 46. гардијски батаљон везе; 129. гардијски минобацачки дивизион 122 мм (седам оруђа БМ-13 „каћуша“); 62. самостални мотоцикли-

Тенк Т-34-85 из 15. гмбр: преглед и појуна у Кошутњаку

стички батаљон (45 мотоцикала); 138. пионирско-инжињеријски батаљон; 200. чета хемијске заштите; 181. ремонтно-евакуациона база; 549. ремонтна тенковска база и 555. самостални медицински батаљон.

Тај корпус био је ојачан са 22. ПАА дивизијом (24 оруђа 37 mm, 24 оруђа 85 mm); 42. ловачком ПТ бригадом (42 оруђа 76 mm, 27 оруђа 57 mm); 58. самосталним пуком гардијских минобацача (24 лансирна оруђа БМ-13 122 mm „каћуша“); 230. хаубичким пуком 122 mm (24 оруђа) и 218. инжињеријским батаљоном.

Заједно са ојачањима 4. гардијски механизовани корпус имао је: 17.022 наоружана човека, 160 тенкова (110 Т-34/85 и 50 Т-34/76), 31 СО (7x122 mm и 24x85 mm), 31 ОИА М3А1 „скауткар“ (амерички) и БА-64, 409 артиљеријских оруђа (45, 57, 76, 122 и 152 mm и минобацачи 82 и 120 mm, 31 лансирно ракетно оруђе гардијских минобацача 122 mm БМ-13 – „каћуше“), 674 митраљеза, 15.710 пушака и аутомата, 49 мотоцикала, 1.038 аутомобила, 130 радио-станица.

У своме саставу 57. армија имала је тенкове и СО распоређене и у јединицама самоходне артиљерије, па чак и мотоциклистичким: у 32. гмбр 18 Т-34; у 1.891. самоходном пуку 12 СУ-76; у 53. самосталном мотоциклистичком пуку 10 Т-34/76; у 1.202. сап 17 СУ-76; у 366. гардијском САП 17 тежких ЈСУ-152; 262 амфибијска возила точкаша 4x4 Ford GPA – амерички.

Сва та оклопна борбена оруђа била су спремна да замене јединице кор-

пуса или да надокнаде губитке. У сваком случају, поред мотивисаних бораца НОВЈ и Црвене армије, храбрости и одлучности, остварењу замисли за операцију, изузетан значај имала је борбена техника, посебно артиљерија, тенкови и јуришна авијација ЦА.

ЈУГОСЛОВЕНСКЕ СНАГЕ

У саставу 1. армијске групе (1. АГ НОВЈ, којом је командовао генерал-лајтнант Пеко Дапчевић, били су: 1. пролетерски корпус (1. и 6. пролетерска дивизија, 5. крајишка дивизија, 21. српска дивизија и 17. источнобосанска дивизија, првенствено ангажована за обезбеђење 1. АГ од Крагујевца); 12. ударни корпус (11. и 36. војвођанска, 11. крајишка и 28. славонска дивизија). У другој и трећој етапи Београдске операције учествовала је и 23. српска дивизија из 14. корпуса НОВЈ.

На простору Србије, ван оперативне зоне Београдске операције, под командом генерал-лајтнанта Коче Поповића, налазили су се: 13. корпус (22, 24, 46 и 47. српска дивизија) на подручју Јужне Србије, 14. корпус (23, 25. и 45. српска дивизија), лоциран на подручју источне Србије, 2. пролетерска дивизија јужно од Крушевца и Оперативни штаб за КиМ, лоциран на простору Топлице и Јабланице.

Те снаге НОВЈ, под командом генерал-лајтнанта Коче Поповића, кренуле су у општу офанзиву за ослобођење јужне и источне Србије. После преокрета у Бугарској прикључиле су

ОДНОС СНАГА У ТЕНКОВИМА

Великим губицима немачке групе допринела је и инфериорност у борбеним возилима и ваздухопловству. Тенковима Т-34, СУ-85 и ЈСУ-122 нису могли да се ефикасно супротставе немачки лаки тенкови, ни по оклопу нити по наоружању, изузев јуришних оруђа StuG III и средњих тенкова PzKpfw IV, чија је бројност била умањена. Однос снага у тенковима био је 3,8 : 1 у корист Црвене армије.

се и јединице 2. бугарске армије. До децембра 1944. ти крајеви су ослобођени, а заплена је и велика количина наоружања од немачких јединица на том простору и од јединица ГА „Ф“ при повлачењу из Грчке.

Пред Београдску операцију дивизије НОВЈ имале су од 2.500 до 3.500 бораца, а после Београда од 9.000 до 12.000. Прва АГ имала је око 32.000 бораца, а већ у току борби за Београд достигла око 40.000 наоружаних војника. У Београду се пријавило више од 20.000 добровољаца.

Колико је била рискантна замисао ВШ НОВЈ за извођење Београдске операције, која без учешћа и помоћи снага 3. УКФ и његове покретне групе – 4. ГМК из 57. армије ЦА, не би могла да оствари ту замисао, може да се закључи и према наоружању јединица НОВЈ. Оне су биле опремљене лаким пешадијским наоружањем, претежно

Тенк Т-34 из 14. гмбри ЗИС-3 76 mm у нападну према Београду

из ратног плена, мањим бројем из до-тура савезника, врло слабом артиље-ријом, а о оклопним средствима и ави-јацији да се не говори. На запад земље наступила је новоформирана 1. тбр НОВЈ (лаки тенкови М3А1 и М3А3 „старт” и два тенковска батаљона ла-ких тенкова из ратног плена).

У партизанским дивизијама била су само четири артиљеријска дивизио-на мањег калибра и слабијих оруђа. На пример: 1. пролетерска дивизија имала је 3.064 пушака, 319 пушкомитраљеза, 289 аутомата, 39 минобацача различитог калибра, осам ПТТ 75 mm и ПТТ 47 mm, два брдска топа 75 mm; 6. про-летерска дивизија 2.596 пушака, 224 пушкомитраљеза и 24 митраљеза, 112 аутомата, 40 минобацача, пет ПТТ 45 и 47 mm, два брдска топа 75-м.

После Београда наоружање се неупоредиво побољшало, претежно из совјетске помоћи. У току 1944. го-дине Совјети су испоручили: 52.620 пушака и карабина, 10.625 револвера, 66.819 пушкомитраљеза и аутомата, 39.793 ПА митраљеза 12,7 mm, 170 ПААТ, 3.308 минобацача 82 и 120 mm, 579 артиљеријских оруђа калибра 76 mm (брдски) до 152 mm тешких оруђа, 65 средњих тенкова Т-34/85, који још нису стигли 1944. године. Ис-порука је настављена са предајом ави-она за две ловачке и једну ЛБА диви-зију, а интензивно је настављена до маја 1945. године. Без таквог и толи-ког броја наоружања тешко би било претпоставити какав би био исход борби на прилазу Београду, освајање чворове одбране и упоришта са бе-тонским бункерима и уличне борбе у самом граду.

НЕМАЧКИ ОПЕРАТИВНИ ПОЛОЖАЈИ

Због измењеног положаја (изла-ском Бугарске из пакта) и успешних дејства НОВЈ, у садејству са новофор-мираном отечественофронтоском 2. армијом, и јединицама 57. армије (3. УКФ) ЦА у Србији, затворен је пра-вац извлачења долином В. Мораве, а снаге ГА „Е” усмериле су се на долину Западне Мораве ка Вишеграду, како би се организовао јединствен фронт на левој обали Дрине и повезао са сна-гама у Срему и Мађарској. Командант ГА „Ф” (преименована у ГА „Србија”)

„Каћуше” у дејствију 14. октобра 1944. године

дао је задатак 2. оклопној армији да формира АГ „Фелбер”, која је требало да организује истурену одбрану Бео-града на линији: Обреновац–Младено-вац–Гроцка. Имала је 40 пешадијских и моторизованих батаљона, око 40 тенкова, 200 артиљеријских оруђа, са укупно око 30.000 војника.

Армијска група „Фелбер” форми-рала је две корпусне групе (КГ): „Ше-кенбургер” (Schnekenburger) за Бео-град и КГ „Штетнер” (Stettner) на про-стор у Смедерева. У КГ „Шкенбургер” ушле су јединице: делови 737. пука 117. ловачке дивизије, батаљон из 734. пука, „пук тврђава Београд”, 440. твр-ђавска бригада, 18. СС полицијски пук, 145. допунски пук, главнина 7. СС ди-визије (без пука који је остао у Топо-ли), допунски пук 7. СС дивизије, један пук 1. брдске дивизије, део 11. вазду-хопловне пешадијске дивизије из Грч-ке, 191. бригада јуришних оруђа (StuG III 7,5cm PaK), три борбене групе јачине

ојачаног батаљона, део тенковског ба-таљона за специјалне намене Pz.Abt z.b.V 12, тада преименованог у PzRg „Branderburg”, 146. допунски пук, 18. СС полицијски пук из Грчке, 1, 2. и 3. полицијски пук, допунски жандарме-ријски пук, део Српске државне стра-же (М. Недића), Српског добровољач-ког корпуса (Д. Љотића) и Руски за-штитни корпуса (Белогардејци).

Група армија „Србија” распола-га је укупно са 133 тенка (немачки, италијански и француски) и 56 СО (не-мачких и италијанских), подељених у пет борбених група пуковског ранга: три дивизије ГА „Ф” (297, 104. и 181. пешадијска) и две из 2. ТА (делови 265. и 118. дивизије) по рејонима одбране. Укупно око 30.000 војника. У септем-бру 1944. године Немци су имали у Ср-бији 150 тенкова и 104 самоходна ору-ђа (немачке, италијанске и француске производње).

Корпусна група „Штетнер” била је мало слабијег састава: 1. брдска ди-визија без два пука, 2. пук Брандер-бург, 98. ловачки пук, 92. моторизова-на бригада, ојачана са батаљоном ва-здухопловне пешадије, ударним пуком Родос, 738. туркменски батаљон, 54. ловачки пук, део 191. јуришне брига-де, и тенковске чете из поменутих ба-таљона, артиљерија за подршку, инжи-њеријске јединице, извиђаче и друге за позадинско обезбеђење, са укупно око 20.000 војника.

Немци су организовали упорну одбрану и утврдили Београд са лини-јом одбране између Саве и Дунава и упориштима на Чукарици, Бановом брду, Кошутњаку, Дедињу, Бањичком вису, Коњарнику и Великом Врачару

РАЗМИНИРАЊЕ

Да би се што пре разминирао град, упућено је седам инжињериј-ско-пионирских батаљона Црвене армије, који су уклонили 3.179 мина, 3.540 припремљених експлозивних пуњења са око 28.500 kg ТНТ, 12 минских комора „изненађења” и се-дам складишта експлозива. Наила-зећи на јаку ватру из ПТ топова и ју-ришних оруђа, као и припремљеног минског запречавања, само у току првог дана операције запаљено је или уништено ПТ ватром 15 совјет-ских тенкова (нема података о укуп-ним губицима).

(Звездара). Километарски су били ровови и бројни бетонски бункери на свим раскрсницама у граду, а многе зграде су постале блокхауси. Посебно је организована одбрана Калемегдана, Теразија, прилази савском мосту (једином), блок зграда на углу Немањине и Кнеза Милоша и главној железничкој станици. Тенкове и самоходна оруђа, оклопне аутомобиле и полугусеничне транспортере распоредили су по ад хок формираним водовима и четама и упутили их као ојачање дивизијама и пуковима на важнијим правцима.

Крај Београдске операције немачка групација дочекала је само са 54 самоходна оруђа да би почетком новембра на Сремском фронту имала 53 тенка и 38 самоходних оруђа више типова. Септембра и октобра 1944. изгубила је (уништено и заплењено) 95 тенкова и 66 самоходних оруђа, различитих типова, 246 лаких ОБВ (оклопних аутомобила, лаких и средњих ОТ полугусеничара), а остало је 31 лако оклопно возило и 36 за ремонт. О заплењеним ОБВ нема поузданих података.

ЗАМИСАО ЗА ОПЕРАЦИЈУ

Шестог октобра Тито је радио-депешом јавио Пеку Дапчевићу да 1. АГ НОВЈ, заједно са јединицама ЦА, учествује у нападу на Београд и да јединице НОВЈ прве уђу у град. Сусрет јединица НОВЈ и ЦА остварен је 11. октобра по преласку Велике Мораве. Пошто су се команданти 1. АГ НОВЈ и

РАТНИ ПЛЕН

Током Београдске операције велики број средстава НВО пао је у руке НОВЈ и ЦА: око 20 тенкова и СО, такође око 20 оклопних транспортера, 414 артиљеријских оруђа и минобацача, 320 пушкомитраљеца, 6.000 пушака и аутомата, 3.000 транспортних аутомобила, 2.250 колских кола са опремом и храном, 3.500 коња, 150 мотоцикала, 24 ауто-шлепера, 76 радио-уређаја.

4. ГМК срели, одмах су се договорили о извођењу заједничке операције у неколико нападних колона. Претходне борбе изведене су ослобађањем Тополе и Младеновца 12. октобра, а затим продужена дејства према Авали и Београду. Упорне борбе вођене су за освајање Авале.

Четрнаестог октобра јединице стижу на периферију града. Генерали Дапчевић и Жданов прецизирали су даљи план дејства: да се пробије немачка одбрана на Дедињу и Бањичком вису, да се продре преко Аутокоманде и Славије до Калемегдана, расеку немачке снаге на две групе, освоји савски мост, а потом приступи разбијању преосталих снага у граду.

Ватрена припрема напада са више од 300 оруђа и 24 БМ-13 „каћуше“ помогла је наступање јединица. После жестоких борби Београдска операција

завршена је општим јуришом 20. октобра јединица НОВЈ и ЦА на Калемегдан, Чукарицу и савски мост, где је скршен отпор немачких снага.

Београђани су са одушевљење дочекали ослободиоце. Свечани митинг после ослобођења Београда прво је одржан код Вуковог споменика 21. октобра, где су пред масом света говорили хероји – генерали Жданов и Пеко Дапчевић. По наредби

Стаљина у Москви је поздрављено ослобођење Београд са 24 плотуна из 324 артиљеријска оруђа.

Пострадали Црвеноармејци током операције сахрањивани су на много места по граду, али су највеће сахране биле на Позоришном тргу, у тадашњем селу Бањица, код трамвајског депоа на Булевару краља Александра, код Цветкове механе и на Славији. Посебно је био потресан свечани дефиле 22. октобра. Тада су 22 тенка Т-34, са саркофазима погинулих совјетских тенкиста, у лаганој вожњи ишла од Славије ка Позоришном тргу, где је требало да буду покопани тенкисти. Грађани су са великом тугом пратили тај погребни марш живих и погинулих ослободилаца, а генерал Пеко Дапчевић је рекао:

„Браћо ослободиоци, наше мајке оплакују вас, пале хероје. Наша деца, сестре, жене, никада неће заборавити вас, који сте дали своје животе у борби за спасавање народа Југославије од фашистичког јарма.“

■ ■ ■

У Београдској операцији 1944. године, борбена техника, као кључни чинилац материјалног фактора рата, имала је огроман допринос ослобађању главног града. Нарочито су значајну улогу одиграли тенкови Т-34 (и као психолошки фактор), самоходна оруђа СУ-85 и СУ-122 mm, артиљерија и чувене „каћуше“, ловачко-бомбардерска и јуришна авијација, те бродови Дунавске РРФ ЦА. Без тих средстава, слободу би била плаћена многоштруко већим жртвама бораца. Тенкови и самоходна оруђа били су предводници јуришних група (уз сваки тенк одељење стрелца и пионира). Иако је топографски облик земљишта тежак за тенкове, а склоп улица и приступних путева ограничавајући чинилац за испољавање маневра и брзе покрете оклопних возила, тенкисти су допринели бржој победи, али су и платили цену губитком 15 тенкова само првога дана операције.

Наравно да је људски фактор, као чинилац оружане борбе, кључни елемент рата, али техника има посебан значај. Један немачки генерал, главни инспектор Бундесвера, у своје време је изјавио: „Без технике, тактика је беспомоћна – без тактике техника је бесмислена.“ ■

Милосав Ц. ЂОРЂЕВИЋ

Тенк Т-34-76 између грађана који су изашли да поздраве ослободиоце

ТЕНК СЛОБОДЕ – Т-34

Тенк Т-34 један је од симбола војне моћи Црвене армије. Маса тих тенкова биле су ослонац за формирање тенковских јединица, које су покренуле лавину са истока и дошле до Берлина.

Настао је у грозници брзе модернизације Црвене армије пред почетак Другог светског рата. Лета 1939. године израђени су опитни тенкови са топом калибра 76 mm и са оклопним телом са косо постављеним панцирним плочама. У време када је западни свет већ увучен у вртлог рата, на новом тенку радило се брзо и званично – актом од 19. децембра 1939. тенк Т-34 уведен је у наоружање.

Први тенк завршен је јануара 1940. године у 183. заводу у Харкову. Његове врлине нису дошле до изражаја у борбама лета 1941. године, јер је мали број расположивих тенкова брзо нестао у почетном хаосу пред налетом немачке авијације и артиљерије. Под притиском немачког продора према истоку, фабрике су се такође морале преселити на исток. Производна линија из Харкова премештена је у Нижњи Тагил, где је од неколико завода формиран Уралски тенкови завод. Већ децембра 1941. године обновљена је монтажа тенкова од делова и агрегата донетих из Харкова. Тенкови су пристизали на фронт и из завода у Омску и Чељабинску.

ТЕНК Т-34 У БЕОГРАДУ

У борбама за ослобођење Београда тенкисти су имали већу улогу у односу на уобичајену тактику дејстава у урбаним срединама, са снажном артиљеријском ватреном припремом и ударима авијације. Процењено је да се не сме дозволити веће страдање цивилног становништва па је тешка артиљерија и авијација коришћена само изузетно и то тежишно по немачким ватреним положајима изван града и предграђима. Тенкисти су на себе преузели задатак да сразмерно прецизно, директним ватром, изложени противничким противтенковским оруђима у готово недирнутој одбрани, очисте улице од Немаца.

Тенкови Т-34 из 13. гмбр са шойом 85 mm из 4. ГСМК на уласку у Београд

Ратни губици били су високи, али их је масовна производња полако прстижала и обезбедила је развој тенковских јединица. У јединицама које су уведене у Курску битку, јула 1943, Т-34 чинили су 62 одсто технике – 2.033 од укупно 3.258 ангажованих тенкова.

Нови немачки тешки тенкови и самоходке коришћени код Курса наметнули су Црвеној армији хитно преоружавање на тенкове са топовима већег калибра. Зато су од јануара 1944. године израђивани тенкови Т-34 са топом калибра 85 mm велике пробојне моћи. Стандардни тенк Црвене армије постао је Т-34/85 са топом ЗИС-С-53, који је пројектован у Централном артиљеријском конструкционом бироу (ЦАКБ) на основу противавионског топа обрасца М1939. Фронт је током рата непрекидно „храњен“ са све већим бројем Т-34. Са испорукама је настањено и после пада Берлина. Укупно је произведено више од 61.000 Т-34, што тај тенк и у бројкама чини једним од најзначајнијих средстава ратне технике 20. века.

У ОСЛОБОЂЕЊУ СРБИЈЕ

Тенкови Т-34 имали су важну улогу у сламању немачке одбране у Србији. Пред налетом црвеноармијских тенкиста пао је покушај Немаца да зауставе наставак продора према Панонској равници. Јединице Трећег украјинског фронта у борбама у централној Србији и Другог украјинског фронта у Банату, у јесен 1944. године, користи-

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ Т-34 СА ТОПОМ 85 mm

Посада.....	пет чланова
Борна маса.....	32,2 t
Погонска група...дизел мотор В-2-34	снаге 367,6 kW (500 КС)
Наоружање:	
– топ калибра 85 mm ЗИС-С-53	са 56 граната
– домет 13.000 m	
– два митраљеза 7,62 mm ДТМ	са 1.953 метка
Максимална брзина.....	55 km/h
Аутономија:	
– на путу	290–300 km
– на терену.....	250 km

ле су само тенкове Т-34 у обе основне варијанте – са топом 85 и 76 милиметара. Пред почетак Београдске операције, на стању 20. септембра 1944, Трећи украјински фронт имао је 358 тенкова и самоходки, углавном Т-34 и СУ-85. Као ојачање за фронт, до почетка октобра, примљено је још 546 тенкова и самоходки.

На почетку офанзиве, у борбама у источној Србији, учествовали су тенкисти 57. армије Трећег украјинског фронта. Када је Црвена армија стигла до Мораве, стекли су се предуслови за продор до Београда покретне групе фронта, коју је чинио 4. гардијски сталинградски механизовани корпус (4. ГСМК), са ојачањима.

У његовом саставу било је 160 тенкова Т-34, приближно 110 са топом

85 mm и 50 са топом 76 милиметара. Главнина тенкова била је концентрисана у 36. гардијској тенковској бригади (гтбр), ударној јединици фронта, изузетно поузданом и увежбаном саставу. Пред долазак на Балкан сва средства ратне технике 4. ГМК добила су беле тактичке ознаке са сиулетама животиња – на куполама Т-34 из 36. бригаде био је медвед издигнут на задње ноге.

По пук тенкова Т-34 имале су три корпусне механизоване бригаде – 13. гмбр, чија је техника препознатљива по сиуети јелена, 14. гмбр са симболом коња и 15. гмбр са симболом ласте.

Снаге 4. ГМК својих ходом марширале су кроз источну Србију и 11. октобра у подне биле су у полазном рејону за прелазак Мораве код Доње Ливадице. Тенкови Т-34 прешли су реку преко немачког понтонског моста носивости 30 тона. До зоре 12. октобра

тенкови су били на левој обали Мораве на путу за Београд.

Лавина 4. ГМК кретала се главним правцем преко Младеновца са 36. тенковском и 13. и 14. механизованом бригадом, а на помоћном правцу преко Смедерева кретала се 15. бригада. Тенкови Т-34 из те бригаде ушли су у први бој један сат после почетка покрета ка рејону Лугавчине. Немци су избацили из строја два тенка и бригада је прихватила жесток бој. Немци су покушали да зауставе тенкисте и пешадију у Рачи, али потиснути су до јутра 13. октобра. Тенкисти су дошли до обале Дунава и одсекли велику немачку групу од 30.000 људи у рејону Смедерева и Пожаревца.

У међувремену, главнина 4. ГМК пробијала се кроз снажну одбрану. У Наталинцима, 12. октобра, на тенкове Т-34 из 36. бригаде попели су се припадници једног батаљона 4. бригаде 21. дивизије НОВЈ, као тенковски де-

ДРУГА ТЕНКОВСКА БРИГАДА ЈУГОСЛОВЕНСКЕ АРМИЈЕ

Тенкови Т-34 југословенске 2. бригаде дошли су у Београд 26. марта 1945. године. Посаду су чинили партизани који су почетком јесени 1944. године пребачени авионима из Италије на обуку на полигону Тесницко код Туле. После пет месеци обуке у зиму 1944/45. године на температурама од минус 20 степени, (понекад чак минус 40 степени) југословенски тенкисти су задужили 65 комада нових Т-34 са топом од 85 милиметара.

Тенкови су пребачени до Београда железницом и одмах после искрцавања превезени су скелама на леву обалу Саве и својим ходом до Сремског фронта. Једна чета задржана је у Београду за одбрану града и команди. Главнина бригаде учествовала је 12. априла у пробоју фронта. Два батаљона су наступала на правцу према Винковцима, а један батаљон борио се у Брчком.

Југословенски тенкисти наставили су према западу лемећи отпор Немаца и Хрвата. После низа жестоких сукоба тенкисти су 9. маја ушли у напуштени Загреб, путем закрченим остављеним возилима и ратном техником. Последњи ратни задатак није био борбени већ политички и пропагандно значајан марш из Љубљане до Трста, како би се приказала одлучност Југославије у намери за задржи тај град.

Тенкови Т-34/85 из 36. гардијске тенковске бригаде изнели су највећи геопшериша уличним борби за Београд

Знак медведа са малим бројем 3 представља 3. батаљон 35. гардијске тенковске бригаде

сант. Тенкисти су у јуришу заузели Тополу, после снажног ватреног удара више артиљеријских дивизиона и са „каћушама“ у завршници.

Код Белосаваца тенкисти 36. бригаде наишли су на противтенковску заседу са топовима 88 милиметара. Тенкови из предњих делова бригаде дословце су прегазили Немце и наставили ка Младеновцу. У град су ушли

током вечери 12. октобра са десантом аутоматичара са упаљеним фаровима. У борбама 12. октобра из 36. бригаде испало је из строја петнаест Т-34.

Немци су се пред 4. ГМК повукли према Авали. Пробој првог појаса немачке одбране Београда почео је током ноћи 13/14. октобар. Напад су водили Т-34 из 36. бригаде, а затим главнина 4. ГМК и Прва пролетерска дивизија НОВЈ. Тенкисти су накратко стали пред ватреним зидом у Кумодражу и наставили су продор до Бањице.

Током ноћи 14. октобра, 15. бригаде сукобила се са елитним моторизованим пуком СС дивизије Бранденбург. Бој су решили дрским, брзим продо-

Атмосфера у Београду октобра 1944. године: Т-34/85 из 36. гвбр и зграда коју су Немци очигледно користили као ујориште

ром са упаљеним фаровима и уклинили су се у немачку колону. Гусеницама су газили возила и живу силу и наставили ка Београду.

БИТКА ЗА БЕОГРАД

Тенкисти су на себе преузели тежак задатак да продру у град у фронталном удару на уском одсеку. Очекивала се снажна и добро уређена противтенковска одбрана. Немци су изградили чворове одбране на Калемегдану, Славији, на прилазима Савском мосту, око блока зграда министарства у улицама Кнеза Милоша и Немањиној, око Главне железничке станице и на Великом Врачару. На раскрсницама су постављени топови калибра 88 и 75 mm и самоходна оруђа. Борбене групе наоружане ручним бацачима „панцерфауст“ и пламенобацачима кретале су се брзо кроз град често користећи канализациону мрежу.

У почетним борбама на ободу града, 14. октобра поподне и наредне ноћи, тенкови Т-34 из 36. и 13. бригаде овладали су Бањицом, Дедињем и Милошевцем.

У центру борбеног поретка, на правцу Бањички вис – Аутокоманда – Калемегдан налазили су се 36. бригада и Прва пролетерска дивизија. Тенкови Т-34 дошли су до Славије 14. октобра.

Уз подршку тенкова, Прва пролетерска бригада пробила се током но-

ћи 15. октобра од Славије до Главне поште и Народне скупштине. Тенкисти 4. ГМК током дана борили су се на Вождовцу, Звездари, Врачару и дошли су до Вуковог споменика.

Критичан тренутак операције било је покушај немачке групе „Штетнер“ да се у ноћи 15/16. октобра пробије из правца Смедерева до центра Београда, преко Цветкове механе и Врачара. У ноћним жестоким борбама потиснули су партизане и 14. бригаду. Ујутро, 16. октобра, Друга пролетерска бригада и делови 36. бригаде уни-

штили су Немце у рејону Улице краља Александра. За то време 13. бригада је већ дошла до Главне железничке станице и зауставила се пред низовима армиранобетонских склоништа.

Група „Штетнер“, коју су чиниле елитне немачке јединице, ујутро 17. октобра, потиснула је 15. бригаду из Великог и Малог Мокрог Луга, али током преподнева 21. ударна дивизија НОВЈ, тенкисти петнаесте уз подршку „каћуша“ и авијације стабилизовали су стање на источним прилазима Београду. Увече је покренут противудар и „штетнеровци“ су оставили сву технику на Смедеревском путу и кренули пешке у пробој преко Авале.

У ноћи 17/18. октобра прегруписан је 4. ГМК и тенкови Т-34 додељени су као ојачање стрељачким дивизијама и НОВЈ уведени у уличне борбе у центру града. Тридесет четворке и Прва пролетерска 19. октобра дошли су до палате Албанија и хотела „Москва“. У ноћи 19/20. октобра Немци су почели да извлаче снаге из града преко Савског моста. До 6 часова ујутро 20. октобра ослобођен је Калемегдан. Последње борбе вођене су око Главне железничке станице и Савског моста, који је имао пресудни значај. Тенкисти и пешадија јуришали су на одбрану моста. У завршници су јуришни авиони Ил-2 неутралисали немачку артиљерију и обезбедили су напад Т-34 из 13. бригаде и пешадије НОВЈ и Црвене армије.

Тенк Т-34 из 36. бригаде и грађани који су се укључили у борбе за свој град

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОХОТКЕ СУ-76М

Посада..... четири члана
 Борбена маса..... 10,2–10,5 t
 Погонска група: два мотора ГАЗ-203
 снаге 2×52,2 kW (70 КС)
 Наоружање:
 – топ 76 mm ЗИС-3 са 60 метака
 – митраљез 7,62 mm ДТ са 504–1.065
 метака
 Макс. брзина на путу.....41–45 km/h
 Аутономија..... 190–230 km

САМОХОДНА АРТИЉЕРИЈСКА ОРУЂА ЦРВЕНЕ АРМИЈЕ

Ратна искуства из борби вођених 1941. године указала су Црвеној армији на потребу развоја самоходне артиљерије, која је до тада била потпуно занемарена. На пленуму одржаном 14. и 15. априла 1942. представници Црвене армије, Артиљеријског комитета ГРАУ, Народног комесаријата наоружања (НКВ) и индустрије одлучили су да се хитно пројектују самоходке за подршку пешадије на бази дивизијског топа 76 mm ЗИС-3 и хаубице 122 mm М-30,

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОХОТКЕ ЈСУ-152

Посада.....пет чланова
 Борбена маса.....45,5 t
 Погонска група:
 дизел мотор В-2ИС (В-2-10) снаге
 382,7 kW (520 КС)
 Наоружање: хаубица 152 mm МЛ20
 Максимална брзина на путу...37 km/h
 Аутономија.....220–230 km

Самоходка JSU-122 из 353. гардијског шешког самоходног артиљеријског пука на авалском друму ка Београду, октобра 1944.

Самоходно оруђе СУ-76М

затим самоходке за уништавање фортификација са хаубицом 152 mm МЛ-20 и самоходно противавионско оруђе 37 mm 31К.

Државни комитет одбране, као највише тело у процесу одлучивања, одобрио је закључке пленума и јуна 1942. године пројектанти су почели у журбано да раде.

САМОХОДНИ ЗИС

Високи квалитет топа 76 mm ЗИС-3 био је добра препорука за израду самоходке СУ-76, која је 1942. године пројектована на бази лаког тенка Т-70. Тело тенка продужено је и уместо пет имало је шест потпорних точкова. Два мотора премештена су из задњег у предњи део тела и на тај начин ослобођен простор искоришћен је за смештај сандучасте надоградње са „зисом”. Прва партија од 25 СУ-76 завршена је 1. јануара 1943. и послата је у новоформирану школски центар само-

ходне артиљерије у селу Кљазма у Московској области. Због низа техничких недостатака СУ-76 је 1943. године прошао кроз модификације и израђено је ново решење на бази тенка Т-70М. Усавршена самоходка СУ-76М јуна

1943. године уведена је у серијску производњу. СУ-76 производио се све до новембра 1945. године. Из три фабрике изашло је 12.513 оруђа.

Самоходке СУ-76 Црвена армија користила је на свим местима где се појављивала па нису мимоишле ни наше просторе. У борбама за ослобођење Србије, у јесен 1944. године, „сучке” су биле вредно маневарско средство ватрене подршке у сламању немачке одбране. У саставу 57. армије, у борбама у Србији учествовала су два самоходна пука – 1891. пук са 12 СУ-76 и 1202. пук са 17 СУ-76. Руси су прошли кроз Србију и наставили даље на север у Мађарску.

После рата, 1946. године, самоходке СУ-76М уведене су у наоружање Југословенске армије за попуњавање дивизиона за ватрену подршку тенковских дивизија (87 оруђа).

ТЕШКА АРТИЉЕРИЈА НА ГУСЕНИЦАМА

На листи најбољих производа војне индустрије СССР-а свакако високо место заслужују топ 122 А-19 максималног домета од 20.160 m и хаубица-топ 152 МЛ-20 домета 17.230 m, изведена на идентичном лафету 52-И-504А.

У саставу Другог украјинског фронта тешка артиљерија коришћена је у борбама у Србији, али због потенцијалних губитака цивилног становништва није имала улогу у борбама за Београд.

Црвена армија је у централној Србији и Банату користила самоходне де-

Самохоџка JSY-122 код Раче Крагујевачке октобра 1944. године: сусрет црвеноармејаца и бораца 2. пролетерске бригаде НОВЈ

ривате тешких оруђа 122 и 152 mm, који су били познати као „убице звери“ (зверобоји), јер су наменски пројектовани за борбу против немачких „звери“ тешких тенкова „тигар“ и „пантер“. За самоходна оруђа израђен је дериват МЛ-20С, прилагођен смештају на тело тенка. Током 1943. произведено је 670 СУ-152 на бази тенка КВ-1 и касније од почетка 1944. до 1947. чак 3.242 комада JSY-152, на бази тенка ЈС-2. Потребне

за тешким самохоткама далеко су превазилазиле производне могућности посебно хаубица МЛ-20С, па су се од пролећа 1944. године на самохотке уграђивали и Т-122 А-19 у лежиште предвиђено за МЛ-20. На тај начин настала је самохотка JSY-122, произведена у 2.159 комада.

САМОХОДНО ОРУЂЕ СУ-85

На бази тенка Т-34, односно самоходног оруђа СУ-122, изведеног од тенка 1943. године, пројектовано је самоходно оруђе – ловац тенкова са балистичким решењима противавионског топа калибра 85 милиметара. Захтев Црвене армије био је да самохотка може пробити панцирну плочу дебљине од 90 до 120 mm на брисаном домету. Самохотке погодне за борбу против немачких тешких тенкова биле су хитно потребне на фронту па је Уралмашавод, августа 1944. године, прекинуо производњу тенка Т-34 и монтажу СУ-85. Са новим самохоткама на фронт је достављен нови поткалибарни метак, који је обезбеђивао пробојност од 143 mm на удаљености од 500 метара.

ХАУБИЦА М38 122 mm

Један од симбола артиљерије Црвене армије током Другог светског рата биле су хаубице калибра 122 mm „обр. 1938“ Д-30, које су биле ослонац

Самохоџке СУ-85 у Србији у јесен 1944. године

Самохоџка СУ-85 у Београду октобра 1944. године

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ САМОХОТКЕ СУ-85

Посада..... четири чланова
 Борбена маса..... 29,2 t
 Погонска група... дизел мотор В-2-34 снаге 367,6 kW (500 КС)
 Наоружање... топ 85 mm Д-5С-85/85А са 48 метака
 Максимална брзина на путу..... 55 km
 Аутономија..... 400 km

дивизијске артиљерије. Хаубичке батерије имале су изузетан значај у ватреној припреми офанзива, које су кренуле од истока од борби за Москву у зиму 1941/42. године и завршиле се 1945. године победоносним уласком у Берлин. У готово свакој офанзиви први пројектили ватрене припреме долазили су из хаубице из састава јединица резерве Главног врховног командовања, пројектоване под водством славног конструктора Федора Федоровича Петрова 1937. и 1938. године.

На наше просторе хаубице 122 mm дошле су почетком јесени 1944. године, у саставу Црвене арми-

Хаубица 122 mm M38 на Сремском фронту

Хаубица M38

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ ХАУБИЦЕ М1938

Маса оруђа у маршевском положају:.....	3.100 kg
Маса оруђа у борбеном положају.....	2.400–2.500 kg
Домет.....	3.800–11.800 m
Највећа брзина гађања.....	5–6 мет/мин

је. Осим у борбама за ослобођење централне Србије и Војводине, хаубичари су учествовали и у борбама за Београд – у припреми 14. октобра по подне. Артиљерија Црвене армије је током пола сата дејствовала по предњем крају противника на улазима у град, на површини од око четири квадратна километра. Када су пешадија и тенкови продрли у град, хаубице су за ватрену подршку ретко коришћене, иако то није била пракса у Црвеној армији, али је тако морало због наредбе да се по сваку цену чува цивилно становништво. После ослобођења Београда, у ноћи 20. на 21. октобар, два хаубичка артиљеријска пука 122 mm прешла су Саву и подржала продор 1. пролетерског корпуса и 12. корпуса НОВЈ.

Техником из војне помоћи Црвене армије током зиме 1944/45. по једна батерија, од четири хаубице 122 mm, уграђена је у дивизијску артиљерију НОВЈ.

ДИВИЗИЈСКИ ТОП ЗИС-3

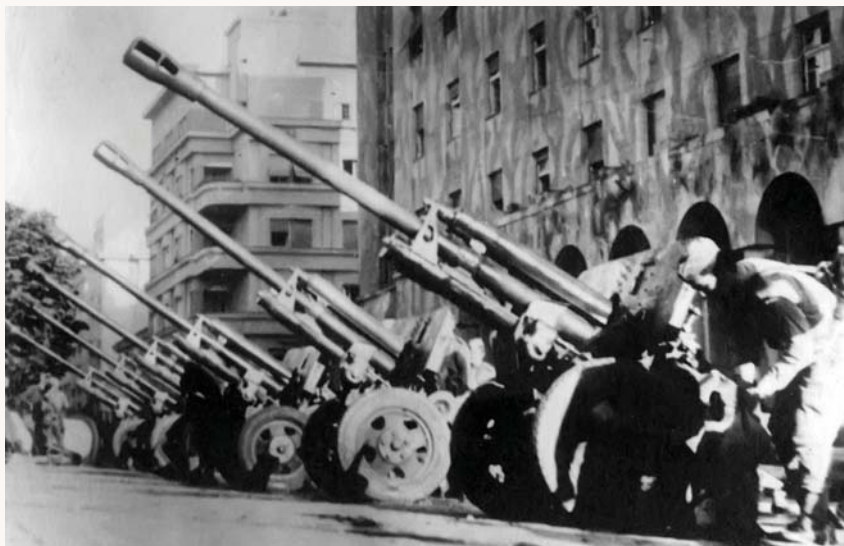
Дивизијска артиљерија Црвене армије и НОВЈ у борбама вођеним 1944. и 1945. године ослањала се на ватрену моћ топа калибра 76 mm ЗИС-3, највећег домета од 13.290 метара. Током ратних година израђено је више од 103.000 дивизијских топова и неки од њих су још „у строју”. Осамнаест „зисова” из наоружања Војске Србије користи се за протоколарне и свечане намене, за почасну паљбу у част државних празника, посета страних државника и другим посебним приликама. Топови су у саставу 1. гардијског батаљона Гарде. Почасна паљба изводи се из касарне на Дедињу или пред грађанима на Калемегдану.

Током Другог светског рата „зисови” су били једно од

најкориснијих оруђа ватрене подршке Црвене армије и употребљавани су на свим фронтовима, укључујући борбе у Србији у јесен 1944. године. Недуго после ослобођења Београда „зисови” су уведени у наоружање НОВЈ, а дивизије изабране за пренаоружавање из совјетске помоћи добиле су „тешки дивизион” са 1. и 2. батеријом оруђа 76 mm M42 (како се званично од тог времена до данас означава „зис” у нашим оружаним снагама) са укупно осам топова.

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ ЗИС-3

Послуга.....	девет чланова
Маса оруђа у маршевском положају.....	2.250 kg
Маса оруђа у борбеном положају.....	1.116 kg
Домет.....	2.000–13.290 m
Ефикасна даљина гађања у противоклопним дејствима.....	500–1.000 m
Највећа брзина гађања.....	до 25 мет/мин

Топови ЗИС-3 на смирњи после ослобођења Београда испред садашњег Дома Војске Србије

Партизански „зисови“ из два тешка дивизиона 1. пролетерске и 5. дивизије у борбена дејства уведени су 3. децембра 1944. – у ватреној подршци продора кроз други појас немачке одбране између Дунава и Саве на линији Илок–Ердевик–Мартинци. Текасне јесени сремски путеви били су благишта која су могла да се савладају једино воловском вучом.

СОВЈЕТСКИ ПУКОВСКИ ТОПОВИ 76 mm

Током Другог светског рата сваки пук Црвене армије, по формацији, у свом саставу имао је четири пуковска оруђа калибра 76 mm, модела 1927 или 1943. Пуковска артиљерија често је дејствовала са предњег краја јединице коју подржава или са мале дубине. Намена и примена утицали су на велику изложеност ватри противника, па су у пуковској артиљерији током Другог светског рата борбени губици били високи.

Црвена армија ушла је у рат са пуковским топом модела 1928, највећег домета од 8.500 m са тренутно-фугасним зрном.

У наоружање и производњу 1943. године, као наследник модела 1927, уведено је оруђе „76-мм полковая пушка об. 1943. года“, пројектовано на лафету противтенковског топа 45 милиметара. Домет од 4.200 m и мала почетна брзина зрна од

240 до 262 m/s били су врло скромни у односу на потребе ватрене подршке пука али, у недостатку бољег, пуковска артиљерија дочекала је крај рата са топовима модела 1943. и старим модела 1927.

Југословенски партизани користили су пуковски топ модела 1927 из два извора – из ратног плена у руке НОВЈ допела су оруђа која су Немци раније запленили на источном фронту и из војне помоћи СССР 1944/45. године. Накнадно су од Совјета примљени топови модела 1943.

ПРОТИВАВИОНСКИ ТОП 37 mm

Аутоматски противавионски топ 61-к, калибра 37 mm, био је најбројније и основно оруђе противавионске артиљерије Црвене армије током Другог светског рата. Основа за пројектовање топа 37 mm био је шведски „бофорс“ 40 mm, који је прилагођен потребама и захтевима Црвене армије. У наоружање је уведен 1939. године под званичном ознаком „37-мм автоматическа зенитна пушка обр. 1939. года“, односно индексом ГРАУ 61-К.

Јединице Црвене армије које су у јесен 1944. године уведене у борбе за ослобођење Србије, као основно противавионско оруђе користиле су ПАТ 37 милиметра. Команда 3. украјинског фронта у време борби на Балкану на листи директно потчињених јединица имала је 22. противавионску артиљеријску дивизију (22-я зенитная артиллерийская дивизия) са четири пука са нумеричким ознакама 1335. пук, 1341. пук, 1347. пук и 1353. пук. У припреми за продор према Београду, фронт је 22. дивизију привремено претпочинио 4. гардијском механизованом корпусу, који је био носилац борби за град.

Први задатак противавионаца, почев од поподневних часова 11. октобра 1944, било је обезбеђење понтонског моста преко Велике Мораве. Преко тог моста на прилазе Београду пребациване су тенковске и механизоване јединице, које су пре покрета попуњене до пуног формацијског састава. Уличним борбама противавионска оруђа коришћена су за ватрену подршку пешадије и тенкова Т-34.

Јединице 22. дивизије после ослобођења Београда отишле су на север према Мађарској, а ПВО Београда по-

Партизани са топом 45 mm у Праховској улици 17. октобра 1944. године

ПРОТИВТЕНКОВСКИ ТОП 45 mm

У уличним борбама у Београду коришћени су противтенковски топови М-42, калибра 45 mm, домета 4.500 m и брисаног домета 950 метара. Пробојна граната са поткалибарним зрном на удаљености од 500 m при углу поготка од 90 степени могла је пробити 91 mm оклопа.

Из совјетске војне помоћи у зиму 1944/45. године набављени су топови 45 mm – по један дивизион од 12 комада за дивизије НОВЈ и за бригадну артиљерију још 18 комада.

Совјетски противавионци
30. октобра 1944. на
ваљреном положају
испред Народне скупштине

ТТ КАРАКТЕРИСТИКЕ ПАТ МОДЕЛА 1939

Послуга.....	девет чланова
Брзина гађања.....	160 мет./мин.
Највећа брзина циља који може да гађа.....	140 m/s
Крајња даљина гађања.....	3.000 m
Маса оруђа.....	2.100 kg

верена је 1. противавионском пуку Врховног штаба НОВЈ, који је користио немачку технику из ратног плена. После снажне зимске противофанзиве Немаца у Срему, одлучено је да се појача ПВО главног града. Средином јануара 1945. године пристигао је 82. противавионски пук Црвене армије са шест батерија 37 mm и једном четом противавионских митраљеза 12,7 милиметара.

За поуну противавионских бригада Југословенске армије 24 топа 37 mm примљена су пролећа 1945. године. У послератном опремању са ослоном на СССР набављена су 292 оруђа 37 милиметара.

РОЧ су се разликовали у низу техничких детаља и по наоружању. Основно наоружање биле су куполе тенка Т-34 са топом калибра 76 милиметра. Већи РОЧ пројекта 1124 имали су по једну куполу на прамцу и крми, а мањи РОЧ 1125 само прамчану куполу. На делу РОЧ пројекта 1124 уместо кременог топа налазило се „кађуша” или противавионски топ 37 милиметара. Осим основних топова, РОЧ су имали митраљезе 12,7 и 7,62 mm – од један до четири комада, зависно од броја до брода.

Речни оклопни чамац пројекта 1124 из састава Дунавске флотиле

РЕЧНИ ОКЛОПНИ ЧАМЦИ

Током Другог светског рата велики значај за Црвену армију имали су речни оклопни чамци (РОЧ) јер су се главне борбе водиле у захвату унутрашњих пловних путева. Главнину технике у речним и језерским флотилама чинили су РОЧ пројекта 1124, депласмана око 50 t и пројекта 1125, депласмана од 25 до 30 тона. Од примерка до примерка

ришћени за ватрену подршку и за превоз десанта. Обично се на одреду РОЧ прво превозила посебно изабрана чета морнаричке пешадије са задатком да отвори пролаз у непријатељској одбрани за главнину десанта. После искрцавања пешадије, РОЧ су пружали ватрену подршку десанту директном ватром, уништавајући ватрене тачке уз обалу. До краја септембра 1944. године Дунавска флотила дошла је до калафата где је концентрисано 16 РОЧ из два дивизиона ангажована у Београдској операцији.

Дунавска флотила уведена је у дејства у Србији 28. септембра 1944. у борбама за Радујевац, у којима је учествовало девет РОЧ. Уследиле су борбе за Прахово, продор кроз Гвоздена врата, ватрена подршка у насилном преласку реке Мораве и тешке борбе за Смедерево. Дунавска флотила трудила се да спречи извлачење елитних немачких јединица групе „Штетнер”, које су се припремале за пробој до Београда. У зору 14. октобра, иза Смедеревске аде концентрисано је свих 16 РОЧ. Током дана, посада РОЧ БР-71 је са неколико директних погодака онеспособила немачки оклопни воз. Одлучне посаде РОЧ ушле су у смедеревско пристаниште и дејствовале су по немачким ватреним тачкама. Другог

Речни оклопни чамац пројекта 1124 из састава југословенске РРФ носио је у ратним данима совјетску војнојоморску заставу

Дунавска флотила, која се борила 1941. године, извучена је под тешким борбама све до Азовског мора. Када је фронт окренут према западу, 1944. године, поново је окупљена Дунавска флотила у којој су РОЧ ко-

дана борби, 15. октобра, немачка одбрана није посустала. У ноћи 15/16. октобра, три оклопна чамца искрцала су десант километар узводно од Смедерева са задатком да препрече пут према Гроцкој. У подршци десанту РОЧ водили су дуел са немачком артиљеријом, која је погодила резервоар горива на БК-424, који се преврнуо и потонуо.

Док су трајале борбе за Смедерево, 15. октобра, осам РОЧ из 1. гардијског дивизиона оклопних чамаца кре-

нуло је узводно пловећи тик уз леву обалу реке, поред немачких положаја и мина које су положили савезнички авиони пролећа 1944. године. Састав Дунавске флотиле подишао је Београду 17. октобра, истог дана када су коначно пали последњи немачки положаји у Смедереву. У то време, јединице НОВЈ и Црвене армије водиле су жестоке борбе за мост преко Саве, последњу артерију за одржавање немачке одбране у Београду.

Главни задатак за 10 РОЧ из 1. дивизиона био је да под ватром држи мост, пут према Земуну и Ратно острво. Коректура ватре водила се са Небојшине куле. Посаде РОЧ су 19. октобра, у 12 часова и 30 минута, погодиле посредном ватром две маскиране самохотке 75 mm, које су биле поред моста, а потом су уништиле возила са појачањима, која су долазила из правца Земуна. Оклопни чамци морали су се пробити ближе Сави па су прошли поред остатака железничког моста преко Дунава на месту данашњег „панчевачког моста“. На стубовима срушеног моста били су Немаци, а делови конструкције препречили су пролаз РОЧ. Под снажном ватром први чамци су се пробили око 14 часова и после проласка у покрету су дејствовали по немачким положајима. Дошли су до леве обале Дунава иза Великог ратног острва. За то време пешадија и тенкисти су почели да прелазе Савски мост. Чамци су од 17 часова подржавали продор. Наредног дана учествовали су у борбама за проширење мостобрана на левој обали Саве. У дејствима 21. октобра РОЧ су ангажовани око Земуна и у ликвидацији немачког мостобрана на Чукарици.

За заслуге у ослобођењу Београда 1. гардијском дивизиону РОЧ додељено је почасно име „београдски“.

У наставку борби за ослобођење Југославије посаде 2. бригаде речних бродова (4. дивизион са 16 РОЧ, 1. дивизион са 16 миноловаца и 2. дивизион са три монитора) учествовале су у подршци НОВЈ и 68. стрељачком корпусу Црвене армије у захвату Дунава и Саве. Београдски 1. дивизион са 12 РОЧ борио се у Батинској бици после подилажења Тисом и каналима дубоким само 80–90 центиметара. Мали газ је оклопне чамце чинио погодним средством ватрене подршке на Дунаву, јер су се пребацивали кроз обилазне плитке пловне путеве, речице и канале. ■

Александар Радић

ЈАКОВЉЕВ ЈАК-1Б

Авион Јак-1 је родоначелник породице познатих совјетских клипних ловачких авиона конструкторског бироа Јаковљев и један је од основних и најбројнијих ловаца Совјетског ратног ваздухопловства у Другом светском рату. Круна радова на побољшању серијских Јак-1 било је стварање крајем 1942. године његове последње модификације – Јак-1б. У односу на претходне верзије олакшана је конструкција и остварена кружна прегледност из кабине пилота. Пнеумомеханичко управљање оружјем замењено је електромеханичким, које се активирало прекидачем и обарачем на пилотској палици. Нова палица типа Р-1, заправо копија палице са немачког ловачког авиона „месершмит“ Бф-109, омогућавала је да се отвара паљба само десном руком, остављајући леву слободном за управљање режимима рада мотора приликом борбених маневара.

Такав систем управљања ватром и покров кабине са побољшаном прегледношћу добили су највишу оцену пилота, па је то решење од тада редовно примењивано на свим ловачким конструкцијама произведеним у серији током Другог светског рата у СССР-у.

Целокупна серијска производња ловца Јак-1б реализована је од октобра 1942. до краја јула 1944. и то само у једној фабрици авиона – Но. 292 у Саратову. Укупно је произведено 4.461 комад.

Ловци Јак-1б били су током 1944. године масовно заступљени

у ловачким јединицама совјетског ваздухопловства. У 17. ВА у операцијама за ослобођење Србије Јак-1б коришћени су у следећим јединицама: у 288. ловачкој вазд. дивизији (611, 659, 866. и 897. ловачки вазд. пук), у 194. лвд (56, 530. и 848. лвп) и у 236. лад (117. гардијски лвп, 168. глвп и 267. лвп).

За садејство са југословенским трупама и организацију преобуке домаћег летачког и техничког састава одређена је 236. лад. Уједно, одлучено је да се сва техника дивизије по завршетку обуке преда Југославији за опремање домаћег војног ваздухопловства. Ослобођењем Београда сва три ловачка пука 236. дивизије предислоцирана су у шири рејон Београда. Средином новембра 1944. укупно расположиво стање дивизије чинила су и 103 ловачка авиона Јак-1б.

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ ОДЛИКЕ ЈАК-1Б

Намена:ловац за дневна дејства
 Тип и снага мотора: Климов ВК-105ПФ максималне снаге на полетању 1210 КС, односно 1260 КС на 700 m
 Елиса: ВИШ-105СВ, пречника 3,00 m променљивог корака
 Маса авиона:
 – празан опремљен..... 2.394 kg
 – максимална полетна..... 2.884 kg
 Перформансе:
 – макс. брзина при земљи..... 531km/h
 – макс. брзина на висини 4.100 m..... 592 km/h
 – време пењања на 5.000 m 5,4 мин
 – практични врхунац лета..... 10.050 m
 – долет 700 km
 Димензије: размах крила – 10,00 m, укупна дужина – 8,48 m и површина крила – 17,15 m²
 Наоружање: један топ у оси мотора ШВАК од 20 mm са 140 граната, један синхрони митраљез УБС од 12,7 mm са 240 зрна и две бомбе од по 100 kg

Јак-9Т из 117. гардијског ловачког ђука

ТАКТИЧКО-ТЕХНИЧКЕ ОДЛИКЕ ЈАК-9Т

Намена.....ловац за дневна дејства
 Тип и снага мотора: Климов ВК-105ПФ максималне снаге на полетању 1180 КС
 Елиса: ВИШ-105СВ, пречника 3,00 m променљивог корака
 Маса авиона:
 – празан опремљен..... 2.298 kg
 – максимална полетна 3.276 kg
 Перформансе:
 – максимална брзина при земљи..... 533 km/h
 – максимална брзина на висини 3.930 m 597 km/h
 – време пењања на 5.000 m..... 5,5 мин
 – практични врхунац лета..... 10.000 m
 – долет..... 735 km
 Наоружање: један топ у оси мотора ОКБ-16 од 37 mm са 20 граната и један синхрони митраљез УБС од 12,7 mm са 240 зрна
 Димензије: размах крила – 9,74 m, укупна дужина – 8,66 m и површина крила – 17,15 m²

ЈАКОВЉЕВ ЈАК-9Т

Најмасовнији совјетски ловачки авион у Другом светском рату био је Јак-9, конструктора Јаковљева. Настао је модификацијом авиона Јак-7, због захтева да се појача структура крила. Добио је металну рамењачу, уместо дотадашње дрвене, чиме је конструкција знатно олакшана, а то је повећало и простор за резервоаре горива. Та измена донела је знатну резерву, која се огледала у могућности појачања наоружања или повећања долета. Од 22 различите модификације модела Јак-9, било је 15 серијских. Израда серијских модела текла је од октобра 1942. до краја 1948, када је са производне траке скинут последњи примерак верзије Јак-9П. Укупно је произведено око 20.000 комада ловаца Јак-9.

Током 1943. развијена је и испитана верзија Јак-9 са топом од 37 mm, намењена борби против непријатељских бомбардера, а у секундарној улози и за слободан лов и гађање циљева на земљи. Том верзијом ловца, означеног као Јак-9Т, попуњени су совјетски ловачки пукови, који су већ били опремљени другим моделима Јаковљевог ловца (најчешће Јак-1). Укупно је произведено 2.748 примерака Јак-9Т.

У 17. ВА у операцијама за ослобођење Србије Јак-9Т коришћен је у следећим јединицама: у 288. ловачкој вазд. дивизији, 194. лвд и у 236. лад. Последња од тих дивизија

била је база за обуку људства и формирање југословенске 11. ваздухопловне ловачке дивизије НОВ, којој је на крају рата и званично предала своју технику па тако и 15 примерака ловца Јак-9Т.

ИЉУШИН ИЛ-2

Јуришни авион Ил-2 настао је на личну иницијативу конструктора Сергеја Иљушина чија је замисао почетком 1938. била да створи „летећи тенк“ коме оклоп неће бити мртав терет већ саставни део носеће конструкције. После више пројеката израђена су два прототипа под ознаком БШ-2 од којих је први полетео 2. октобра 1939. годи-

не. Дах рата који је беснео на западу Европе убрзао је развој и одлуку да се јуришник што пре пусти у серијску производњу. У тренутку напада Немачке на СССР у јединицама на фронту налазило се свега 18 авиона Ил-2 од, до тада 249 произведених. Практично, совјетски пилоти јуришних авиона Ил-2 савладавали су његову борбену примену у најсуровијим ратним условима. Своје прве борбене летове на Ил-2 имао је мајор Андреј Витрук, који је преузео команду над 65. јуришним ваздухопловним пуком, комплетно опремљеним новим јуришницима „иљушин“ Ил-2. Каријеру успешног команданта јуришне авијације градио је током целог рата управо командујући јединицама опремљеним са Ил-2, а круна његове ратне каријере је команда оперативном групом, названом по њему (Витрук) коју су чиниле две ваздухопловне дивизије (10. гардијска јуришна и 236. ловачка), придодате у јесен 1944. године снагама НОВЈ.

Иљушинов „летећи тенк“ био је незаменљив у задацима непосредне ватрене подршке на Источном фронту. На њему је током рата 847 совјетских пилота добило звање народног хероја. Тај авион је најмасовније произвођени совјетски борбени авион: у периоду од 1941. до 1945. године израђено 36.154 примерка.

У 17. ВА у операцијама за ослобођење Србије јуришницима Ил-2 био је комплетно опремљен 10. јуришни вазд. корпус сачињен од три јуришне вазд. дивизије у чијем саставу је било укупно девет јуришних вазд. пукова. Под директном командом 17. ВА био је

Иљушин Ил-2 из 707. јуришног вазд. ђука 189. лвд на аеродрому Господњинци

Авион Ил-2 у Земуну

ТТ ОДЛИКЕ АВИОНА ИЛ-2 (из 1944. године)

Намена: двоседи јуришни авион

Тип и снага мотора: један редни Микулин АМ-38Ф од 1.760 КС

Елиса: АВ-5Л-158 пречника 3,6 т, променљивог корака.

Масе авиона:

– празан опремљен 4.526 kg

– највећа полетна..... 6.300 kg

Перформансе:

– максимална брзина..... 400 km/h на 1.200 m

– крстарећа брзина..... 270 km/h на 1.000 m

– практични врхунац лета..... 6.700 m

– долет..... 685 km

Димензије: размах крила – 14,60 т, дужина – 11,60 т, висина у линији лета – 4,17 т и површина крила – 38,5 m²

Наоружање:

– стрељачко: два крилна топа Вја од 23 mm са 300 граната; два крилна митраљеза ШКАС од 7,62 mm са 1.500 метака; један митраљез за репног стрелца УБТ од 12,7 mm са 150 метака

– бомбардерско: 400–600 kg бомби разног калибра и 4–8 невођених ракетних зрна РС-82 и РС-132

96. самостални вазд. пук за корекцију артиљеријске ватре опремљен авионом Ил-2КР. За операције у ослобађању Београд и касније садејство са јединицама НОВЈ из састава 5. ВА издвојена је 10. гардијска јуришна вазд. дивизија са три гардијска пука (165, 166. и 167. гардијски вазд. јуришни пук). Када је средином новембра 1944. године 10. гјвд одређен за непосредну подршку снагама НОВЈ у наоружању је имао 122 борбена јуришна авиона Ил-2 и три тренажна УИл-2 са дуплим командама.

ЛАВОЧКИН ЛА-5ФН

Најпознатији борбени авион Ла-5 конструктора Семјона Лавочкина настао је из покушаја да се опстане у суровим ратним и производним условима у СССР-у током Другог светског рата. Због израженог незадовољства ле-

израженијој потреби за већом снагом погонске групе, пре свега, ослањали на нове прототипове линијских мотора, не узимајући у обзир звездасте моторе велике снаге као што је М-82.

Да би сачувао своју позицију у совјетском ваздухопловству Лавочкин је успео да реализује уградњу мотора М-82 на ловачки авион модификујући ЛаГГ-3. Серијска производња кренула је јула 1942, а авион је добио нову

тачким карактеристикама првог Лавочкиновог ловца ЛаГГ-3, погоњеног линијским мотором М-105, постојала је опасност да Лавочкина и његово биро из производње и опремања за совјетско ваздухопловство потпуно потисну други конструктори. У сличној позицији нашао се и конструктор ваздухопловних мотора Швецов са својим новим звездастим мотором М-82 од 1.700 КС, јер су се конструктори ловачких авиона, у све

ознаку Ла-5. Убрзо је следила нова побољшана варијанта Ла-5Ф и, на крају, од априла 1943. са производних трака почео је да силази усавршен модел Ла-5ФН. Укупно је, до преласка на производњу на нови модел Ла-7, направљено око 10.000 Ла-5, свих модификација. У већем броју Ла-5 почео је да се користи у борбама око Курска у лето 1943. где су пукови опремљени овим типом авиона остварили значајније успехе. И најуспешнији совјетски ас Иван Кожедуб своју борбену каријеру започео је на Ла-5 на коме је и остварио већи део од својих 64 победа.

У 17. ВА у операцијама за ослобођење Србије ловцима Ла-5Ф и ФН била је опремљена 295. ловачка ваздухопловна дивизија, односно сва три њена пука. Та дивизија, заједно са три јуришне дивизије 10. јуришног ваздухопловног корпуса, чинили су ударну со-

Борбени авион „лавочкин“

ТТ ОДЛИКЕ АВИОНА ЛА-5ФН

Намена: ловац за дневна дејства

Тип и снага мотора: Швецов М-82ФН максималне снаге на полетању 1850 КС

Елиса: ВИШ-105СВ, пречника 3,10 т променљивог корака

Масе авиона:

– празан опремљен 2.700 kg

– максимална полетна..... 3.340 kg

Перформансе:

– максимална брзина при земљи..... 580 km/h

– максимална брзина на висини 2.000 m 630 km/h

– време пењања на 5.000 m..... 5,4 мин

– практични врхунац лета..... 10.000 m

– долет 900 km

Димензије: размах крила – 9,80 т, укупна дужина – 8,67 т и површина крила – 17,51 m²

Наоружање: два топа изнад мотора, синхрона СП-20 „швак“ од 20 mm са по 200–220 граната

вјетску ваздухопловну снагу у борбама за Београда. ■

Милан МИЦЕВСКИ